

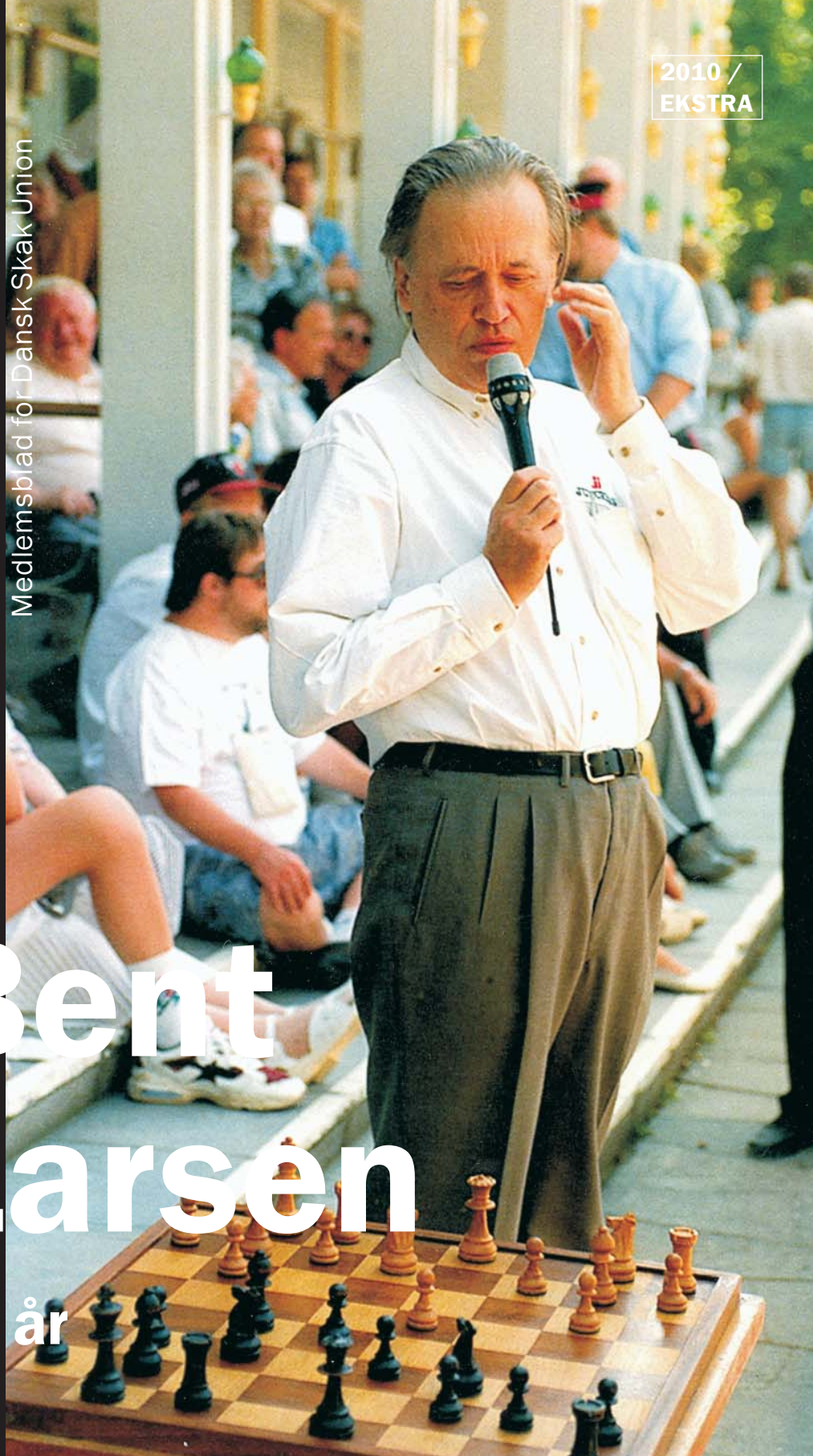
Skakbladet

Medlemsblad for Dansk Skak Union

2010 /
EKSTRA

Bent Larsen

75 år

Skakbladet

ISSN 0037-6043

106. årgang, Ekstra, 2010.
9 numre + ekstranummer.
Udgivet af Dansk Skak Union.

Redaktion

Thorbjørn Rosenlund,
Kongestien 16, 2830 Virum.
Tlf. 44 49 42 10.
Email: skakbladet@skak.dk.

Annoncer /

turneringsindbydelser

Sendes til redaktionen.

Indsendelsesfrister

Nr.	Deadline	Udkommer
3	23/2	27/3
4	7/4	8/5
5	25/5	26/6

Abonnement og ekspedition

Danmark: kr. 250 pr. år inkl.
moms og fors. Udlandet: kr. 350
pr. år, inkl. forsendelse.
Bestilles hos Skakbladets
ekspedition (se Medlems- og
ratingkartotek nederst på siden)

Sats og montage

TR-Text, tlf. 44 49 42 10.

Tryk

Schultz Hafnia, tlf. 43 22 52 00.

Indhold

Bent Larsen – viljen til sejr	6
Bent Larsen sagde	24
En frygtløs verdensmand	26
Larsen var fælles lærdom	28
Eneren uden sammenligning	31
På sporet af Bent Larsen	34
Moderne skakforståelse	36
Tag stilling	41
Interview med Bent Larsen	42
Juniorskak	47
Bent Larsen: 1. oktober 1947	48
At fortælle om skak	60

Forsiden: Bent Larsen – med skak-show i Tivoli 1995. (Foto: Jørgen Schiøttz).

Dansk Skak Union

Bankforbindelse: Nordea
reg.nr. 2237
kontonr. 5363384406

www.dsu.dk

Dansk Skak Union ...

Formand: Lars-Henrik Bech Hansen, Hjertebjærgparken 20, 4340 Tølløse.
Tlf. 27 57 63 58. Email: formand@skak.dk.

Kasserer: René Baarup-Christensen, Heldbjergvej 3, 6200 Aabenraa.
Tlf. 20 88 56 62. Email: kasserer@skak.dk.

Ungdom: Tom Skovgaard, Stensbyvej 15, 2740 Skovlunde.
Email: ungdom@skak.dk.

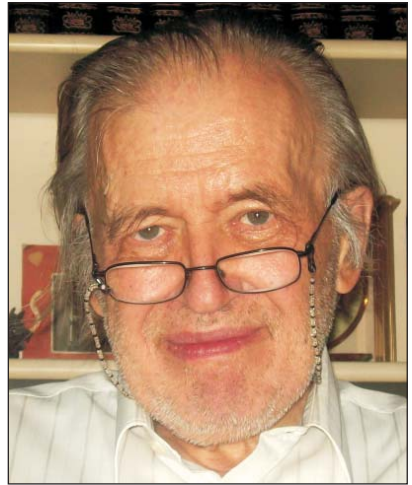
IT: Lars Wisler Pedersen, Tingparken 36, st.tv., 7200 Grindsted.
Tlf. 20 75 08 13. Email: it@skak.dk.

Organisation: Henrik Knudsen, Enebærvænget 20, Appenæs, 4700 Næstved.
Tlf. 55 75 21 34. Email: organisation@skak.dk

Medlems- og ratingkartotek: Bjørn Laursen, Hybenvej 21, 8763 Rask Mølle.
Tlf. 75 67 95 43 / 75 67 87 80. Fax 75 67 85 43. Email: kartotek@skak.dk.

Tillykke!

Dansk Skak Union
ønsker Bent Larsen
tillykke med de 75 år.

Bent Larsen – runder 75 år den 4. marts.

Kære Bent !

Det er et stort privilegium for mig som formand for Dansk Skak Union at skrive lykønsningen til din 75 års fødselsdag, for uden din indsats som spiller og skakskribent og forbillede sad jeg ikke på formandsposten i DSU. Det var nemlig ved at læse om dig og dine bedrifter – og se dine spændende partier – at jeg blev fanget ind af skakken og dens magiske verden.

Skakspillet får liv af sine store personligheder, og der er ikke nogen i DSU's lange historie, der har betydet så meget for skakken i Danmark, som netop du. Dine fantastiske resultater bragte dig frem til kampen om verdensmesterskabet og gjorde dig i en årrække til den stærkeste turneringsspiller i Verden foran stjernenaevne fra Sovjetunionen, Jugoslavien og USA.

I Dansk Skak Union er vi meget glade for i anledning af din 75 års fødselsdag at fortælle alle vore nye og gamle medlemmer historien om Bent Larsen, Danmarks største skaknavn gennem tiderne. Vist har der været modsætninger mellem organisation og topspiller – naturlige modsætninger kalder du det selv – men det har aldrig forhindret, at du har været forbilledet for danske skakspillere. Også uden for organisationen og klubspillernes rækker er du endnu i dag det bedst kendte skaknavn i Danmark.

Dansk Skak Union er taknemlig for din indsats og ønsker dig et stort tillykke med de 75 år i håbet om, at du får mange gode år endnu.

*På Dansk Skak unions vegne
Lars-Henrik Bech Hansen*

Bent Vestergaard

BENT VESTERGÅRD

Louise Frederici

LOUISE FREDERICI

Steen Kopperberg

STEEN KOPPERBERG

Per Rasmussen

PER RASMUSSEN

Erling Mortensen

ERLING MORTENSEN

Bjarke Sahl

BJARKE SAHL

Sune Berg Hansen

SUNE BERG HANSEN

Nina Høberg

NINA HØBERG

Erik Søbjerg

ERIK SØBJERG

Jacob Aagaard

JACOB AAGAARD

Per Holst

PER HOLST

Lars August Meyer

LARS AUGUST MEYER

Eric Bentzen

ERIC BENTZEN

Kaj Rosell

KAJ ROSELL

Svend Novrup

SVEND NOVROP

Jens Ove Fries Nielsen

JENS OVE FRIES NIELSEN

Thorbjørn Bromann

THORBJØRN BROMANN

Jan Løfberg

JAN LØFBERG

Sigfred Haubro

SIGFRED HAUBRO

Jens Kølbaek

JENS KØLBÆK

Kasper Damm

KASPER WILKEN DAMM

Jørgen Hvenekilde

JØRGEN HVENEKILDE

Lars Schandorff

LARS SCHANDORFF

John Rødgaard

JOHN RØDGAARD

Hans Rasmussen

HANS RASMUSSEN

Svend Svendsen

SVEND SVENDSEN

Ulrik Rath

ULRIK RATH

Christine Meyer

CHRISTINE MEYER

Bent Sørensen

BENT SØRENSEN

Lars-Henrik Bech Hansen

LARS-HENRIK BECH HANSEN

Ole Block

OLE BLOCK

Jacob Øst Hansen

JACOB ØST HANSEN

Jan Pedersen

JAN PEDERSEN

Thomas Ochsner

THOMAS OCHSNER

Mogens Møe

MOGENS MØE

Jakob Rathlev

JAKOB RATHLEV

Svend Hamann

SVEND HAMANN

Erik Pedersen

ERIK PEDERSEN

René Baarup-Christensen

RENÉ BAARUP-CHRISTENSEN

Kim Pilgaard

KIM PILGAARD

Niels Jørgen Fries Nielsen

NIELS JØRGEN FRIES NIELSEN

Jan Sørensen

JAN SØRENSEN

Carsten Høi

CARSTEN HØI

Nikolaj Borge

NIKOLAJ BORGE

Morten Fabrin

MORTEN FABRIN

Per Andreassen

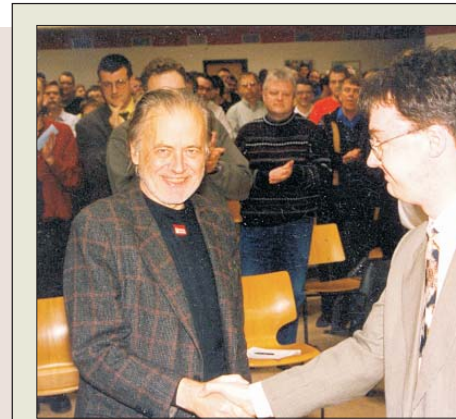
PER ANDREASSEN

Aage Olsen

AAGE OLSEN

Jens Kristiansen

JENS KRISTIANSEN

Bent Larsen - æresmedlem af Dansk Skak Un

Gennem sin livslange skakkarriere har Bent Larsen Unions formålsparagraf, at "udbrede kendskabet" i 1998 blev han udnævnt til æresmedlem og und

daværende DSU-formand Søren Bech Hansen.

Simon Bekker-Jensen
SIMON BEKKER-JENSEN

Søren Bech Hansen
SØREN BECH HANSEN

Leif Jensen
LEIF JENSEN

Torben Kjeldsen
TORBEN KJELDSEN

Allan Poulsen
ALLAN POULSEN

Frode Søby
FRODE SØBY

Thorbjørn Rosenlund
THORBJØRN ROSENLUND

Henrik Mortensen
HENRIK MORTENSEN

Bent Kølvig
BENT KØLVIG

Lars Wisler Pedersen
LARS WISLER PEDERSEN

Jørn Erik Nielsen
JØRN ERIK NIELSEN

Eric Brøndum
ERIC BRØNDUM

Jens Riis
JENS RIIS

Henrik Knudsen
HENRIK KNUDSEN

Mads Jacobsen
MADS JACOBSEN

Rasmus Skytte
RASMUS SKYTTE

Karl Pedersen
KARL PEDERSEN

Steen Juul Mortensen
STEEN JUUL MORTENSEN

Peter Heine Nielsen
PETER HEINE NIELSEN

Bjørn Brinck-Clausen
BJØRN BRINCK-CLAUSEN

Kære Bent!

Tillykke med de 75 år
- og tak for mange store
stunder ved skakbrættet.

Venlig hilsen

Dansk Skak Union
og danske skakspillere

Jens Kjeldsen
JENS KJELDSEN

Claes Løfgren
CLAES LØFGREN

Jørn Sloth
JØRN SLOTH

Dan H. Andersen
DAN H. ANDERSEN

Nicklas Skjoldager
NICKLAS SKJOLDAGER

Steen Fedder
STEEN FEDDER

Finns Larsen
FINN LARSEN

Bjørn Laursen
BJØRN LAURSEN

Peter Dürrfeld
PETER DÜRRFELD

Erik Bang
ERIK BANG

Oksana Vovk
OKSANA VOVK

Kai Bjørnskov
KAI BJØRNSKOV

Karsten Rasmussen
KARSTEN RASMUSSEN

Niels Steen Larsen
NIELS STEEN LARSEN

Tom Skovgaard
TOM SKOVGAARD

Tomas Hutters
TOMAS HUTTERS

Ole Schøller Larsen
OLE SCHØLLER LARSEN

Hans A. Larsen
HANS A. LARSEN

Erik Jelling
ERIK JELLING

Bo Jacobsen
BO JACOBSEN

Curt Hansen
CURT HANSEN

Peter Nørby
PETER NØRBY

Christian Kyndel Pedersen
CHRISTIAN KYNDEL PEDERSEN

Leif Søgaard Kristensen
LEIF SØGAARD KRISTENSEN

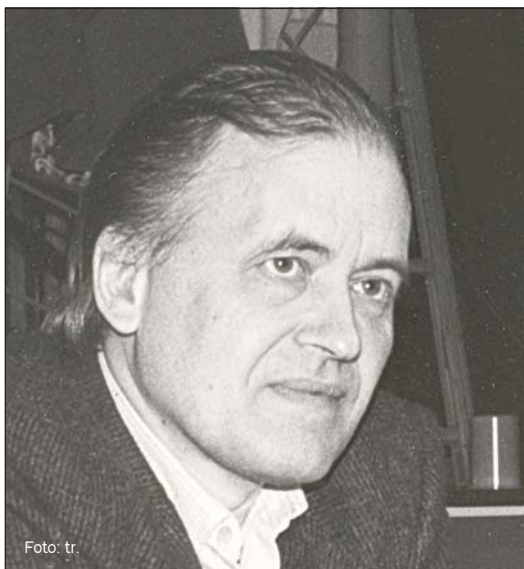

Foto: tr.

Han satte Danmark

Bent Larsen

*Bent Larsen i 1988
– på vej mod endnu en sejr.*

Af Dan H. Andersen

Holstebro januar 1942. En fimbulvinter. Den koldeste i mands minde. Danmark er besat. En dreng på seks år ligger syg i sengen. En ven kommer forbi, og han lærer drengen at spille skak. Med frosne fingre flytter drenge brikkerne.

Vi er en generation af danske skakspillere, for hvem Bent Larsen var en selvfølge. Vi frydede os over hans sejre, vi græmmede os over hans nederlag. Man åbnede Skakbladet, og der var han. Det kunne være analysebrevkassen. Et parti med udførlige kommentarer, en gennemgang af et åbningsproblem, et historisk parti, måske en gammel skak-

bog, han var faldet over og ville fortælle os om. Larsen havde vundet på Mallorca, i Jugoslavien, i Lugano, var til vores forundring kun blevet nr. 2 i Las Palmas.

Og man kunne møde ham. Hvor mange har ikke hørt hans foredrag og omhyggeligt gemt det efterfølgende simultanparti? Selv husker jeg radioprogrammerne bedst. Døren blev lukket, brikkerne stillet op, radioen tændt i god tid. Så endelig blev udsendelsen annonceret, og man hørte den karakteristiske stemme, der krystallklart og med total ro berettede om turneringen eller matchen og gennemgik et parti. Det var som at have Bent Larsen som personlig træner i en halv time.

Men når vi tænker over det, er det jo mærkeligt. Et lille land uden an-

dre verdensstjerner, skakskole eller sponsorer. Hvordan gik det til? Eller rettede: Hvordan gjorde han det? For Bent Larsens karriere er ikke historien om et vidunderbarns ubesværede vandrings til tops. Det er tværtimod historien om energi, selvtillid og beslutsomhed. Om nederlag og tilbageslag, der overvindes. Om viljen til sejr.

Begyndelsen

Jørgen Bent Larsen blev født den 4. marts 1935 i Tilsted nær Thisted. Det var et godt borgerligt hjem. Far var postassistent, mor gik hjemme. Bent var fem år gammel den 9. april 1940. Han glemte aldrig den dag.

Bent Larsen har selv berettet, at i januar 1942, kort efter familiens flytning til Holstebro i 1941, fik han

Bent Larsens vigtigste resultater:

1949 Holstebro Skakklubs Forårsturnering 1. kl:

1. Bent Larsen 5 p.
(6 delt.), Holstebromester

1951 Odense, DSU's 42. EMT, 1. kl. Gr.D:

1. Bent Larsen 7 p. (af 7), dansk mesterspiller

• København, udtagelsesmatch til Junior VM:

Bent Larsen - Jørgen Haagen Hansen 2-0

• Birmingham, Junior VM:

1. Ivkov (Jug) 9½ p., 2. Barker (Eng) 8 p., 3. Cruz (Arg) 7 p., 4-6. **Bent Larsen** 6½ p.

• Aalborg Skakforenings Vinterturn. 1951-52, 1.kl.:

1. Bent Larsen 12 p., (af 12)

• Trondheim, Arbejdernes Skakklubs juniorturnering 1951-52:

ark på skakkens verdenskort:

sen – viljen til sejr

nogle af de sædvanlige børnesygdomme, og mens han lå i sengen lærte han at spille skak. Han spillede med en anden dreng, som hed Jørgen, og som vi andre oplevede begynderen Bent, at modstanderen drev hans stakkels konge ud til randen med sine to tårne.

Bent spillede med sin far, og efterhånden vandt han. Han fandt en skakbog, som på en eller anden måde var endt i hjemmet. Den fortalte om Kongegambit, som han måtte spille. Han lånte skakbøger på biblioteket, han meldte sig ind i Holstebro Skakklub, og for første gang fik han et parti i avisen. Den firdobbelte danmarksmester Bjørn Nielsen kommenterede i lokalbladet den 12-årige Bent Larsens gevinst på 25. bræt i matchen Holstebro - Herning den 15.

februar 1948. En Kongegambit – selvfølgelig.

Bent spillede korrespondanceskak og syntes selv, han begyndte at forstå, hvad positionsspil var. Han blev den bedste i Holstebro. Familien flyttede til Aalborg i 1950, og han vandt klubmesterskabet, bymesterskabet og amtsmesterskabet. I 1950 var der påsketurnering i Aalborg. Jens Enevoldsen og Poul Hage delte i landsholdsklassen. Og i 1. klasse, gruppe B, scorede den 15-årige Bent Larsen fem point, hvilket rakte til en 4. plads, men ½ point under oprykningskravet.

Næste år gik det endnu bedre. Ved Påsketurneringen i Odense scorede Bent Larsen 7 point og blev mester-spiller. Skakbladet mente, at det var godt var se ungdommens 'glød og

fanatisme'. Bag det lidt uheldige ordvalg lå nok utilfredshed med landsholdsklassen, som var præget af remiser og forsigtigt spil. Syv remiser og en enkelt gevinst rakte til 4½ point og en tredelt 1. plads. Eigil Pedersen vandt efter omkamp.

Vi skal hele tiden huske på, at ingen dengang pegede på Bent Larsen i mængden af unge mestre og sagde: Her er den nye stjerne. Der var andre. I det hele taget var skak ikke ungdommens spil. Ser man på skakfotografier fra dengang, så er det modne herrer med mørke jakker og slips. Jens Enevoldsen var 32, da han blev danmarksmester for første gang.

Ved junior-VM i Birmingham i juni 1951 blev det til en delt 4. plads og skønhedspræmie for gevinsten over Joyner. Første internationale

1. Bent Larsen 8 p.,
2. Nyrén (Fin) 6½ p.,
(10 delt)

1952 Herning, DSU's
43. EMT, M-kl.:

1. Bent Larsen 6½ p.
(af 7), landsholdsspiller

• Aalborg/Aabybro,
opvisningsmatch mod
danmarksmesteren 1951:

**Bent Larsen - Eigil
Pedersen** 1½-2½

• Trondheim, Skakklubben
Jarls juniorturnering
1952-53:

1. Bent Larsen 8½ p.,
2. Ofstad (Nor) 7½ p.,
(10 delt.)

1953 København,
træningsmatch:

**Bent Larsen -
Jens Enevoldsen** 3-3

1954 København, KSU
EMT, Eliteklassen:

1. Bent Larsen 9 p. (10
delt.), Københavnsmester

• Aarhus, DSU's 45. EMT,
Lh-klassen:

1. Bent Larsen 8 p. og
Danmarksmester, 2. Axel

turnering og første referat i Skakbladet. For os, der har læst så mange af dem, er det spøjst at se, at han omtalte sig i tredjeperson. Ikke jeg, men Bent Larsen. Det ændrede sig snart. Næste år imponerede han alle med sit spil i mesterklassen. Sikker og elegant fejede han dem alle af brættet, og ikke mindst åbningskendskabet imponerede. Det var man ikke vant til. 6½ af 7 og yngste deltager i landsholdsklassen.

København

Det var meget belejligt, at Bent Larsen i 1952 blev matematisk student og flyttede til København. Han skulle læse til bygningsingeniør på Polyteknisk Læreanstalt, som det hed dengang. Han meldte sig ind i Københavns Skakforening, hvor han har været siden.

Der blev studeret mere skak end bygningsteknik. Han boede ude i Brønshøj på Hjortshøj Allé i en hybel, hvor der var bøger overalt. Skakbøger. Hans spillestyrke voksede hastigt. Ved nytårsturneringer i Tronhjem sejrede han foran nogle af de bedste juniorer i Norden, og debuten i landsholdsklassen i 1953 var pæn. Han blev nr. 3-5 med 6 point. Starten var ikke nem. Et nederlag og fire remiser, men så begyndte han at vinde partier. Allerede her lagde Skakbladet mærke til energien og fighten i hans spil. Eigil Pedersen var i sit livs form og sejrede overlegent med 8 point.

Der skulle være juniorverdensmesterskab i København i juli 1953. Hvorfor ikke arrangere en træningsmatch med Jens Enevoldsen, Danmarks mest kendte skakspiller og eneste internationale mester? Danmarks mester tre gange, og i 1948

Træningsmatchen mellem Bent Larsen og Jens Enevoldsen i 1953 blev kaldt 'De gennemsigtige skakhjerner match', fordi spillerne i en pause i partiet blev interviewet - enkeltvis - ikke bare om forløbet men også om tanker og planer. Match-arrangør og interviewer Johs Christiansen følger stående slagets gang.

havde han besejret stormester Tartakower 3½-2½ i en opvisningsmatch. Vinde kunne den unge Larsen jo nok ikke, men det ville være god træning. Men den flot organiserede match, som blev spillet i Politik-

ens foredragssal under en hedebløje i slutningen af juni, endte til almindelig overraskelse uafgjort 3-3.

Foruden sine meritter som skakspiller og skribent, ikke mindst selvbiografien 30 år ved Skakbrættet,

Nielsen 7 p., (12 delt.)

- Amsterdam, 11. skak-OL: 71% score på 1. bræt gav titlen International mester

1955 Aalborg, DSU's 46. EMT, Lh-klassen:

1. Bent Larsen 10 p.,
2. Axel Nielsen 8½,
(12 delt.)

- Oslo, Nordisk turnering, lh-klassen:

1-2. Bent Larsen og Olafsson (Isl) 8½ p., 3. Axel Nielsen 7 p., (12 delt.)

- Zagreb, Mladost II Ungmesterturnering:

1-2. Bent Larsen og Bhend (Sch) 12 p., 3. Bilek (Ung) 11½ p., (18 delt.)

1956 Reykjavik, match om NM-titlen:

Bent Larsen - Fridrik Olafsson (Isl) 4½-3½

- København, DSU's 47. EMT, Lh-klassen:

1. Bent Larsen 9½ p.,
2. Chr. Poulsen 7, (12 delt.)

- Hangö, international turnering:

havde Jens Enevoldsen været frihedskæmper, og i besættelsens sidste måneder overlevede han kun med nød og næppe et maveskud, som han fik under en hiporazzia. Det gav ham en særlig nimbus for en ung mand som Bent Larsen, og Enevoldsen viste også, at man faktisk godt kunne få et udkomme ved at skrive om skak. Der er ingen tvivl om, at Jens Enevoldsen tidligt indså Bent Larsens talent og på et tidspunkt ville etablere en relation elev-vejleder. Det er lige så sikkert, at Bent Larsen på et tidspunkt frigjorde sig, og at deres forhold var indviklet.

Trods træningen gik juniorverdensmesterskaberne i København i juli 1953 mådeligt. Bent Larsen blev delt nr. 5-8. Et morgenhængparti gik tabt, fordi han sov over sig. Historien om morgenhængpartier skulle gentage sig resten af hans karriere. Nordisk turnering senere samme år gik heller ikke for godt. 6½ point af 11 og delt 5. plads. Den jævnaldrende Fridrik Olafsson var den store stjerne og vandt med 9 point. Men det er en af de perioder, hvor Bent Larsen prøvede at udvide sit repertoire. Han studerede Nimzowitch og spillede mere positionelt.

Danmark

Nu var der taget tilløb nok. Ved påsketurneringen i Århus 1954 blev 19 år gamle Bent Larsen danmarksmester. Et halvt point i de første tre runder, så 7½ point i de resterende otte og danmarksmester med 8 point af 11. En overraskende hurtig erobring af den hjemlige skaktrone. Så Skakbladet måtte manende påpege i sit referat, at nogen måske syntes, at det kunne have ventet lidt endnu, men Bent Larsen fortjente faktisk

mesterskabet, for han vidste en masse om skak. Og han kunne klare at blive danmarksmester i en ung alder, for han var en flink fyr! Man var ikke vant til at blive fejlet af brættet af selvbevidste unge mennesker.

Bent Larsen var ikke den eneste unge spiller på vej frem: Der var folk som Palle Nielsen, Palle Ravn, Aage Ingerslev og Børge Andersen. Kampen om placeringerne var også kampen om en plads på olympiadeholdet, og i 1954 skulle OL foregå i eksotiske Argentina. Men som Bent Larsen senere skrev, så manglede der pludselig nogle penge i sportsministeriets kasse, og det blev Holland i stedet, hvilket alle ærgrede sig over. Danmark kom i B-gruppen, så Bent Larsen mødte ikke de helt stærke, men en score på 71% var flot og resulterede i udnævnelse til international mester året efter, Danmarks anden. Russerne vandt naturligvis.

I Skakbladet syntes redaktør Axel Nielsen, der kaldte sig en af de unge på 40, at nok var resultatet godt, men så enestående var det heller ikke. Og endnu nåede de unge ikke Erik Andersen til skulderen! Næste år måtte redaktøren overgive sig. Bent Larsen scorede 10 af 11 i landsholds-klassen. Bare to remiser afgav han.

Norden

Ved Nordensmesterskabet i Oslo i august 1955 mødtes Nordens to unge håb, Bent Larsen og Fridrik Olafsson. De var alle andre klart overlegne, og før sidste runde var Olafsson et point foran. Men i sidste runde tabte han til Larsen, og der blev aftalt omkamp i Reykjavik. Partiet var skarpt og godt, men også interessant for eftertiden, fordi Larsens kommentarer i Skakbladet begynder at minde om dem, vi kender som, ja, larsenske. Velskrevet, med fornem-

Påsketurneringen 1954 i Århus skaffede Bent Larsen DM-titlen for første gang. På billedet hvisker han Aage Ingerslev en kommentar om stillingen i Palle Niensens parti.

1-2. Bent Larsen og Rantanen (Fin) 5 p. (8 delt.)

• Gijon, 11. internationale turnering:

1. Bent Larsen 7½ p.,
2. Darga (BRD) 7 p.,
(10 delt.)

• København, Ekstra Bladets internationale træningsturnering:

1. Bent Larsen 8 p.,
2-3. Fuchs (DDR) og Eigil Pedersen 5 p., (10 delt.)

• Moskva, 12. skak-OL:

Bent Larsen topscorer på 1. bræt med 77%, Stormester.

• Hastings, 32. Nyårsturnering:

1-2. Bent Larsen og Gligoric (Jug) 6½ p., (10 delt.)

1958 Mar del Plata, 21. internationale turnering:

1. Bent Larsen 12 p.,
2. Lombardy (USA) 11 p.,
(16 delt.)

• Haag, kvalifikationsmatch til Portoroz:

Afrejse til OL i Moskva 1956. På billedet smiler Bent Larsen til fotografen, mens han tager afsked med sin søster. Fra venstre i øvrigt: Axel Nielsen, Eigil Pedersen, Jens Enevoldsen, Harald Enevoldsen, Christian Poulsen og Åge Ingerslev.

melse for tidsforbruget og de psykologiske aspekter. Hans omfattende læsning ses også i en henvisning til et russisk parti fra 1949. Han var i sammenligning med andre danskere enestående velforberedt.

Også på andre punkter begynder Larsen, som vi kender ham, at træde frem. Der kommer stadig mere selv-sikkerhed, friskhed og umiddelbarhed over hans sprog. I november 1955 spillede en superturnering i Zagreb, og Larsen var med. Ikke i den øverste gruppe, hvor Smyslov vandt overlegent, som russerne altid gjorde dengang, men i ungmastergruppen. Larsen delte 1. pladsen med Bhend fra Schweiz og skrev i Skakbladet: 'Herefter blev det slutresultatet, at udlændinge lagde beslag på de tre første pladser, hvilket er noget ret sensationelt for en turnering i Jugoslavien. At den danske deltager var den ene af disse tre, synes jeg derimod ikke, man kan kalde en sensation!'

Det var måske under omkampen om nordensmesterskabet, at Bent Larsen rigtig smagte berømmelsens sødme. Fridrik Olafsson havde netop

delt 1. pladsen i nytårsturneringen i Hastings med Victor Korchnoi, hvilket var en sensation og et fremragende resultat for den unge islænding. Så matchen med Bent Larsen 17. januar-1. februar 1956 blev overværet af flere hundrede tilskuere, aviserne rapporterede, og trækkerne sendt i radioen efterhånden som de blev spillet. Matchen endte 4½-3½ til Bent Larsen, og igen vandt han det afgørende sidste parti.

Verden

Vi kender alle historien om triumftøget ved olympiaden i Moskva 1956. Danmark kom takket være en god holdindsats i A-gruppen, hvor Bent Larsen fik bedst score på 1. bræt og blev udnævnt til stormester. Internationale mestre blev behandlet med hård hånd, og han sejrede over superstormesteren Gligoric i et fremragende parti. Jens Enevoldsen havde sagt til 'Larsenmand', at nu skulle han lære at vinde over de stærke, og han lystrede og bankede Gligoric. Det var en af Enevoldsens sande historier, har Larsen selv sagt. Verdensmesteren Botvinnik kæmpede

en overgang med ryggen mod muren i deres indbyrdes parti, men redede sig ind i remishavnen.

Det var selvfølgelig en strålende præstation af en ung mand på 21 år, og på det tidspunkt var der kun en snes aktive stormestre i verden. Men det var jo også stedet, hvor det skete. Det var ikke ved en turnering et eller andet sted, men ved en olympiade, hvor hele skakverdenen så på. Og det var i Moskva. De sovjetiske mestre var mytiske skikkelser, som man så på med lige dele beundring og forundring.

Jugoslaverne var deres værste konkurrenter, amerikanerne tog nogle point, men vesteuropæere var chanceløse. Hollænderen Hans Ree sagde engang, at i Sovjet følte han altid, at enhver sporvognskonduktør spillede bedre skak end han. Alle kendte til den sovjetiske skakskole og de utrolige åbningsforberedelser. Noget blev der brygget sammen bag murene i Sovjet, hvad enten det gjaldt raketvåben eller kongeindisk.

Det er sjovt at læse nogle af de russiske kommentarer, som de er oversat i Skakbladet, for de spiller på klicheen om den danske viking. Komsomolskaja Pravda (kommunistpartiets ungdomsorganisations avis) skrev bl.a., at '... tilskuerne allerede længe har følt sympati for den bredskuldrede lyse Larsen med de bløde ansigtstræk.' Hjemme fandt en af de danske aviser naturligvis det mest relevante: 'De russiske piger er vilde med Bent Larsen.'

Den tidligere verdensmester Euwe skrev om Larsens stil i Moskva, at den var kendetegnet ved 'et overordentligt sundt positionsspil med en kraftig aggressiv betoning. Teoretisk er han lige så velforberedt som hvil-

Bent Larsen -
Donner (Hol) 3-1

1959 Aarhus, DSU's 50.
EMT, Lh-klassen:

1. Bent Larsen 10 p.,
2. Børge Andersen 7½ p.,
(12 delt.)

1960
Beverwijk,
22. Højovnsturnering:
1-2. Bent Larsen og Petro-
sjan (Sov) 6½ p., (10 delt.)

• København, KM-omkamp:
Bent Larsen -
Børge Andersen 1-3

1961
Beverwijk,
23. Højovnsturnering:
1-2. Bent Larsen og Ivkov
(Jug) 7½ p., (10 delt.)

1963 Odense, DSU's
54. EMT, Lh-klassen:

1. Bent Larsen 8 p.,
2. Hamann 7 p., (12 delt.)

• Halle, Zoneturnering:
1. Portisch (Ung), 14 p.,
2. **Bent Larsen** 13 p.,
(20 delt.)

ken som helst anden mester.' Og så fremhævede Euwe hans kampmod og udholdenhed.

I Skakbladet advarede Dansk Skak Unions formand H.V. Tuxen efter nogle højstemte sammenligninger med romerske triumfer den nybagte stormester om, at han kun var et menneske, og det var ikke nok, at man en overgang var på alles læber. Og Skakbladets redaktør citerede lettet Bent Larsens bemærkning om, at nu skulle han hjem og tage sin

eksamen. Man var glad for at høre ham sige: 'Skak er en hobby – og i hvert fald ikke et levebrød.'

Ud og hjem igen

Men det var svært at koncentrere sig om studierne, for der var bud efter stormesteren. I 1955 havde Bent Larsen taget 75 kr. + en sodavand for en simultan, og det blev efter Moskva sat op til 100 kr. En simultan gav en måneds husleje og lidt til, og så er det jo fristende at fortsætte. Der kom

invitationer til internationale turneringer. Den traditionelle nytårs-turnering i Hastings 1956/57 var ved at blive aflyst, fordi der på grund af den politiske situation ikke deltog russere. Det var året for nedkæmpelsen af opstanden i Ungarn, så situationen var spændt. Men turneringen blev afholdt, og Bent Larsen vandt på deling med Gligoric. Larsen har selv fremhævet turneringen i Hastings som det tidspunkt, hvor han begyndte at spille mere aggressivt. I

OL i Moskva 1956, Danmark møder USSR i A-finalen, og Bent Larsen har verdensmester Botvinnik i vanskeligheder på 1. bræt. Partiet slutter dog remis, men Bent Larsen bliver topscorer og udnævnes til stormester.

1964 Holstebro, DSU's 55. EMT, Lh-klassen:

1. Bent Larsen 8½ p., 2-3.
Kaj Blom og Eigil Pedersen 6½ p., (12 delt.)

• Amsterdam, Interzoneturnering:

1-4. Bent Larsen, Smyslov

(Sov), Spasskij (Sov) og Tal (Sov) 17 p., (24 delt.)

1965 Bled, Kandidatturneringen:

Bent Larsen - Ivkov (Jug) 5½-2½

Bent Larsen - Tal (Sov) 4½-5½

1966 København, Kandidatturneringen:

Bent Larsen - Geller (Sov) 5-4

• Le Havre, 2. Skakfestival:

1. Bent Larsen 9 p., 2-3.
Krogjus (Sov) og Poluga-jevskij (Sov), 7 p. (12 delt.)

• Santa Monica, 2. Piatigorsky Cup:

1. Spasskij (Sov), 11½ p.,
2. Fischer (USA) 11 p.,
3. **Bent Larsen** 10 p., (10 delt., dob.rund.)

en kommentar til partiet i 5. runde mod J. Penrose kom der en rigtig Larsen: '... alt kan som bekendt spilles, bare man gør det rigtigt.'

Men herefter begyndte det at gå dårligt. Landskampen mod Østtyskland i maj 1957 var ikke en succes. Ganske vist var det ikke overraskende, at holdet måtte ned 8½-11½, for det var man jo vant til mod østeuropæere, men den uovervindelige tabte på 1. bræt 0-2 til Wolfgang Uhlmann. Skakbladet sparede ikke på de manende ord: 1. parti var ikke for godt, men i det andet mødte Bent Larsen 'utilpas', og der var 'dårligt nok tale om modstand.' Og så videre til den giftige slutreplik: 'Afslutningen fandt sted hos Dansk Skak Unions formand H.V. Tuxen, som gæstfrit havde åbnet sit hjem for spillerne. Skade, at flere af de danske spillere ikke havde lejlighed til at være med der. Det var dagens lyspunkt.'

Bag utilpasheden lå en nattefejring af de gode resultater inviteret af fans, der ville se stormesteren. Andre fejrede også godt, for ikke mindre end fire danske spillere mødte 20 minutter for sent til 2. runde. På et fotografi i Skakbladet står de østtyske spillere opstillet i solskinet og ligner i deres hvide trenchcoats KGB-agenter i en Olsenbande-film. Meget morsomt alt sammen, men mindre tilgiveligt set fra Bent Larsens synspunkt var et brev fra unionens ledelse til hans forældre om sønnens udsvævende liv.

Ved studenterympiaden i juli 1957 i Reykjavik scorede Larsen sølle 5 af 13. En slags plaster på såret var en match med det russiske hold, der på vej hjem fra Reykjavik gjorde et ophold i København. Lar-

Unge skakmestre i Kastrup Lufthavn 1957 på vej til studenter-VM - fra venstre Mikhail Tal, USSR, Bent Larsen, Miroslav Filip, Tjekkoslovakiet, og Boris Spasskij, USSR.

sen spillede remis med den senere verdensmester Mikhail Tal, og det danske hold klarede 4-4 mod russerne, hvilket var et bemærkelsesværdigt resultat.

I slutningen af året udsendte Bent Larsen sin første bog *Åbningsspillet i skak*. Det var ikke en bog henvendt til specialister med uendelige varianttråde, men til klubspilleren med gode råd om åbningsvalg, psykologi og almindelige fejl. Allerede her i hans første værk ses Bent Larsens optagethed af at vælge de åbninger, der er rigtige for spilleren selv og dårlige for modstanderen.

Bent Larsen skulle for første gang ind i den tre-årige cyklus, der med zoneturnering og interzoneturnering førte til kandidatturneringen og en kamp om verdensmesterskabet. Resultatet af zoneturneringen i Wagningen i oktober og november 1957

kunne ingen klage over. Delt 3.-4. plads med hollænderen Jan Hein Donner, som han senere besejrede med 3-1 i kvalifikationsmatchen. Donner, som selv var en fri sjæl og sin egen herre, havde kun gode ting at sige om sin modstander.

Tre dage efter Wagningen sad Bent Larsen ved brættet i Dallas, Texas. Hans første rejse til USA og, sagde man, årets stærkeste turnering med høje præmier, seks stormestre og to internationale mestre. Gligoric vandt på deling med Vestens gamle håb Reshevsky og gjorde som andre østeuropæere med en stor præmie i hård valuta: Han købte en bil. Bent Larsens referat i Skakbladet er usædvanlig muntert. Han fik en delt 3. plads og syntes egentlig, at havde han spillet bare nogenlunde godt, så havde han vundet den turnering 'så let som ingenting!' Men nu gik han

1967 Havanna, 5. Capablanca turnering:
1. Bent Larsen 15 p.,
 2. Tajmanov (Sov), 13½ p.,
 3. Smyslov (Sov) 13 p., (20 delt)
 • Winnipeg, 100 års jubilæumsturnering:

1-2. Bent Larsen og Darga (BRD) 6 p., 3-4. Spasskij (Sov) og Keres (Sov) 5½ p., (10 delt)
 • Sousse, Interzoneturnering:
1. Bent Larsen 15½, 2-4. Korchnoi (Sov), Geller (Sov)

og Gligoric (Jug) 14 p., (24 delt.)

• Palma de Mallorca, III Internationale turnering:
1. Bent Larsen 13 p., 2-3. Botvinnik (Sov) og Smyslov (Sov) 12½ p., (18 delt.)

1968 Monaco, 2. Grand Prix International:
1. Bent Larsen 9½ p., 2. Botvinnik (Sov) 9 p., 2-4. Hort (Cze) og Smyslov (Sov) 8½ p., (14 delt)

i skjorteærmer i Los Angeles og nød varmen. Larry Evans havde nemlig inviteret ham til Californien efter turneringen.

Det var en herlig tid for unge Bent Larsen. Præmie på 750\$ i lommen. Los Angeles og San Diego. Et smut til Mexico. Så til Argentina. Simultaner i Buenos Aires, Sao Paulo og Rio de Janeiro. Den traditionelle turnering i Mar del Plata blev vundet med 12 af 15. Denne lange turné på det amerikanske kontinent er en forsmag på de lange turnéer, hvor Bent Larsen var væk i månedsvis og rejste fra turnering til turnering, krydsede landegrænser og kontinenter. Det var nok her, at han fandt ud af, at verden var hans arbejdsplads, og han havde hjemme, hvor han var.

De magre år

Hastigt hjem til det europæiske forår og matchsejr over Donner. Videre til interzoneturneringen, som blev spillet august-september i Portoroz i Jugoslavien.

Tal vandt. Blandt de seks kandidater, der kunne gå videre til kandidatturneringen, var også 15 år gamle Bobby Fischer og Fridrik Olafsson. Og Bent Larsen blev nr. 16 af 21. Det var hans hidtil dårligste resultat, og han skrev selv, at han ikke anede, hvad der var gået galt. I 8. runde mødte han for første gang vidunderbarnet Bobby og tabte en sicilianer, som er blevet berømt.

De næste år er Bent Larsens magre år og på sin vis hans mest imponerende. Små succeser blev fulgt af små og store fiaskoer. Jeg er ikke sikker på, Bent Larsen er enig i fremgangsmåden, men lad os alligevel følge hans position på verdensranglisten de næste år ved hjælp af de histori-

ske ratingtal, som er blevet udregnet i vor tid.

I midten af 1957 var han nr. 9 i verden. Før Portoroz nr. 11. Efter Portoroz nr. 21.

Turnering efter turnering. Nogle gode, flere dårlige. Beverwijk januar 1959 var elendigt. 4 af 9 og ingen præmie. Fridrik vandt med 7½. Danmarks mester 1959 med 10 af 11, men han ville jo ikke bare være en ny Erik Andersen. Næstsiddst i en superturnering i Moskva. Som der stod i overskriften på hans referat i Skakbladet: 'Hårdt i Moskva'. Et fint remisparti med Spasskij, men den slags kommer man jo ikke langt med. Så til Zürich og en meget stærk turnering maj-juni 1959, hvor det gik lidt bedre. 5.-6. plads efter Tal, Gligoric, Keres og Bobby Fischer, men dog foran bl.a. Olafsson.

Derefter blev Bent Larsen hyret til at være sekundant for Bobby i kandidatturneringen i Jugoslavien. Det var smigrende og gav dollars og oplevelser, men mon ikke Larsen har tænkt, at han også blev valgt, fordi

han var stærk, men ikke for stærk. Det var under den turnering, at Bobby blev forkølet og skulle indånde vanddamp med et håndklæde over hovedet. Han ville ikke spille tiden, så sekundant Bent læste op af en Tarzan-bog for det unge geni.

Nu var han nr. 28 i verden.

Sejr i Beverwijk 1960. Delt 1. plads med Petrosjan.

Omkampen om københavnsmesterskabet blev tabt 1-3 til en godt spillende Børge Andersen. Sensation.

Nimzowitsch-mindeturneringen i august 1960: 4. plads efter Petrosjan, Geller og gamle stormester Ståhlberg fra Sverige. Bent Larsen havde stadig ikke opgivet studiet og lavede landmåling i Dyrehaven, så han kom for sent til partierne og var søvrig.

Nu var han nr. 29 i verden.

Sejr i Beverwijk 1961 på deling med Ivkov. Lavest placerede stormester i Zürich nogle måneder senere. For at det ikke skulle være løgn, kom han ikke til zoneturnering. Det er lidt uklart, hvad der egentlig skete,

Bent Larsen i en sine mange simultaner på USA-turnéen i 1957-58.

- Porec, Kandidatturneringen:
Bent Larsen - Portisch (Ung) 5½-4½
- Malmø, Kandidatturneringen:
Bent Larsen - Spasskij (Sov) 2½-5½

- Snowmass-at-Aspen, US Open:
1. Bent Larsen 11 p., 2-3. Benkö (USA) og Browne (Aus) 9½ p. (af 12)
- Toronto, Canadian Open:
1. Bent Larsen 10½ (af 11)

- Salem, 2. Merrimack Grand Prix:
1. Bent Larsen og Benkö (USA) 4½ (af 5)
- Palma de Mallorca, IV Internationale turnering:
1. Korchnoi (Sov) 14 p., 2-3. **Bent Larsen** og Spasskij

(Sov) 13 p., 4. Petrosjan (Sov) 11½ p., (18 delt.)

- 1969** Büsum, 2. Anderssen-mindeturn.:
1. Bent Larsen 11 p., 2. Polugajevskij (Sov) 10½ p., 3. Gerusel (BRD) 9½ p., (16 delt)

og Skakbladet fra dengang er ikke oplysende. Men forhistorien er, at zoneturneringen i Holland blev erklæret ugyldig, fordi østeuropæerne ikke deltog. Så var der noget med, at Dansk Skak Union krævede, at han sendte referat fra turneringen, og da man hævdede ikke at have fået svar, endte det med, at en anden blev sendt til den ny zoneturnering i Tjekkoslovakiet i august 1961. Meget mærkeligt, ikke mindst, at det overhovedet var muligt at finde en spiller, der ville af sted.

Hvad holdt Bent Larsen oppe i de år? Mange har taget sig til hovedet over hans selvsikre udtalelser, men Larsens legendariske selvtillid gjorde ham til verdensklasespiller, og uden den havde han ikke fortsat gennem de magre år, hvor resultaterne udeblev.

Der var ting, der kompenserede for skuffelserne. Hvor andre Larsener stod op forfærdelig tidligt om morgenen, tog cyklen på arbejdet og bussen, når det regnede, spiste frikadeller og drak saftevand, sov Bent Larsen længe, var sin egen herre, rejste til USA og Argentina. Boede på fint hotel, mødte spændende mennesker, solskin, de legendariske argentinske bøffer og andre gode ting i livet. I 1950'ernes fattige Danmark var det kun de få udvalgte, der oplevede det.

Men i 1961 var han 26 år gammel og ikke kommet videre. Eksemplerne advarede. Havde Jens Enevoldsen ikke i sin nekrolog over Bogoljubow fortalt om den store mesters skuffelse over sin skæbne? 'Den professionelle skakmester, der er blevet gammel og ikke mere kan nå topresultaterne, er færdig. Der er ingen plads og ingen penge til ham.'

Man skal ikke glemme, at der var meget få penge i skak efter 1945. Hvor Lasker, Capablanca og Aljechin havde kunnet kræve høje honorarer, var der småpenge nu, for i Sovjet var der en stjernehætte af verdens stærkeste stormestre, og dem kunne man få uden startpenge. Hvis de altså kom. Det Sovjetiske Skakforbund kontrollerede alle invitationer og rejsetilladelser som belønning eller straf, både for spiller og arrangørland. Men for de udvalgte spillere var rejsen til en turnering i Vesten en velsignelse fra de regerende magter. Da stormester Furman engang spillede i Skandinavien, købte han om formiddagen en stegt kylling for en dollar og spiste sig langsomt gennem den i løbet af dagen. Næste dag blev en ny kylling ofret, til skakmesteren vendte hjem med gode sager i kufferten og hård vestlig valuta på lommen.

Der var ikke meget plads til en vestlig professionel. Dallas 1957 var den herlige undtagelse: gode præmier og ingen russere.

Mon ikke der var mange, der dengang foreslog Bent Larsen at holde

op? Glæde sig over den tid, der var gået, gøre uddannelsen færdig få sig et rigtigt arbejde? Men han troede på sig selv. Skønt nogle resultater var elendige, så havde de opmuntninger. I Portoroz 1958 havde han besejret selveste Tigran Petrosjan, og det med Birds Åbning. I København 1960 havde han trods det middelmådige resultat og træthed vundet et af sit livs bedste partier mod Evfim Geller. Han kunne jo godt.

Efter 1960 skete der afgørende ting i Bent Larsens liv. Han opgav endegyldigt studiet. Han blev gift med Lizzie. Han blev indkaldt som soldat. Om sin værnepligt fra efteråret 1961 til efteråret 1963 har han aldrig haft gode ord at sige, hvilket er forståeligt. Hvilken fri sjæl, der kan lide at studere, bestemme over sit eget liv og spille skak, bryder sig om et reglementeret liv uden selvbestemmelse og tid til skak? Men måske var de to år alligevel gode for hans skak. I hæren lægger man i betydelig grad vægt på at regelmæssig livsførelse, masser af motion og frisk luft. Kunne det tænkes, at Bent Larsen kom i fysisk topform og i langt

Lizzie og Bent Larsen på vej til Bled, hvor den jugoslaviske stormester Ivkov er første modstander i kandidatturneringen 1965.

- Palma de Mallorca, V Internationale turnering: **1. Bent Larsen** 12 p., 2. Petrosjan (Sov), 11½ p. 3-4. Korchnoi (Sov) og Hort (Cze) 10½ p., 5. Spasskij (Sov) 10 p., (18 delt.)

- Helsinki, Opvisningsmatch: **Bent Larsen** - Westerinen (Fin) 6-2

- Eersel, kandidatturneringen: **Bent Larsen** - Tal (Sov) 4½-2½ + 1 opvisningsparti

- 1970 Lugano, 1. Grand Prix turnering: **1. Bent Larsen** 9½ p., 2. Olafsson (Isl) 8½ p., 3-4. Unzicker (BRD) og Gligoric (Jug) 7½ p., (8 delt., dob.rund..)

- Beograd, Sovjet - Resten af verden: **Bent Larsen** 2½ p. på 1. bræt (af 4, 1½-1½ mod Spasskij og 1-0 mod Stein)

Santa Monica 1966, Piatigorsky Cup – Bent Larsen og Bobby Fischer hygger sig i haven hos skak-mæcenerne Gregor og Jaqueline Piatigorsky.

højere grad kunne lægge energi og koncentration i partierne?

I efteråret 1963 var han nr. 50 i verden.

Det store gennembrud

En dansk topspiller viste mig engang et parti, han havde spillet med Bent Larsen kort før interzoneturneringen i Amsterdam 1964, og hvor Larsen med nød og næppe holdt remis. 'Vi syntes ikke, han var vildt stærkere end os andre.'

I zoneturneringen i Halle 1963 havde Bent Larsen kvalificeret sig til interzoneturneringen. Og efter seks år i ørkenen brød han igennem for anden gang. Delt 1. plads i inter-

zoneturneringen med Smyslov, Tal og Spasskij. De seks øverste var fem russere – og Larsen. Han vandt med de gamle museumsåbninger og mærkelige ideer, der før ikke rigtig havde virket. Med ofre og angreb, men også med fremragende slutspil. Indtrykket er, at de forskellige elementer i hans spil nu fungerede. Bent Larsen var tilbage i verdenstoppen og blev der de næste to årtier. Overskrifterne i Skakbladet talte også denne gang om 'Bent Larsens triumftog', men dog uden manende ord om at huske at passe studierne. Der var kommet ny ledelse i Dansk Skak Union, og man overgav sig betingelsesløst.

Næste år rejste Bent Larsen med

sin hustru til Bled, hvor Ivkov, som dengang var en meget stærk stormester, blev besejret 5½-2½. En uge senere stod eksverdensmester Mikhail Tal, Troldmanden fra Riga, på menuen. Tal har senere indrømmet, at han faktisk kun havde forberedt sig på at møde Ivkov, fordi Larsen netop havde spillet elendigt i en turnering, så det var først overraskende, at Larsen besejrede Ivkov, og siden et chok, da han vandt første parti i matchen mod Tal. Tal vandt alligevel 5½-4½, men da nogle russere ved en senere lejlighed sagde om Larsen, at han ikke var en trussel, så smilede Tal og sagde: 'I har ikke prøvet at spille match mod Larsen.'

Tal klarede den, men i marts 1966 tabte en sovjetisk stormester for første gang nogensinde en match mod en udlænding. Æren tilfaldt Evfim Geller, som i København tabte 5½-4½ til Bent Larsen. Vinderen var kvalificeret til den næste interzoneturnering.

Superturneringen Piatigorsky Cup i Santa Monica i Californien 1966 var efter alt at dømme en vidunderlig turnering for deltagerne med gode præmier, gode forhold, og mæcener, der ville spillerne alt godt. Spillerne kvitterede med strålende partier og stor spænding. Historien går, at efter hver runde dasede de ved poolen – undtagen Fischer, som opholdt sig på sit hotelværelse. Men så overtalte Spasskij ham til at slutte sig til de andre. Spasskij vandt og købte selvfølgelig en bil for sine 5.000 \$. Fischer kom lige efter, og Larsen blev nr. 3 og fik 2.250 \$, en meget stor sum dengang. Han kaldte selv resultatet i orden, men det var efter enhver rimelig bedømmelse særdeles godt. Mest bemærkelses-

• St. John's. Canadian Open:

1. **Bent Larsen** 9½ p.,
2. Browne (Aus) 8½ p.,
3. Amos (USA) 7 p. (af 10)

• Boston. 71. US Open:

1. **Bent Larsen** 10½ p., 2. Benkő (USA) 10 p., 3. R. Byrne (USA) 9½ p. (af 12)

• Vinkovci,

International turnering:

1. **Bent Larsen** 10½ p., 2-4. Bronstein (Sov), Hort (Cze) og Gligoric (Jug) 10 p., (16 delt.)

• Palma de Mallorca, Interzoneturnering:

1. Fischer (USA) 18½ p., 2-4. **Bent Larsen**, Geller (Sov) og Hübner (BRD) 15 p., (24 delt.)

• Solingen, match: **Bent Larsen** - Lubomir Kavalek (Statsløs) 6-2

1971 Las Palmas. Kandidatturneringen:

Bent Larsen - Uhlmann (DDR) 5½-3½

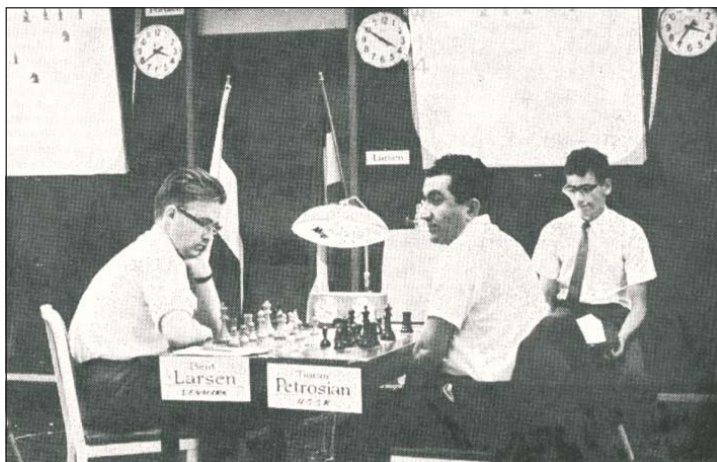
• Denver. Kandidatturneringen: **Bent Larsen** - Fischer (USA) 0-6

værdigt var to fremragende gevinster mod verdensmester Petrosjan, der næsten aldrig tabte. I VM-kamp mod Botvinnik havde han tabt sølle to partier, mod Spasskij tre.

I 1967 gennemførte Bent Larsen sin mytiske verdensturné. Efter nogle middelmådige resultater i årets første halvdel forlod han Danmark i august. Destination: Cuba. Da han vendte hjem i slutningen af december, faldt sneen, og Bent Larsen havde vundet fire stærke internationale turneringer på tre kontinenter, i alle tilfælde foran de stærkeste russiske stormestre. Havana foran Tajmanov, Smyslov og Polugajevskij. Winnepeg i Canada på deling med Darga foran Spasskij og Keres. Interzoneturneringen i Sousse, Tunesien, foran Geller, Korchnoi og Gligoric. Og til sidst Mallorca foran Botvinnik og Smyslov. Det var enestående, og han fik fortjent den første internationale Skak-Oscar, der blev uddelt.

Det subjektives triumf

Her er det passende at stoppe op og se på Bent Larsens spillestil i dette årti. Ud over den uudgædelige kliche om skakvikingen er han oftest blevet kaldt en romantiker. Bent Larsen var imidlertid ikke en drømmende romantiker på jagt efter skønhed, hvilket snarere er et portræt af David Bronstein. Bent Larsen var en pragmatiker, der søgte sejren, i partiet og i turneringen, og det med alle sportslige midler. Han spillede hurtigt og udnyttede modstanderens tidnød. Han spændte ofte stillingen til det yderste og gjorde alt for ikke at 'risikere' en remis. Han var eksperimenterende, optimistisk og søgte ofte efter det usædvanlige. Det var

Santa Monica 1966, Piatigorsky Cup - Bent Larsen vinder begge sine partier mod verdensmester Petrosjan. Stillingen på brættet udvikler sig til et berømt matangreb.

karakteristisk, at han gerne anvendte tvivlsomme eller dårligt undersøgte åbninger. Mod Fischer vandt han i Santa Monica med den åbne spanier, og i 1967 begyndte han at spille det, der nu kaldes Larsen-Nimzowitsch åbningen 1. b3. I begge tilfælde var det åbninger, der var meget sjældne gæster på topplan. Andre gamle åbninger blev taget frem og pudset af. Hvorfor ikke spille dem, når det måske var modeluner, der havde forvist dem fra mesterpraksis? Bobby Fischer gjorde det samme. Det virker dog, som om Larsen efterhånden begyndte at udvide sit åbningsrepertoire og spille mere 'korrekte' åbninger. Det var i hvert fald verdensmester Spasskij's mening i et interview i 1970.

Larsens ideer og indskydelser var legendariske. Mange gange står der i hans partikommentarer, at han fik en idé og spillede den øjeblikkeligt. En partikommentar fra olympiaden i München 1958 er sigende: Larsen

spiller hvid mod eksverdensmester Euwe og skriver om sit træk 12. h4!?' 'Mit næste træk var en pludselig inspiration af den slags, som bl.a. Palle Ravn falder i trance over en times tid. Da jeg ikke nærer en lignende tillid til mine evner til at klare den sidste halve snes træk inden tidkontrollen uden betænkningstid, så jeg kun på trækket et par minutter og spillede det.' Det forklarer også den impulsivitet, som både vandt og tabte partier. En ting skal fremhæves: En blændende slutspilteknik, som bl.a. betød, at han kunne tillade sig lidt mere i midtspillet i bevidstheden om, at hans teknik kunne redde et dårligt slutspil eller fortsætte gevinstforsøgene i et lige slutspil.

Bent Larsens skakinteresse var universel. Han løste skakopgaver, glædede sig over æstetikken, og han viste tidligt interesse for skakhistorie. Hans brug af museumsåbninger og gamle analyser var ikke blot overraskelsesvåben, men også udtryk for

1972 Teesside, Stormesterturnering:

1. Bent Larsen 11 p.,
2. Ljubojevic (Jug) 10 p.,
3. Portisch (Ung) 9½ p., (16 delt.)

• Las Palmas, I Internationale turnering:

1. Portisch (Ung), 12 p.,
- 2-3. Bent Larsen og Smyslov (Sov) 11 p., 4.
- Bronstein (Sov) 10 p., (16 delt.)

• Hastings, 42. internationale kongres:
1. Bent Larsen 11½ p.,

2. Uhlmann (DDR) 11 p.,
3. Hartston (Eng) 9½ p., (16 delt.)

1973 Grenaa, Nordisk turnering:

1. Bent Larsen 9 p.,
- 2-8. Hamann, Westerinen (Fin) m.fl. 8 p. (af 11)

• Manila, International turnering:

1. Bent Larsen 12½ p.,
2. Ljubojevic (Jug) 11½ p.,
3. Kavalek (USA) 11 p., (16 delt.)

1974 New York, 2. World Open:

interesse for skakkens personligheder. Han læste de gamle mestres bøger, brugte deres åbningsideer og morede sig over historier om dem. Han var helt på linje med Petrosjan, når verdensmesteren rystede på hovedet over de unge, som ikke vidste, hvem Rubinstein var.

Bent Larsens bevidste subjektivitet, optimisme og understregningen af psykologi og inspiration ved brættet stod i direkte kontrast til Botvinniks videnskabelige skole, der søgte efter sandheden i skak, hvilket udmøntede sig i skakskoler, legendariske kartotekssystemer og hemmelige notesbøger. Og så mødte man denne selvsikre og åbenmundede fyr, fra et lille land, der ikke var kendt for andet end bacon, blondiner og H.C. Andersen, og i hvert fald ikke

for skakspillere. Han kom med sin subjektivitet, besynderlige varianter, eksperimenter og kolossal spillestyrke. Og han vandt. Hvordan kunne det gå til?

Det er nok her, at vi skal finde årsagen til Botvinniks nedladende opfattelse af den danske stormester og hans spil, en opfattelse, som tydeligvis går igen i eleven Garry Kasparovs afsnit om Larsen i *My Great Predecessors*. De har hverken kunnet forstå eller acceptere den måde at spille på. Larsens mangel på objektivitet og 'antiteoretiske indstillinger' var de gennemgående elementer i den russiske kritik af ham. Ordet objektivitet var politisk ladet i Sovjet. Marx' lære havde vist den objektive sandhed om historiens gang, og for Mikhail Botvinnik var skak i

sin kerne et videnskabeligt spil. Og Bent Larsen sagde muntert '... long analysis – wrong analysis.'

Når ikke mindst russerne nu siger, at Bent Larsen i modsætning til Bobby Fischer ikke var en trussel mod det russiske herredømme, og at det var de enige om dengang, så må man spørge: Trussel på hvilken måde? Fra 1967 til 1970 vandt Bent Larsen de fleste af de stærke turneringer, hvor han spiller mod de bedste russerne, og det havde ingen i Vesten gjort før ham. Fischer var i alles tanker som det amerikanske geni, men spillede meget lidt. Hverken Petrosjan eller Spasskij dominerede turneringslivet som verdensmestre. Når verdens stærkeste skaknation i flere år bliver deklasseret i de stærkeste turneringer, fordi Bent Larsen vandt dem, så må han vel siges at være en trussel, medmindre man da mener, at verdensmesterskabet er alt, den turneringsmæssige dominans intet.

Mange af de russiske mestre kunne lide Bent Larsen. Han var gode venner med Spasskij og Tal. Polugajevskij kunne ikke sige nok pænting om ham i en VM-bulletin 1966. Efter rosede ord om Larsens spillestil skrev han: 'Mange af hans offentlige udtalelser er hos os blevet fortolket som selvreklame. Men jeg tror, at han ganske enkelt er et oprigtigt menneske, der giver udtryk for, hvad han i øjeblikket tror og føler.'

I 2008 kom der smukke ord fra en uventet kant. Anatoly Karpov blev interviewet af et russisk ugeblad om løst og fast i sit liv, herunder naturligvis skak.

Interviewer: 'Hvem af skakmestrene interesserede Dem som personlighed? Fischer?'

Firmesterturneringen i Leiden, Holland, 1970 – fra venstre Bent Larsen, Jan Heindorffer, Holland, Mikhail Botvinnik, USSR, og Boris Spasskij, USSR,

1. Bent Larsen 8½ p.,
2. Browne (USA) 8 p. (af 9)

1975 Orense,
IV Internationale turnering:
1. Bent Larsen 11½ p., 2-3.
Ljubojevic (Jug) og Andersson (Sve) 10½ p., (16 delt.)

• Stockholm, match:
Bent Larsen -
Andersson (Sve) 2½-5½

• Gellerup, match mod
årets danmarksmester:

Bent Larsen -
Iskov 5½-½

1976 Las Palmas,
V Internationale turnering:
1. Geller (Sov) 10½ p.,
2. **Bent Larsen** 10 p.,
3-4. R. Byrne (USA) og
Hübner (BRD) 9½ p.,
(16 delt.)

• Isla de Lanzarote, IV
Internationale turnering:
1. Bent Larsen 8 p.,
2. Darga (BRD) 7½,
(12 delt.)

• Biel, Interzoneturnering:
1. Bent Larsen 12½ p.,
2-4. Petrosjan (Sov),

Karpov: 'Ham havde jeg kontakt med. Men langt mere var jeg optaget af danskeren Bent Larsen – et kultiveret menneske med kendskab til mange sprog. Han fortalte, hvordan han i sin barndom mødte den tyske besættelse. Huskede den morgen, da fascistiske tropper invaderede Danmark. Larsen talte for øvrigt glimrende russisk. Af de skakmestre, jeg mødte, var Bent en af de mest originale.'

At kalde et menneske kultiveret og med store sprogegenskaber er en russisk værdikode for at vise, at her er et menneske, der skal sættes højt. Mange andre har lagt mærke til Bent Larsens fascination af livet i alle dets aspekter.

Matcher

Fischer så man som sagt ikke meget til i de år. Larsen har selv foreslået, at han havde en lille andel i at få Fischer på banen igen, fordi nu var der en anden, der truede den russiske dominans. I interzoneturneringen i Sousse 1967 førte Fischer klart, da han efter skænderier med turneringsledelsen om sit program valgte at trække sig.

I kandidatturneringens semifinaler mødtes Bent Larsen og Boris Spasskij i Malmø i 1968. Ingen af dem var tilfredse med hverken præmier eller forhold, og på et tidspunkt var russerne vist ved at rejse hjem. Bent Larsens nederlag på 2½-5½ var en stor skuffelse og blev efterfulgt af en bitter debat i pressen og Skakbladet. Hvorfor tog Larsen sin kone med til matcher i stedet for en sekundant? Jens Enevoldsen lagde ud med et skarpt indlæg i Politiken, som blev efterfulgt af Jørgen Hvenekilde i Skakbladet. Efter de to kritikeres

mening burde Dansk Skak Union have nægtet Bent Larsen at tage sin kone med for de penge, som skulle bruges til sekundant. Bent Larsen havde brug for en sekundant, og det skulle man sige til ham, så han kunne 'forstå det'. Bent Larsen var ikke enig.

Det talte man meget om det år.

Formand for Dansk Skak Union var Ole Schøller Larsen, en hædersmand med stor psykologisk sans, og hans holdning var, at hvis stormesteren ikke ville have en sekundant, men sin kone med til matcherne, så kunne og skulle Unionen ikke bestemme noget andet. Dansk Skak Union var en amatørforening uden hverken økonomiske eller organisatoriske ressourcer til at hjælpe stormesteren, som på sin vis var for stor for Danmark. Set fra eftertiden er det faktisk besynderligt, at det nok var en storhedstid for dansk skak med bl.a. skoleskakken i rivende udvikling, men efter 1965 kom der ikke en eneste stærk stormesterturnering i Danmark i Bent Larsens storhedsperiode, ej heller den produktion af stormestre, man skulle have ventet. Var han en sovepude? Også det blev diskuteret i Skakbladet, men både stormestre og turneringer udeblev.

Bent Larsen spillede ikke godt i den match, men Spasskij var uhyggeligt stærk i de år og besejrede dem alle: Geller, Larsen, Korchnoi og Petrosjan. Spasskij var en universel spiller, hvis eneste svaghed var en notorisk dovenskab, som blev udtalt i hans tid som verdensmester.

Bent Larsen kom sig hurtigt over nederlaget, og nu gik det videre med bl.a. sejre i US Open og Canadian Open og Palma de Mallorca 1969. Det sidste var årets stærkeste turne-

ring med deltagelse af Spasskij, Petrosjan og Korchnoi. Det var noget af en præstation at komme foran de tre stærkeste russere, og det endog efter at have indledt turneringen med to nuller.

Han skrev mere og mere. I 1967 begyndte han at skrive i de Bergske Blade, hvis fremmeste avis var Frederiksborg Amts Avis. Hans artikler her var ofte små perler om skakhistorie og store personligheder, som viste hans brede interesse inden for alt om skak. Jeg husker selv en finurlig artikel om den hollandske spiller og skribent Jan Hein Donner. Bent Larsen var nu på sin karrieres top og udsendte i 1969 *50 udvalgte partier*. Det er blevet kaldt den perfekte skakbog med sin blanding af biografi, skakpartier, analyse og ramrende bemærkninger om de psykologiske aspekter af partierne. Larsens energi og aktivitetsniveau i 1960'erne og 70'erne var forbløffende, ikke mindst i betragtning af, at skak på topplan i forvejen er meget udmattende. Botvinnik har berettet, hvorledes han efter sin gevinst over Capablanca i 1938 ikke evnede at rejse sig fra stolen uden hjælp. Under turneringen kunne der efter mange timers kamp være analyse hele natten af et hængeparti, og morgenmaden blev slugt, mens den sidste variant blev gennemgået. Til turneringer, simultaner og skrivelier kan man lægge den del af skakmesterens arbejde, som kun kommer frem indirekte, nemlig tusindvis af timer i ensomhed i studerekammeret med forberedelser og åbnings-teoretiske analyser. En vestlig mester som Bent Larsen var i et ulige 'våbenkapløb' med den sovjetiske skakorganisation, hvilket bl.a. viste

Portisch (Ung) og Tal (Sov)
12 p., (20 delt.)

• Costa Brava, IV
Internationale turnering:

1. Bent Larsen 7½ p.,
2. Castro (Col) 6½ p.,
(10 delt.)

1977 Rotterdam,
Kandidatturneringen:
Bent Larsen -
Portisch (Ung) 3½-6½

• Geneve, 1.
'La Mediterrane'

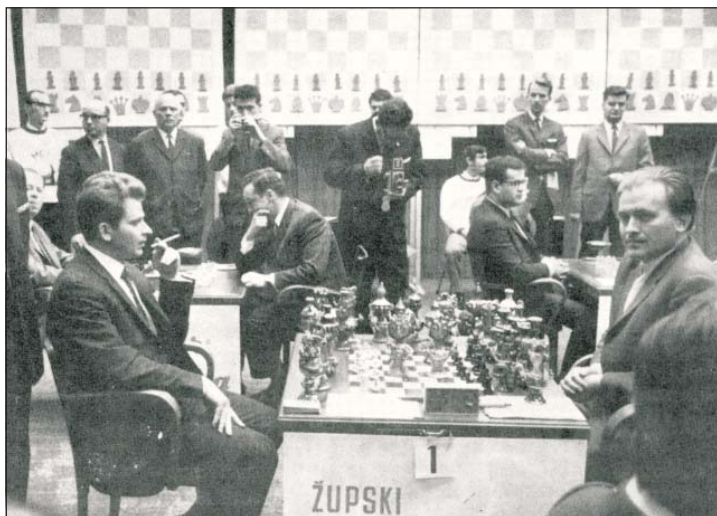
Bent Larsen 8½ p., 2. Andersson (Sve) 8 p., (14 delt.)

• Las Palmas,
VI Internationale turnering:
1. Karpov (Sov) 13½ p.,
2. **Bent Larsen** 11 p.,
3. Timman (Hol) 10 p.,
(16 delt.)

• Ljubljana-Portoroz,
4. Vidmar Mindeturnering:

1. Bent Larsen 9½ p.,
2-3. Savon (Sov) og Hort
(BRD), 9 p., 4. Tseskovskij
(Sov), 7½ p. (14 delt.)

1978 Lone Pine, 8. Open:
1. Bent Larsen 7½ p.,
2. Polugajevskij (Sov) 7 p.,
3-5. Portisch (Ung), Lein

'Århundredets skakmatch', Sovjetunionen mod resten af verden, Beograd 1970. På toppbordet spiller Bent Larsen uafgjort 1½-1½ med verdensmester Spasskij (billedet) og vinder i 4. runde over Leonid Stein.

sig i, at sovjetiske mestre før en turnering eller match fik udleveret et dossier med de udenlandske modstanderes partier og analyser af deres varianter.

Den store kamp

Nogle organisationsfolk havde fået en god idé: Nu var der kommet så mange gode skakspillere uden for Sovjet, ikke mindst Bobby Fischer og Bent Larsen i den rækkefølge. Hvorfor ikke lave en match mellem Sovjet og resten af verden? I slutningen af marts 1970 samledes verdens bedste skakspillere til i Beograd til det, der allerede var døbt 'Århundredets skakmatch', hvor holdene på 10 mand spillede matcher på fire partier. Men Bent Larsen anså Vestens bedste spillere for at være Bent Larsen og Bobby Fischer i den rækkefølge og krævede det prestigefyld-

te 1. bræt mod Spasskij. Til alles overraskelse bøjede Fischer sig og fik nu fornøjelsen af Petrosjan.

For det sovjetiske skakherredømme måtte udfaldet af matchen være foruroligende. Nok vandt de samlet 20½-19½, men tabte på de fire første brætter. Efter en kampremis i 1. runde fik Bent Larsen i 2. partis 10. træk en af sine indskydelser, som han senere selv takserede til tre spørgsmålstejn. 17 træk varede det parti efter Spasskij's smukke kombinationsspil. I 3. parti spillede Larsen meget dristigt med sort og balancerede på kanten af afgrunden, men i Larsens tidnød begik Spasskij en grov fejl, som tabte en officer og partiet. Det var Spasskij's første nederlag som verdensmester, og så syntes russerne, det var en god idé at indsætte en reserve i 4. runde. Her vandt Larsen et fremragende slutspil

mod Stein, men omkring træk 15 stod han faktisk til tab. Bent Larsen vandt på Verdens topbræt, fik en kort match med verdensmesteren og spillede uafgjort.

Alle kender den næste historie. Bobby Fischers store triumf, indledt med overlegen sejr i interzoneturneringen og fortsat med chokerende sejre i kandidatturneringen og VM-matchen. Hvorefter han de næste 20 år ikke spiller et træk i et officielt parti.

Ingen artikel om Bent Larsens karriere kan undgå at nævne Denver 1971 og matchnederlaget 6-0 mod Fischer. Bent Larsen har selv peget på varmen og det tørre klima som afgørende for nederlaget. Det er ikke pjat, for man behøver blot at konsultere historiske temperaturmålinger fra Denver for at få bekræftet, at der var temperaturrekorder med op mod 38 grader under matchen. Her synes man nok, at Bent Larsen havde haft brug for en hjælper. Ikke en sekundant, men en organisatorisk hjælper og rådgiver, som før matchen kunne have forhandlet om spillested og under matchen have støttet og rådgivet ham. Krævet flere dages pause, da han blev syg, og fremfor alt overtalt han til at tage sine remiser, da det var gået galt og matchen var tabt. Alt andet havde været bedre end 6-0. Både i 5. og 6. parti kunne Bent Larsen have fået en remis, men han ville have en gevinst med hjem. Det havde han fået mod Spasskij i Malmø, og det ville han have mod Fischer i Denver.

Bobby Fischer har fået mytisk status – selvfølgelig! Men man bør erindre sig, at Bent Larsen indledte årtiet med sin karrieres mest katastrofale nederlag og afsluttede det med

(Sov) og Peters (USA) 6½ p. (af 9)

• Esbjerg, 3. Vesterhavsturnering:

1. Bent Larsen 11 p.,
2. Sigurjonsson (Isl) 9 p.,
3. Westerinen (Fin) 8 p., (14 delt.)

• London, BBC TV Master: **Bent Larsen** vandt finalen mod Hort (BRD)

1979 København, AS04 Jubilæum:

1. Bent Larsen 8 p., 2-3. Westerinen (Fin) og Høi 7½ (12 delt.)

• Buenos Aires, 2. Clarin-turnering: **1. Bent Larsen** 11 p., 2-5. Najdorf (Arg), Miles (Eng), Andersson (Sve) og Spasskij (Sov) 8 p., (14 delt.)

1980 Bugojno, 2. Internationale turnering:

1. Karpov (Sov) 8 p.,
2. Bent Larsen 7½ p.,
3. Timman (Hol) 6½ p., (12 delt.)

sin karrieres største sejr. Bobby Fischer indledte årtiet med enestående sejre og spillede ikke mere før den absurde match mod Spasskij i 1992. Lidt patetisk udtrykt: Bent Larsen rejste sig fra sit nederlag – Bobby Fischer rejste sig aldrig fra sin sejr.

Skrivende skakmester

Sejrene i stærke turneringer kom tilbage. Førsteplads i Teesside 1972 og nytårsturneringen i Hastings 1972/3. Det var fra Hastings, at Bent Larsen leverede et af mesterværkerne i danske partikommentarer, da han kommenterede sit parti mod Hartston i sidste runde, lige dele drama, komik, analyse og et snert af tragedie. Det kan ses andetsteds i dette nummer. Referatet sluttede i sagastil: 'Så vidt vides døde ingen af lungebetændelse under dette års turnering, vejret var usædvanlig mildt.'

Der var meget at lave i 1972 for en skrivende skakmester. Bent Larsen overværede dele af VM-matchen på Island, og hans bog om den er absolut fortrinlig. Andre bøger har længere analyser, men Bent Larsen skriver med lune og stor forståelse for de to spilleres personlighed og det enkelte partis psykologi. På fotografier fra Island under matchen ser Bent Larsen munter og meget fotogen ud.

Igen må man pege på, at uden Larsens selsikkerhed havde han ikke kunnet rejse sig efter Denver. Det samme gælder skuffelsen ved interzoneturneringen i 1973, hvor han ikke kvalificerede sig. Interzoneturneringernes vokseværk havde ført til deling i to turneringer i henholdsvis Leningrad og Petropolis i Brasilien. Her var han ude for en svinestreg,

Bent Larsen holder festtalen ved Nimzowitsch Memorial 1985 i Næstved – og Laura er som altid ved hans side.

for fordi turneringen i Leningrad, hvor Bent Larsen spillede, var betydeligt stærkere end den brasilianske. FIDE havde opereret med et ratinggennemsnit i fordelingen af spillere, hvilket naturligvis var absurd, fordi det er antallet af stærke spillere, som var afgørende, og her var Leningrad klart i overtal. Om ikke andet kan det ses af det faktum, at det blev vinderne i Leningrad, Karpov og Korchnoi, der senere spillede kandidatfinale om det, der viste sig at være verdensmesterskabet.

Efter de triste begivenheder var det nok en stor glæde for Bent Larsen at rejse til Philippinerne og den stærkeste turnering, der hidtil var spillet i Asien. Manila 1973 blev en triumf: 1. plads og godt spil.

Opbrud

I midten af 1970'erne sker der afgørende ting i Bent Larsens liv. Han bliver skilt, og i 1974 slår han sig

ned i Las Palmas. Han havde gennem længere tid følt sig dårligt behandlet af det danske skattevæsen, og som professionel sportsmand måtte han se på sine muligheder for at sikre sig på længere sigt. Under de omstændigheder var det naturligt for verdensmanden og kosmopolitten Bent Larsen at søge andre og gerne varmere himmelstrøg, og skaklivet i Las Palmas forstod at værdsætte og få gavn af det verdensnavn, der boede i deres midte.

Interzoneturneringen i Biel 1976 vandt Bent Larsen foran Petrosjan, Tal og Portisch, hvilket var ny rekord. Aldrig før havde en spiller vundet interzoneturneringen tre gange. Matchen mod Portisch, som altid var en vanskelig modstander for Bent Larsen, blev afviklet i en koncertbygning i Rotterdam, hvor tilsyneladende ingen havde tænkt på, der kunne være musik. I hvert fald blev 1. parti afbrudt af en stor prøve med

- Buenos Aires, 3. Clarin turnering: **1. Bent Larsen** 9½ p., 2. Timman (Hol) 9 p., 3. Ljubojevic (Jug) 8 p., (14 delt.)

1981 Buenos Aires, Moron Open:

- 1-5. Bent Larsen**, Ljubojevic (Jug), Seirawan (USA), Andersson (Sve) og Hase (Arg) 8½ p. (af 11)

1983 Buenos Aires, Frydman Memorial 1983:

- 1. Bent Larsen** 9 p., 2. Panno (Arg) 8½ p.,

3. Amado (Arg) 6½ p., (12 delt.)

- Niksic, Gligoric 60-års turnering:

- 1. Kasparov (Sov), 11 p., 2. **Bent Larsen** 9 p., 3-4. Spasskij (Sov) og Portisch (Ung) 8 p., (15 delt.)

1985 Næstved, Nimzowitsch Memorial:

- 1-3. Bent Larsen**, Vaganjan (Sov) og Browne (USA) 6½ p., (12 delt.)

Frelsens Hær, hvilket fik Jan Hein Donner til at indlede sin avisklumme med nogle alvorligt/muntre overvejelser om forholdet mellem skak og religion, men også med ægte vrede over den dårlige organisation. I hollandske skakkredse var man vist bange for, at Bent Larsen ville afbryde matchen i protest.

Turnering efter turnering samtidig med en meget stor skribentvirksomhed. Han havde en fast klumme i Ekstra Bladet og flere skaktidsskrifter, og så var 1978 året for VM-matchen mellem Karpov og Korchnoi i Baguio. Bent Larsen skrev endnu en glimrende bog om en VM-match, en bog, som blev færdiggjort under adskillige turneringer. Det var ikke alle Larsens resultater i den tid, der var lige gode, men problemet er også, at man uvilkårligt tænker på den ubrudte række af førstepladser ti år tidligere, som var enestående og ikke noget, der kunne gentages. Jeg tror også, at Bent Larsen nød at skrive, det gav gode penge, og han er en af skakkens store skribenter og pædagoger. Ikke mindst finder man en for skakkommentatorer sjælden humor i hans beskrivelse af skakmestrene: Karpov samler på frimærker og små positionsfordele. Fischer ændrede mening om nogle ting, herunder kommunisme, Caro-Kann og løberparret.

Den største triumf

Bent Larsen afsluttede 1970'erne og indledte 1980'erne med sin karrieres største turneringssejre. Ved den 2. Clarinturnering i Buenos Aires 1979 sejrede han med tre points forspring foran bl.a. Spasskij, Miles, Andersson, Najdorf og Petrosjan. Ni gevinster og fire remiser er enestående for

en så stærk turnering, og Bent Larsen besejrede begge sine gamle rivaler Spasskij og Petrosjan. I 1980 vandt han i 3. Clarinturnering foran Timman og Ljubojovic. Verdensmesteren Karpov blev nr. 5, 2 point efter.

Romantisk inklinerede sjæle vil sikkert knytte disse sejre i Buenos Aires til en anden af byens indbyggere, en advokat ved navn Laura Beatriz Benedini. Bent Larsen flyttede i hvert fald til Buenos Aires i 1982 og sammen med Laura. Hvis det er Laura, der får Bent Larsen til Buenos Aires, så tror jeg, at det er verdensmester Karpov, der får ham tilbage til analyseværelset endnu en gang. Når han nu ikke havde fået en match med verdensmesteren, så kunne han i det mindste søge at måle sig

med Karpov, der vandt turnering efter turnering og var den mest dominerende verdensmester, skakverdenen havde haft siden Aljechin. I superturneringen i Montreal 1979 endte Bent Larsen i bunden, men besejrede som den eneste Karpov, og det med den gamle og ukorrekte Skandinavisk åbning. Den usårlige kunne altså rystes.

Heromkring slog Larsen sig sammen med Vestens unge håb Jan Timman. De ville 'forfølge' Karpov i turneringerne. Det kunne ikke være meningen, at verdensmesteren vandt alle turneringer. I den meget stærke turnering i Bugojno 1980 var det lige ved, men Karpov kneb sig med nød og næppe foran med ½ points afstand til Larsen. Så vandt Karpov også årets Skak-Oscar til Larsens

Tre points forspring – Clarin-turneringeni Buenos Aires 1979 var en af Bent Larsens største turneringssejre, på billedet demonstrerer han en af sine mange gevinster.

1988 Næstved, SDS Open 1988:
1-2. Bent Larsen og Hellers (Sve) 7 p. (af 9)

• Odense, TV-match
Bent Larsen - Curt Hansen 3½-2½

1989 Aalborg, DSU's 80. EMT, Lh-klassen:
1-2. Mortensen og **Bent Larsen** 7½ p., (12 delt.)

• Aalborg, DM-Omkamp:
Bent Larsen - Erling Mortensen 2½-3½

London, WFW International Chess Challenge:
1. Bent Larsen 9½ p.,
2. King (Eng) 8½ p.,
3. Suba (Rum) 8 p. (14 delt.)

1990 London, 2. WFW Int. Chess Challenge:

1. Bent Larsen 9 p.,
2. Wolff (USA) 8½ p.,
3-4. Hodgson (Eng) og King (Eng) 8 p., (14 delt.)

• New York,
3. WFW City Challenge:
1. Bent Larsen 6½,
2. Kotronias (Græ) 6 p.,

Foto: Erik Hvalsøe.

Matchsejr over super-computeren Deep Blue i København 1993, ordstyrere Henrik Danielsen og Lars Bo Hansen. Bent Larsen: 'Man skal ikke spille mod computere i turneringer, men i laboratorier og cirkus. Og det her er vel lidt af begge dele.'

udtalte ærgrelse. I superturneringen i Tilburg 1980 endte Karpov igen på førstepladsen, men Bent Larsen vandt det indbyrdes parti. For mig at se er det et enestående parti. Det er ikke blot det, at Larsen spiller næsten perfekt, og hele partiets forløb opsummerer de bedste elementer i hans spillestil, med en åbningsoverraskelse efterfulgt af et flydende angrebsspil og fremragende realisation af fordelene i slutspillet. Det er også modstanderen. Det er den uovervindelige Karpov på toppen, der totalt nedspilles af en 45-årig stormester i karrierens efterår. Som kronen på værket ender 'forfølgelsen' af Karpov med turneringssejren i Buenos Aires 1980.

Efterår

I 1980 var Bent Larsen nr. 10 i verden, og det er passende at stoppe den detaljerede gennemgang af hans kar-

riere her, hvor han har nået sit største resultat og står på tærsklen til et nyt liv.

Det er ikke, fordi Bent Larsen i de kommende år ikke fik gode resultater og spillede fine partier, men der kom ikke et resultat som Buenos Aires 1979 og 1980, og han gled nedad på verdensranglisten de følgende år. Det bedste resultat var Niksic 1983 med 2. plads efter den ny stjerne Kasparov, men foran superstormestre som Spasskij, Portisch og Timman.

Mærkeligt nok var det netop i de år, at der kom et nyt kuld unge danskere med spillestyrke og ærgerrighed, ikke mindst Curt Hansen, som i 1985 scorede sin sidste stormesternorm. Det skete heldigvis i turneringen i Brønshøjs jubilæumsturnering, hvor showmanden Bent Larsen også deltog og omhyggeligt timet i fotografernes nærvær kunne lykønske

sin nye kollega – næsten 30 år efter Moskva 1956. 1985 var heller ikke et dårligt år for Larsen med sejr på Island foran bl.a. Spasskij og delt sejr i Nimzowitsch' mindeturnering i Næstved. Curt Hansens gennembrud betød en sidste oplussen i Bent Larsens spil, og det var naturligt at arrangere en match mellem de to, hvilket skete i 1988, 35 år efter matchen med Jens Enevoldsen. Resultatet blev næsten det samme: Bent Larsen vandt 3½-2½.

1988 var en anden milepæl: I en turnering i USA tabte han som den første stormester til en computer i et turneringsparti, hvilket ikke bekom ham vel. Det var næppe så meget var nederlaget som det at skulle spille med en computer, der irriterede ham. Hvis man skal gå lidt dybere, så er computerskak imod alle Bent Larsens idealer om skakspillet. For ham er skak en kamp mellem to menne-

3. *Speelman (Eng)* 5½ p., (10 delt.)

1991 Valby, K41 jubilæumsturnering:

1-4. Bent Larsen, Hector (Sve), Vogt (Tys) og Smagin (Sov) 6 p. (10 delt.)

• Buenos Aires, GEBA:

1. Bent Larsen 9 p.,
2. Spangenberg (Arg) 7½ p., (12 delt.)

1993 Mar del Plata,
24. Open:

1-2. Bent Larsen og Granda Zuniga (Peru) 7½ p. (af 9)

• København, Symbion-match

Bent Larsen -
Deep Blue (Comp) 2½-1½

1995 Mar del Plata,
26. Open:

1-2. Bent Larsen og Slipak (Arg) 7½ p., (af 9)

• North Bay. 2. Open:

1-3. Bent Larsen, Hergott (Can) og Lesiege (Can) 6 p., (af 8)

1997 Esbjerg, DSU's
88. EMT, Lh-klassen:

1. Lars Bo Hansen 6½ p.,
2-4. **Bent Larsen**, Curt

sker. Det ord går igennem mange af hans partikommentarer og andres beskrivelser af ham, og det lige fra den allerførste optræden ved en påsketurnering. Jeg er sikker på, at Larsen også opfatter skak som et videnskabeligt spil, og han tog faktisk tidligt afstand fra Euwes stædige benægtelse af muligheden for at konstruere en skakcomputer. Men hvad skal man med sådan 'en kasse'? Hvor er kampen og de gode historier? Larsen elsker jo at fortælle historier om de store mestre, deres pudsigheder og deres bedrifter, og der er ikke mange historier i en computer. Det var sikkert med stor tilfredsstillelse, at han ved et arrangement i den københavnske forskerby Symbion i

1993 besejrede Deep Blue med 2½-1½. Ikke blot var Bent Larsen den første stormester, der tabte til en computer. Han var også en af de sidste, der besejrede en computer i en match.

Bent Larsens performance ved computerarrangementet var blændende. Historier, vittigheder og indskydelser, der før blev spillet på brættet, men nu blev fortalt. Det er også manges minde fra de påsketurneringer, han begyndte at spille i. Det er ærgerligt, at han ikke har fået et sidste danmarksmesterskab med hjem, men det blev det ikke til, og symbolsk blev Bent Larsen i sidste runde i 1991 besejret af Peter Heine Nielsen, nok den af de unge spillere,

som lignede ham mest i indstilling og sind. I hvert fald fejrede Peter Heine senere sin 30-års fødselsdag med en pilgrimsrejse til mesteren i Argentina.

Alle brikker angriber!

Det har været Bent Larsens motto i skak og i livet.

Han har brugt alle brikker og spillet på hele brættet.

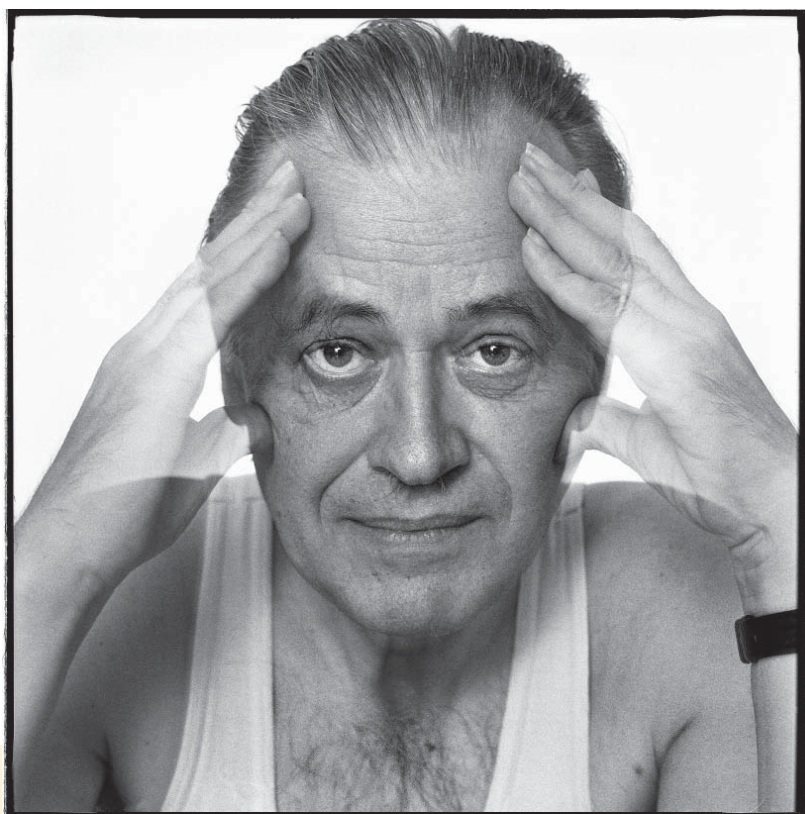
Han har fremelsket og plejet sit talent med energi og beslutsomhed.

Han har givet os stjernestunder som ingen anden. Mange ord kunne siges, men for mig er der kun et:

TAK

Foto:
Jesper Westley;
all rights.

Oprindelige optagelse for Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Hansen og Peter Heine
5 p., (10 delt.)

• La Plata,
International turnering:
1. Bent Larsen 6½ p.,
2-4. Zarnicki (Arg), Panno
(Arg) og Sorokin (Rus), 6 p.
(10 delt.)

1998 Buenos Aires,
Miguel Najdorf Festival:
1-5. Bent Larsen,
Krasenkow (Rus),

Wojtkiewicz (Pol),
Ricardi (Arg) og
Garcia Palermo (Ita)
7½ p. (af 9):

• Las Palmas,
El Corte Ingles 19. Open:
1-3. Bent Larsen,
Campora (Arg) og Epishin
(Rus) 7 p., (af 9)

Bent Larsen: 'Hvordan tænker en skakmester? Tjah, det må en skakmester vel være den nærmeste til at vide, men let at forklare er det ikke. Hvis det kunne udtrykkes i et matematisk sprog, ville datamat-folkene blive glade, og i løbet af kort tid ville de fremvise en maskine med stormesterstyrke.'

(*Ekstra Bladet*, 28. april 1971)

Bent Larsen om psykologi i åbningsspillet: 'Jeg går ikke altid efter det, jeg selv kan bedst, men efter det jeg tror, er mest ubejlejligt eller ukendt eller ubehageligt for modstanderen.'

(*Ud & Se*, september 1998)

Bent Larsen: 'Jeg finder det svært at forstå den slags korr-spillere, der aldrig bruger mere end et kvarter til et træk, for eksempel en frokostpause på kontoret eller et toiletbesøg. Hvis man endelig skal spille korr, skal man da vel for Søren søge at spille bedst muligt. At spille en korr-turnering ville for mig ligne de analyser, jeg alligevel foretager en masse af, dels i forbindelse med åbningsstudier, dels i forbindelse med skriveri. Den slags arbejde har jeg rigeligt af. Altså holder jeg mig til nærskakken og nyder synet af modstanderens svedende overlæbe eller røde ører. Og kontakten med publikum.'

(*Nordisk Postsjakk*, nr. 2, 1976)

Bent Larsen: 'I skak kan du beregne dig mange træk frem, men på et tidspunkt stopper beregningen og intuitionen tager over. Dér skiller man fårene fra bukkene, og dér skilles de gode spillere af én spillestil fra de gode af en anden. Jeg siger ikke, at den mindre risikobetonede stil er forkert, men verdensmester Petrosjan var måske verdens største skaktalent, der næsten ingen turneringer vandt, fordi han ikke tålte at tabe og begrænsede sig.'

(*Fyens Stiftstidende*, 23. december 2001)

Bent Larsen: 'Jeg synes, man skal spille skak mod hinanden. Det var vist Huxley, der sagde: „Der er to ting, der kan redde verden: Sex og leg“ – og jeg går da ud fra, at han mente med hinanden – ikke med maskiner.'

(*Ekstra Bladet*, 1. marts 1986)

Bent Larsen: 'Jeg indrømmer, at jeg var ene mand mod Sovjetunionen, men jeg havde dem ikke alle i min hule hånd. Mit psykologiske overtag skal vurderes fra spiller til spiller, men hver gang en russer tabte til mig, skrev de bestyrtet om det i årevis.'

(*Fyens Stiftstidende*, 23. december 2001)

Bent Larsen: 'En skakturnering kan trods al moderne teknik gengives og opbevares langt bedre end en fodboldkamp. Forstået på denne måde er der langt flere tilskuere til skak end til fodbold, når undtages de få kampe, der sendes i TV.'

(*'3 points' forspring*, 1980)

Bent Larsen: 'Det må være valget som professionel skakspiller og dermed en lidt mere usikker tilværelse, der har fået mange til at kalde mig en boheme. For som sådan opfatter jeg slet ikke mig selv. Jeg synes tværtimod, at jeg praktiserer en solid livsførelse, helt uden for bohemers rækkevidde.'

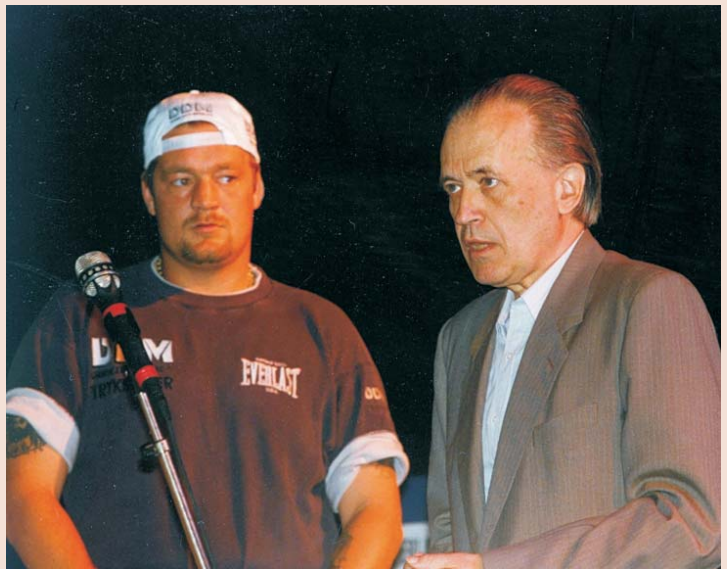
(*Ekstra Bladet*, 26. februar 1995)

Bent Larsen: 'Der er selvfølgelig ensomme mennesker, fyrpassere og patienter på sygehuse, der kan have glæde af skakcomputere, men jeg synes ikke, man skal spille med dem, hvis man har andre mennesker at spille med. Skak er en form for kommunikation – og den skal foregå mellem mennesker.'

(*Ekstra Bladet*, 1. marts 1986)

Bent Larsen: 'Jeg synes, skak er kunst, men der er masser af partier, der ikke er det. Men jeg synes sandelig også, der er masser af malerier, som ikke er kunst.'

(*Ud & Se*, september 1998)

'Somme tider er skak som en boksekamp' – Ved Kulturby Københavns Skakfestival '96 entrede Bent Larsen bokseringen for at dyste med supersvægteren Brian Nielsen. Dog hverken i skak eller i boksning, men i en retfærdig fodbold-quiz.

27. a7 - a6
28. a6 - a5

Bent Larsen sagde ...

v/ Henrik Mortensen

Bent Larsen: 'For nogle må skakken være en slags eskapisme – en flugt – men det gælder vel alle former for hobbies, kunst eller arbejde. Mange mennesker oplever hverdagen som trivial og alt for forudsigelig.'

(Frederiksborg Amts Avis, 5. juni 1982)

Bent Larsen: 'Skak er et sikkert spil. Man bliver normalt ikke slået ihjel ved et skakbræt.'

(Frederiksborg Amts Avis, 5. juni 1982)

Bent Larsen som svar på, hvad nyt han har tilført skakken: 'Jeg synes, at jeg har givet skakken en udpræget anti-autoritær form. Jeg har altid spillet mærkelige åbninger, som ingen før mig spillede, og senere er mine åbninger blevet kopieret, og det kan jeg da godt være stolt af.'

(Berlingske Tidende, 4. juni 2000)

Bent Larsen: 'Med de nye betænkningstider, hvor man i mange tilfælde har så og så lang tid til resten af partiet, vil man få at se, at en del partier bliver længere, end vi er vant til. Hidtil blev disse partier opgivet f.eks. efter tidkontrollen ved træk 56 eller 72, nu køres de videre som lynpartier, hvor den kraft, hvormed man slår på uret, er en væsentlig del af spillet. Jeg kan ikke rigtig lide det, men erkender, at man må ofre noget for at undgå hængepartier og opnå en hurtigere afvikling af andre turneringer end de allermost seriøse.'

(Skakbladet, nr. 4, 1987)

Bent Larsen: Der er dog to ting i vejen med skak som tilskuersport. Den ene er, at man er nødt til at kende spillereglerne. Hvis to mænd forsøger at slå hinanden bevidstløse, eller hvis otte mænd løber om kap, så kan man godt nyde det uden selv at have dyrket disse discipliner, og uden at kende alle reglerne. Den anden mangel er, at tilskuerne ikke må larme i turneringssalen. Ikke noget med at skribe af begejstring eller slå sidemanden på skulderen og føle sig som medlem af et kæmpekollektiv. Skaktilskueren er temmelig ensom på sin stol.'

('3 points' forspring', 1980)

Bent Larsen: 'Jeg tror faktisk, at Bronstein ved mere om Kongeindisk end jeg, men han kan bare komme an!'

('50 udvalgte partier', 1969)

Bent Larsen: 'Det er sproget, der knytter mig til Danmark. Når jeg skal tænke meget abstrakt, skal det ske på dansk.'

(Det fri Aktuelt, 2. marts 1995)

Bent Larsen: 'Mange skakspillere bliver lidt forsigtige med årene. De spiller på det sikre. Det kunne jeg ikke tænke mig. Det øjeblik, jeg gjorde det, så ville skak blive en pine for mig.'

(Ekstra Bladet, 2. marts 1985)

Bent Larsen: 'I Danmark spiller alle mennesker skak. Det hører med til opdragelsen på samme måde, som vi lærer at læse og skrive.'

(BT, 4. marts 1985)

Bent Larsen på spørgsmålet om, hvem der er den største skakspiller i historien: 'Spørgsmålet er for abstrakt. Alligevel har jeg et svar. Det er uden tvivl Philidor. Ved slutningen af det 17. århundrede formulerede han de principper, vi i det store hele fortsat bruger i dag.'

(Kasparov.com, 1998)

Bent Larsen på spørgsmålet, om der var nogen fra hans generation, der spillede ligesom han: 'Sandsynligvis Petrosjan. Vi havde den samme basis: 'Mit System' af Nimzowitsch. Vi er såkaldte fosterbrødre. Dog havde vi vidt forskellige fornemmelser for stillingerne – og navnlig for farerne deri. På den ene side så har Petrosjan ikke tabt så mange partier, som jeg har, men på den anden side har han heller ikke vundet nær så mange.'

(Kasparov.com, 1998)

Bent Larsen om 40 år som professionel skakspiller: 'Somme tider har det moret mig, somme tider har det været en tilfredsstillelse. Andre gange har det været mere en boksekamp. Men det er naturligvis turneringssejrene, der har glædet mest. Havanna '67, Buenos Aires '79, hvor jeg vandt med tre points forspring i et felt, der blandt andre talte de to tidligere verdensmestre Spasjkij og Petrosjan.'

(Det fri Aktuelt, 2. marts 1995)

Bent Larsen om Viktor Korchnoi: 'Egentlig drømte han om at blive skuespiller, men det var umuligt på grund af en talevanskelighed. Så vidt jeg har forstået, var det ordet 'nitja', han ikke kunne udtale. Det betyder remis.'

(Ekstra Bladet, 22. juni 1996)

Bent Larsen om Kasparovs nederlag til Deep Blue: 'Nogle unge argentinske stormestre siger praktisk taget, at Kasparov snød. At han lagde sig ned som i boksporten. Jeg siger: Nej, han gjorde ej. Han fik nervesammenbrud i andet parti [hvor Kasparov opgav i en remisstilling], og det kan man jo se. Resten af matchen kan ikke interessere nogen. Kasparov var et jakkesæt med en mand indeni. Kasparov er fuldstændigt ødelagt.'

(Berlingske Tidende, 27. juli 1997)

Foto: tr.

Af Sune Berg Hansen
– stormester
og fem gange danmarksmester

Tilburg 1980 – perfekt sejr over den perfekte ...

En frygtløs verdensmand

Det var til juniortræning på Tjele Efterskole, at jeg første gang for alvor fik et indtryk af Bent Larsen. Han bemægtigede sig helt naturligt alle rum og dominerede i den grad med sin tilstedeværelse, at de andre undervisere nærmest sneg sig rundt langs væggene i ærefrygt. Jeg husker særligt en dag, hvor han viste et parti, og Curt Hansen (der havde overhalet Bent på det tidspunkt) var i lokalet, og Larsen spurgte, hvorfor han spillede Lf4 og truede Sorts dronning til et hvidt felt – ingen kunne svare, heller ikke Curt – og Larsen var lidt bestyrtet over, at man i Nimzowitsch' hjemland ikke kendte til 'spil på en bestemt farve'. Han gav derefter et råd, som har kastet mange point af sig i tidens løb: Hvis man er i gang med et kongean greb og er i tvivl om, hvor man skal stille damen, så stil den på samme farve felt som modstanderens konge.

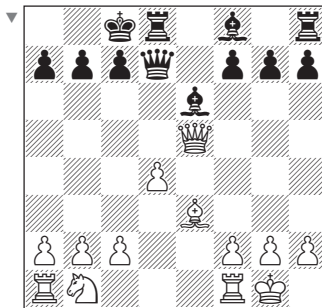
Bent har været et forbillende både som verdensklassemester, skribent og for måden at leve sit liv på. Hans resultater taler jo for sig selv, så vi holder os til de sidste to. Som teenager slugte jeg alle Bents bøger og gamle artikler i Skakbladet (som kan lånes på biblioteket) med stor fornøjelse. Da jeg så selv fik job som skribent, besluttede jeg at finde hans hemmelighed: Hvordan gjorde han skak så underholdende og levende? Hemmeligheden får I ikke, men jeg har altså selv forsøgt at hugge ingredienser fra hans skriveteknik.

Som menneske har han oplevet mere end de fleste og vel mere eller mindre set hele verden (det vil jeg

også!). Hans fantastiske mod, tro på sig selv og kompromisløshed har været drivkraften hele vejen, og det som løftede ham op i et andet og højere luftlag. Men selvsikkerheden, modet og kompromisløsheden har også været hans akilleshæl og årsagen til farlige situationer og store nederlag. Der er altså en pris at betale for at stikke hovedet så langt og selvsikkert frem, som Bent altid har gjort.

Bent er et særligt menneske, der på flere måder var for stor til Danmark, hvilket jeg finder vidunderligt befriende. Man kan altså skabe sin egen skæbne og forme den, som man vil. Hvad har jeg tilfælles med Bent Larsen? Jo, vi er begge gået ud af universitet uden en kandidatgrad. Tillykke med fødselsdagen!

Sejren mod Karpov i Interpolisturneringen i Tilburg 1980 illustrerer Larsens kreative tilgang til åbningen (supernyhed), og så forstår jeg stadig ikke, at man kan slå Karpov på den måde!

... og nu Larsens nyhed!

Bent Larsen kommenterer (Skakbladet nr. 1, 1981):

3. runde **Anatoly Karpov**
USSR
 Bent Larsen
Danmark

Russisk / C43

1. e4 e5 2. Sf3 Sf6 3. d4

Indtil videre påstår jeg, at dette er en fejl. Bedre 3. Sxe5. Men som svar på partitrækket var for 15-20 år siden 3... exd4 almindeligt – og det anser jeg også for helt galt!!

3... Sxe4(!) 4. Ld3 d5 5. Sxe5 Sd7(!)

Symmetrien skal brydes. Dog har Hort og Chehov flere gange klaret sig udmærket efter 5... Ld6 6. 0-0 0-0 7. c4 c6. De fleste mestre har nogle meninger, der ikke kan bevises med varianter.

6. De2 Sxe5!?

Et uklart bondeoffer. 6... De7 gik udmærket i Timman - Larsen, Bugojno, og Karpov - Hort, IBM. Jeg spurgte bagefter Timman, hvorfor han ikke spillede teoriens 6. Sxd7 Lxd7 7. 0-0 Dh4, der af mange anses for gunstigt for Hvid på grundlag af et gammelt russisk parti. Timman svarede, at træk som Sxd7 spiller han ikke. Man ofrer ikke to tempi på sådan en springer bare for at bytte den af. Igen ser man en stormesterpåstand, der ikke bekymrer sig om varianter eller partier mellem ukendte russere.

7. Lxe4 dxe4 8. Dxe4 Le6 9. Dxe4 Dd7 10. 0-0 0-0-0 11. Le3

11... Lb4(!)

En god idé. Feltet a5 tages fra den hvide dame. 12. a3 f6 13. Dg3 Ld6 er godt for Sort. 12. c3 tager et felt fra den hvide springer og svækker de hvide felter, og efter 12... Ld6 13. Da5 Ld5 synes Sort at have gode chancer. Karpov tænkte længe. I øvrigt mente han efter partiet, at 11... Ld6 12. Da5 Ld5 også var godt for Sort! I betragtning af, hvor grundige analyser han har udsat nogle åbninger for, finder jeg det bemærkelsesværdigt, at han for anden gang spillede et tvivlsomt træk som 6. De2 uden at have undersøgt Sorts bondeoffer.

12. Sc3

Jeg blev meget overrasket. Herefter kan kun Sort spille på gevinst.

12... f6 13. Dg3

Spillet som De5-g3...e5-g3. 13. Df4 er vistnok bedre.

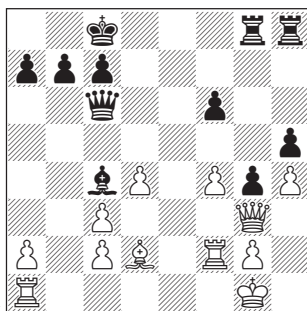
13... Lxc3 14. bxc3 h5! 15. h4 g5!

De uligefarvede begunstiger angriberen. Den komiske variant 16. hxg5 h4 17. Dh2 h3 18. g3 studerede ingen af os alvorligt. Sådant behandler man ikke en dame.

16. f3 Tdg8 17. Tf2(?)

Det var vist her, Karpov bagefter anså a3 for bedre. Han var meget bange for at miste denne bonde.

17... Dc6 18. Ld2 g4 19. f4 Lc4

Hvid blev ikke sat mat, men i stedet for det direkte angreb fik Sort en dominerende stilling. Bl.a. er han parat til at trænge ind via e-linien. De hvide brikker spiller ikke.

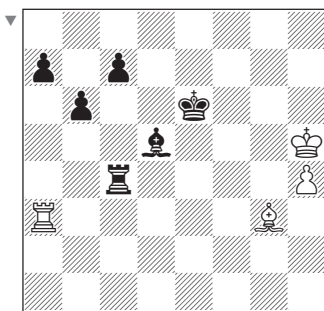
Sikken et held, at jeg bestemte mig til at spille Russisk, da jeg under forberedelserne stødte på et problem i en af mine Caro-Kann varianter!!

20. d5 Lxd5 21. f5 Te8 22. a3 Te4 23. TelThe8 24. Txe4 Txe4 25. Kh2 Dc5 26. Lf4 Te1 27. Ld2 Tal 28. De3 Dd6†! 29. Tf4 b6 30. e4 Lxe4 31. Dd4 Dxd4 32. Txd4 Lb5 33. Lh6 Txa3 34. Lg7 Ld7 35. Tf4 Ta5 36. Lxf6 Lxf5

Nogle kommentatorer anså dette for en skønhedsplet, det gør jeg ikke. 36... Txf5 fremtvang tårnafbytning,

hvilket vinder, men hvis Sort kommer til at gøre et par fejl, kan der opstå remisstillinger. Dem er der ingen af med tårne på brættet.

37. c3 Le6 38. Kg3 Td5 39. Te4 Kd7 40. Le5 Td2 41. Kf4 Tg2 42. Kg5 Tc2 43. Kxh5 g3 44. Lxg3 Txc3 45. Le5 Tc4 46. Te3 Ld5 47. Ta3 Ke6 48. Lg3

48... Kf5 49. Kh6 a5 50. Kg7 Kg4 51. Kf6 a4 52. Te3 Lf3 53. Le1 Tc1 54. Te7 Kh3 55. Ld2 Tc4 56. Te3 Kg2 57. Le1 Tc1 58. Ld2 Td1 59. Lc3 c5 60. Te7 b5 61. Le5 a3 62. Th7 b4 63. h5 b3 64. h6 b2 65. Tg7† Kf2 66. Lg3† Ke3. Hvid opgav.

Dette skete i 3. runde. Efter en fri dag med åbningsstudier i den russiske lejr spillede både Karpov og Tal Russisk i 4. runde!

Bent Larsen og Karpov analyserer deres indbyrdes parti, som verdensmesteren netop har tabt. Også i den fase har Larsen tydeligvis initiativet.

Foto: tr.

Af Curt Hansen
– stormester
og seks gange danmarksmester

I 1979 blev der spillet en for danske forhold ganske lang og omfattende kvalifikationsturnering. Næsten efter sovjetisk forbillede. Anledningen var VM for hold for spillere under 16 år, der året efter skulle afvikles i Viborg. Danmark skulle stille med to hold a 4 spillere + en reserve. Der skulle derfor findes ti unge danske landsholdspillere. Det foregik for mit vedkommende med udtagelsesturneringer først i Sønderjylland, hvorfra de bedstplacerede kvalificerede sig til en ny turnering i Århus. Senere fulgte finalen i Odense.

Jeg var i disse år fokuseret på at finde frem til de for mig bedst egnede åbningssystemer. Trods dette var der åbninger jeg ikke rigtig kunne finde mig til rette i. Fransk havde jeg problemer med, fordi man ofte kom ind i lukkede stillinger. Det passede ikke til min spillestil dengang.

Inspiration til at løse dette problem skulle findes et sted fra. Det var dog en tid med kun en dansk TV-kanal og også inden for skak var informationskanalerne – i forhold til i dag – begrænsede. Informator var jeg begyndt at kigge i, men sådanne kilder var jo ligesom teoribøger relativt upersonlige og ikke voldsomt inspirerende. Skakbladet og skakbøger på dansk var mere tilgængelige informationskilder. Inden for begge områder tror jeg, Bent Larsens skrivelser i høj grad skabte en fælles referenceramme for danske skakspillere. Ligesom DR1 inden for TV.

Derfor var det også naturligt, at jeg lod mig inspirere af Larsens ideer.

Amsterdam 1964, Interzoneturnering – inspiration ...

Larsen var fælles lærdom

I bogen '50 udvalgte partier' blev partiet Larsen - Portisch – spillet samme år som jeg er født – gennemgået. Det vejede tungere end angivelserne i f.eks. den jugoslaviske åbningsbibel ECO, hvor jeg godt nok havde set, at Sort skulle kunne få fint spil. Jeg fik lejlighed til at spille følgende parti med hvid i 4. runde af udtagelsesturneringen i Århus mod Karsten Rasmussen:

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Sc3 Lb4 4. exd5 exd5 5. Df3

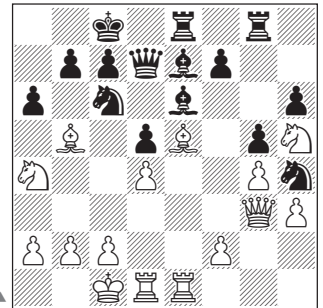
Den fælles referenceramme havde også sine ulemper. Efter jeg havde spillet 4. exd5 skrev min modstander sit svartræk ned og noterede samtidig mit 5. træk, som han dækkede med sin kuglepen. Da jeg spillede 5. Df3 viste han mig det, og sagde at han havde også læst Larsens bog. Et kort sekund troede jeg derfor, han kendte til 5... De7†! men det var heldigvis ikke tilfældet. De seneste

år har Hvid herefter forsøgt at påvise fordel med 6. Sge2 Sc6 7. Dd3, men det vidste jeg intet om dengang.

5... Sc6 6. Lb5 Sge7 7. Lf4 Lf5

Her fortsatte Larsen - Portisch 7... 0-0 8. 0-0-0, hvorefter Hvid vandt i 33 træk. Nok hovedsageligt fordi 8... Sa5 ikke var godt.

8. 0-0-0 Dd7 9. h3 0-0-0 10. Sge2 h6 11. g4 Le6 12. The1 g5 13. Le5 Thg8 14. Lf6 Tde8 15. Sg3 Sg6 16. Sh5 Sh4 17. Dg3 Ld6 18. Le5 Le7 19. Sa4 a6

Bent Larsen spiller simultan på den århusianske skoleskaglejr Sahl i 1977. 12-årige Karsten Rasmussen følger partierne.

Bent Larsen, som gennem 29 år var Danmarks eneste stormester, lykønsker Curt Hansen med titlen efter den afgørende remis mod Erling Mortensen i sidste runde af Brønshøjs Jubilæumsturnering 1985.

20. Sc5 Lxc5 21. Sf6 Dd8 22. Lxc6 Tef8 23. dxc5 bxc6 24. Sxg8 Tgx8 25. Te3 Kb7 26. Tb3† 1-0.

Før dette parti havde jeg oplevet Larsen 'live' på skaklejren i Tranum i 1977, hvor jeg også som ung skoleskaks spiller tabte en lynskakmatch mod ham med 2-10. De to partier, jeg vandt, var på tid(!), da vi spillede 1 minut mod 5. Det særlige var naturligvis ikke resultatet, men at han ville spille så mange partier mod en dengang 12-årig skoleskaks spiller. At Larsen ved samme lejlighed hjalp med at finde gevinstvejen i et studie, som skakinstruktør Erling Mortensen havde udlovet to chokoladeguldbarrer for at finde frem til, var naturligvis også en god ting.

Senere fulgte til min overraskelse et eller vist endda flere lykønskningstelegrammer, da jeg vandt diverse junior-turneringer. Min mor kunne godt nok ikke helt forstå, hvad det drejede sig om: Her skriver Bent Larsen noget om vækkeure og sekundanter. Hvad er det for noget? Senere fulgte 25 spændende og interessante indbyrdes opgør over en lang årrække, men det er en anden historie.

Tak for inspirationen og tillykke med de 75 år!

Bent Larsen kommenterer: ('50 udvalgte partier', nr. 27)

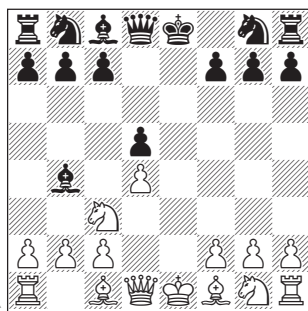
15. runde

Bent Larsen
Danmark

Lajos Portisch
Ungarn

Fransk / C01

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Sc3 Lb4 4. exd5 exd5

5. Df3!?

Så tænkte Portisch længe! Afbytningsvarianten har i mange år haft ry for at være en kedelig remisvariant, f.eks. 5. Ld3 Sc6 6. Sge2 Sge7 fulgt af Lf5, ingen problemer for Sort. Tekstrækket, som jeg havde afprøvet i nogle lynpartier mod Palle Ravn, er netop rettet mod manøvren Se7 og Lf5, efter 5... Se7. 6. Ld3 Sbc6 7. Se2 kommer Hvid til en gan-

ske tiltalende opstilling. På grund af dette parti blev 5. Df3 en kort tid næsten en modevariant, men trækret forsvandt igen pga. svaret 5... De7†(!), f.eks. 6. Se2 Sc6 7. Dxd5 Sf6 med rigelig erstatning for bonden.

Under partiet tænkte jeg på muligheden 5... De7† og forestillede mig en fortsættelse som 6. Le3 Lxc3† 7. bxc3 Da3 8. Kd2, hvilket måske ser mærkeligt ud, men er chancerigt for Hvid. Et jugoslavisk parti, Mestrovic - Maric, Kraljevo 1967, synes imidlertid at vise, at 6. Le3 er tvivlsomt pga. 6... Sf6 7. Ld3 c5! Herefter er jeg tilbøjelig til at tro på, at 5... De7† er Sorts stærkeste træk.

O' Kelly angav straks efter partiet 5... Le6 som Sorts nemmeste udvej, men det tror jeg ikke på, efter 6. Ld3, Df6 skal spilles 7. Lf4!

5... c5 er også blevet anbefalet, men 6. dxc5 d4 7. a3 Da5 8. Tbl er vistnok godt for Hvid.

Portisch havde nok at spekulere på!

5... Sc6 6. Lb5 Sge7 7. Lf4 0-0

Konstantinopolski, der var Bronsteins sekundant under turneringen, anbefalede senere 7... Lf5. Meningen må formentlig være, at 8. 0-0-0 skal besvares med Dd7 fulgt af 0-0-0. Dette er formodentlig en tilfredsstillende udviklingsplan for Sort, men den korte rokade er vel heller ikke nogen fejl? Som Portisch' næste træk tydeligt viser, er han kommet i kamphumør og har ikke noget imod, at rokadernerne ikke går til samme side.

8. 0-0-0 Sa5(?)

Et forhastet angrebsforsøg, så vidt jeg kan se. Men bagefter er vi som bekendt alle meget klogere. 8... Lf5 er blevet anbefalet, men det er ikke helt indlysende, at Sort skal forære Hvid et tempo til en kommende bondestorm, hvor g4 kommer til at ske med trussel på løberen. Jeg synes, 8... Le6 må være det rigtige.

9. Sge2 c6 10. Ld3 b5 11. h4!

Dette er den rigtige optakt til angrebet, fordi der meget hurtigt skabes en trussel, der vinder et vigtigt tempo.

Lajos Portisch – Ungarns verdensnavn...

11... Sc4 12. h5 f6

Der har vi tempogevinsten. Men hvorfor spiller Sort ikke 12... Da5, eller 12... a5? Pga. truslen 13. h6 g6 14. Lc7! Dxc7 15. Df6 og vinder.

At Sort ikke spiller 12... h6 er begribeligt, derefter stormer den hvide g-bonde frem og skaber kraftige trusler.

13. g4 Da5(?)

Her overså Portisch formodentlig en vigtig finesse i det hvide forsvar. Bagefter blev 13... a5 anbefalet som bedre, men efter f.eks. 14. Dg3 a4 15. g5 f5 16. Lxc4 dxc4 17. a3, får Sort omtrent de samme problemer som i partiet.

14. Lxc4 dxc4

Efter 14... bxc4 vil det være meget svært for Sort at bruge b-linien til noget særligt. Og på den måde opgiver han ethvert håb om et angreb med bønderne.

15. a3 Lxc3

Den omtalte finesse var følgende dronningfangst: 15... Lxa3 16. bxa3 Dxa3† 17. Kd2 b4 18. Tal bxc3† 19. Sxc3 Db4 20. Thb1!

Men efter denne afbytning står Hvid klart bedst. Sort er meget svag på de sorte felter, og Hvid kommer først på e-linien.

16. Sxc3 Dd8

En fornuftig beslutning, efter 16... b4 17. axb4 Dxb4 18. Thel står Sort helt elendigt. Nu kan Hvid spille 17. Sxb5, men det ville give Sort gode chancer, allerstærkest er 17... Dd5!

17. The1 a5

Det er nemt nok for kommentatorerne at skrive, at Portisch skulle have spillet 17... Sd5. Slutspillet efter 18. Sxd5 Dxd5 19. Dxd5† cxd5 20. f3 er meget ubehageligt for Sort, trods de uligefarvede løbere. Den sorte løber står meget dårligt, og Hvid har e-linien. I visse varianter spadserer den hvide konge til c3 og truer med at bryde ind i den sorte stilling, hvilket må forhindres med a5, men så skal den bonde også hele tiden beskyttes.

18. Dg3 Ta7

Mod 18... b4 var 19. Ld6! kraftigt.

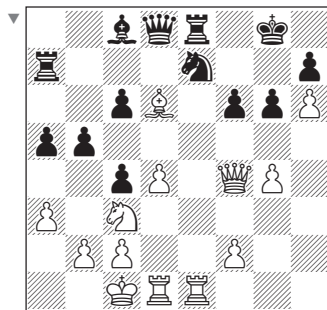
19. h6!

Hvid behøver ikke at lukke linier op på kongefløjnen, e-linien er god nok. Men det er praktisk yderligere at svække de sorte felter.

19... g6 20. Ld6 Te8

Svækker f6. Men efter 20... Tf7 21. Te2 er Sort også fortabt.

21. Df4!

Hvid har klar gevinststilling. Mon det var gået lige så hurtigt og smertefrit med en teorivariant? (Jeg har kun spillet 5. Df3 i et turneringsparti denne ene gang, senere er det jo ikke noget overraskelsesvåben).

21... Kf7

Eller 21... Sd5 22. Sxd5 cxd5 23. Dxf6! Dxf6 24. Txe8† Kf7 25. Tf8† Ke6 26. Tel†!, eller 23... Tf7 24. Dh4!

22. Le5 f5

Nu er der nærmest gennemtræk på de sorte felter! Men 22... Sg8 23. Se4 eller 22... Sd5. 23. Sxd5 cxd5 24. Lxf6! er ikke bedre.

23. Lb8 Tb7 24. De5(!)

Det eleganteste. Men 24. Se4 Sd5 25. Sd6† Kf8 26. Sxb7 var naturligvis også godt nok.

24... Tg8 25. g5 b4

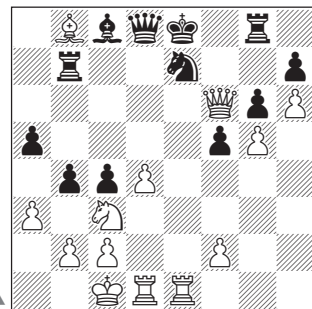
Efter 25... Sd5 26. Sxd5 cxd5 27. f4 er Sort fuldstændig lammet, og Hvid kan vinde ved at doble tårne på e-linien. Meget smukt, denne variant havde jeg vistnok planlagt at spille. Men hurtigere vinder 27. Ld6!

26. Df6† Ke8 27. Dxc6† Kf7

Eller 27... Dd7 28. Txe7† Kxe7 29. Df6†. Eller 27... Td7 28. Sd5. Eller 27... Kf8 28. Ld6 bxc3 29. Txe7 Txe7 30. Te1.

Der er mere end én gevinstfortsættelse for Hvid nu. Godt nok er således 28. Dxc4† Kf8 29. Txe7 Txe7 30. axb4. Men jeg fandt noget, der virker mere energisk.

28. Df6† Ke8

29. d5

Her kunne man f.eks. finde på 29. Sd5 Dxd5 30. Ld6 Df7 31. Lxe7 Txe7 32. Dc6† Kd8 33. Txe7 Kxe7 34. Dc7† Ld7 35. Te1†, eller 33... Dxe7 34. Dd5†. Men her kan Sort forsvare sig et stykke tid med 31... Dxf6.

29... Tf8

Efter 29... bxc3 30. d6 har Sort ingen fornuftige træk.

30. Dc6† Dd7

Eller 30... Kf7 31. Dxc4.

31. Ld6 Tf7

Eller 31... Dxc6 32. dxc6 Ta7 33. Sd5 Tf7 34. c7.

32. Lxe7 bxc3

Eller 32... Dxc6 33. Lc5†. Eller 32... Txe7 33. Txe7†.

33. Lb4† opgivet.

Eneren uden sammenligning

Foto: C. Erlandsen.

Af Jens Kristiansen
- international mester
og tre gange danmarksmester

Bent har været der hele mit skakspillende liv. Først som en skaknægts fjerne idol, senere som både træner, inspirator, skakmodstander og god ven.

Der var først Skakbladet, som jeg har læst siden 1963, hvor Bent i hvert nummer, hver måned, år ud og år

ind skrev og kommenterede partier. Dengang i 60'erne havde vi jo ikke meget at sammenligne med, så vi forstod ikke, hvor forkælede vi var. Senere læste man jo så mange andres partikommentarer, holdt op mod hvilke Bents var og er af verdensklasse! Som jeg har forstået re-

daktøren vil yngre mennesker med dette nummer af Skakbladet kunne dømme for dem selv. Det anbefales også at anskaffe sig Bents nye bog, som er en kraftig udvidelse af hans '50 udvalgte partier' fra 1969 - den kan jeg næsten udenad.

Og så var der Bents store turneringssejre, begyndende med førstepladsen i interzoneturneringen i Amsterdam 1964, hvormed Bent for alvor drøned op i verdenseliten. Nej, hvor vi skakinteresserede drenge fulgte med så godt, man nu kunne på den tid. Og oplevelsen af den endelige triumf står for mig som endnu større end fodbold-EM i 92 - og jeg tror, jeg stadig kan huske de fleste af partierne.

Og så blev jeg jo selv en del af eliten og lærte Bent personligt at kende.

Frederiksberg Skakforening samlede 1972-74 de mest talentfulde yngre spillere i københavnsområdet, i høj grad lokket til af træningssessions med Bent, der dengang stadig boede i landet. Bent gav os lektier for i form af forskellige analyseopgaver, og så samledes vi en fredag aften i klubben. Bent hegled os igennem med stor energi, og normalt sluttede vi først henad tre-firetiden, på hvilket tidspunkt manden altså havde været i analysernes centrum en syv-otte timer. En uforglemmelig og uovertruffen oplevelse og inspiration!

Og så kom man jo selv til at spille med ham her og hisset. For mit vedkommende blev det til en meget ringe score: En sølle remis i syv partier.

Hastings
International Chess Congress
CHRISTMAS, 1972 - 73

RESULT.....

Played: PREMIER RD 15 Opening.....

White: LARSEN

Black: HARTSTON

	WHITE.	BLACK.	WHITE.	BLACK.
1	c2-c4	g7-g6	T11-f4	U6-b2
2	g2-g3	h7-h6	Rd2-b2	Kh8-g8
3	Uf3	e7-e5	Udxe2	f7-e6
4	Sf1-e3	Sf8-e6	T11-g1	Udxe8
5	d2-d3	e7-e6	Uk2-e5	Td8-e8
6	Sg1-h3	Sg8-e7	Td1-f1	Sf8-e7
7	Sg3-f4	d7-d6	T11-e1	b7-b6
8	Dd1-d2	Td8-b8	Tb3-b4	e8-e7
9	d2-b3	0-0	Td1-e4	Dd7-d7
10	Lc1-b2	Df8-d5	Ukxa	Ud7-d7
11	0-0	e6-e5	Dd5-f6	Ukxa
12	Sf4-d5	Sf7-d5	Dd5-e7	Dd5-e7
13	Lg2-d5	Sf6-e7	Tc4-h4	Td8-a7
14	Ld5-g2	h7-e6	Ue7-e8	Ukxg7
15	Tal-d1	Dd5-d6	Tb4-f4	Dd5-d6
16	f2-f4	e5-f4	Ue7-b8	f7-b5
17	Sg3-e7	Ud7-d7	Tf4-f3	Ud6-d7
18	Sg4-e6	Ukxh8	Ukxg2	f7-f7
19	Ue4-f5	Sf7-k7	Td8-f7	Ukxf7
20	Lg2-d5	Lg7-f6	Dd8-f7	Ug8

Bent
Larsens
noterings-
liste fra
partiet
mod
Hartston.

Men hvordan skulle man da også kunne spille fornuftigt mod sit idol, sin lærermester og mentor? Nej, mine chancer ville nok have været bedre mod Fischer, Karpov eller Kasparov. Men nogle gevaldige partier fik vi da, og ikke mindst nogle herlige, ofte timelange analyser bagefter – det var Bent også altid med på.

Og i mange andre sammenhænge indgik Bent: På Tranum-skoleskakkolejrene i 70'erne dukkede han gerne op og spillede simultan mod alle deltagere, oftest pænt over 80. Hvordan Bent i øvrigt uegennyttigt har hjulpet skoleskakken gennem årene er et kapitel for sig. I DR's skakprogrammer gik vi heller aldrig for-gæves til Bent for en medvirken. Ok, her fik han et honorar, men absolut ikke et stjernesådan. Bent har selvklart hjulpet dansk skak enormt med sine rent skaklige bedrifter, men han har såmænd også hjulpet på så mange andre måder i det store og små rundt omkring.

Mange gode, sociale lag med kniv og gaffel og bægerklang har jeg også været i med Bent gennem årene, og

på den bane er han heller ikke kedelig. Bent er en ekstrem og stærk individualist, men alligevel et meget socialt menneske.

Og så er der hele Bents samlede liv, som man vel nok nu kan tillade sig at se tilbage og konkludere lidt på, selv om det forhåbentligt varer mange år endnu. Om nogen er en 'ener', så er det Bent. Vi er alle sammen forskellige, men kun ganske få af os er helt uden for sammenligning med nogen som helst anden, både i forhold til personlighed og det liv, der er levet, hvilke to forhold selvfølgelig hænger sammen. Bent er en sådan person 'uden for sammenligning' og jeg har svært ved at komme på nogen, der matcher ham set på den måde. Jeg kender i hvert fald ikke til nogen, og også derfor er jeg taknemlig for at have lært ham at kende.

Partiet Larsen - Hartston er fra glade år hvor Bent trænedes os regelmæssigt i Frederiksberg Skakforening. Vel hjemvendt fra sejren i Hastings demonstrerede han partiet for os til en træningssession. Bent

har jo altid været allerbedst i medvind, så han var selvfølgelig i absolut hopla-hopla den aften og gav os en uforglemmelig lektion.

Men bortset fra den spændende og underholdende sportslige situation omkring partiet, er det også særdeles instruktivt og meget typisk for, hvordan Bent i de år mulede de mindre guder på parnasset: Et ikke særligt skarpt, men heller ikke forfladigende åbningsspil med nogle små finter, der giver modstanderen nogle ikke helt trivielle udfordringer. Små unøjagtigheder udnyttes præcist, fordelene forvaltes, forvandles og udvides, indtil modstanderen endelig kollapser.

41	d4	Kk7	54
42	d5	Kk7	55
43	d6	Kk7	56
44	a2-a4 (16)	g5	57
45	a4-a5 (20)	Kk7	58
46	a5-a6	Kk7	59
50			65
63			66

Position after: 63. d4

Bent Larsen kommenterer:
(Skakbladet 1973, nr. 3)

15. runde
Bent Larsen
 Danmark
William Hartston
 England

Engelsk / A36

15. (sidste) runde. Vi starter tidligt om morgenen, da vi burde ligge i vore senge. Kl. 9.30 i stedet for som de andre dage kl. 14. Ah, disse sidste runder om morgenen, i fem Beverwijk-turneringer har jeg tabt fire gange. Men Hartston kan heller ikke lide tidspunktet. Han mangler et halvt point i et stormesterresultat, og adskillige af de fåtallige tillskuere er fotografer og journalister. Jeg har ikke noget imod remis, hvis jeg vinder turneringen på det, men Uhlmann er jo kun et halvt point efter og skal spille mod Stean.

Hartston skulle have spillet afbytningsvarianten i Fransk mod Uhl-

mann i næstsidsste runde! Men jeg er indstillet på at starte roligt:

1. c4 g6 2. g3 Lg7 3. Lg2 c5

Den telefon, der har irriteret mig under hele turneringen, ringer for første gang. En fotograf tænder to væmmelige projektører.

4. Sc3 Sc6 5. d3 e6

Hort ankommer, 20 minutter forsinket. Han er vred. Det er anden gang, hotelpersonalet har glemt at vække ham. Han har hverken badet eller spist morgenmad.

6. Sh3

Partiet Hort - Westerinen tages remis efter 1. d4 d5 2. c4 e6 3. Sc3. (Turneringskomiteens sekretær var rasende og ville give Hort et nul). Westerinen er godt tilfreds, nu får han i hvert fald præmie og kommer foran Smyslov!

6... Sge7 7. Sf4 d6 8. Dd2

Af de gode træk, jeg kunne få øje på, virkede dette mest originalt og

blev derfor spillet. Man skal ellers passe på med den slags om morgenen. I en sidste runde i Beverwijk spillede jeg mod Olafsson 1. g3 d5 2. Lg2 e5 3. b4!?! og tabte, da jeg ikke kendte denne åbning godt nok! I øvrigt, ikke kun spillerne er søvnige. På demonstrationsbrættet Uhlmann - Stean startede man med 1. c4 g5!?, hvilket den hollandske mester van Geet ofte har brilleret med. Men lidt senere gik g-bonden et skridt baglæns...

8... Tb8?!

Temmelig unyttigt, i hvert fald er jeg fuldstændig indstillet på at tillade et sort fremstød med b-bonden.

9. b3 0-0 10. Lb2 Da5 11. 0-0

Jeg er udmærket tilfreds med stillingen, men ikke med den fotograf, der pakker film og linser og apparater ud og ind af noget meget raslende papir. Desuden er flere tilskuere allerede i gang med den særlige Hastings-sport, der går ud på at lave

så megen støj som muligt med småpenge og nøgler i lommen.

11... e5

Ah, feltet d5, det har jeg vundet adskillige partier på.

12. Sfd5 Sxd5 13. Lxd5 Se7

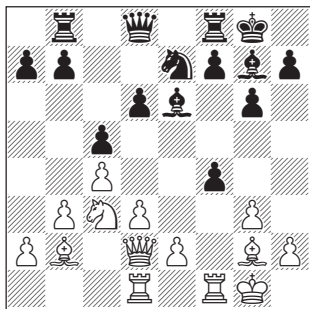
Jeg håbede på 13... Lh3 14. Lg2 Lxg2 og tredive træk senere et slutspil med en dårlig løber på g7.

14. Lg2 Le6 15. Tad1 Dd8

Stean spillede åbningen ganske opfindsomt, men hvad kom der ud af det? Han har en svag bonde, jeg må regne med, at Uhlmann vinder. Skal jeg nu forberede f4 med Khl, eller... Tænkepause 11 minutter.

16. f4! exf4(?)

Det spillede han forbløffende hurtigt, han kan da ikke håbe på 17. gxf4? Sf5!

17. Se4! d5

17... fxc3 18. Lxg7 Kxg7 19. Db2† fører til en katastrofe. Nu er 18. Sxc5 uklart, jeg bruger igen 11 minutter til at kontrollere varianterne, de ser gode ud.

18. Sf6†! Kh8 19. cxd5

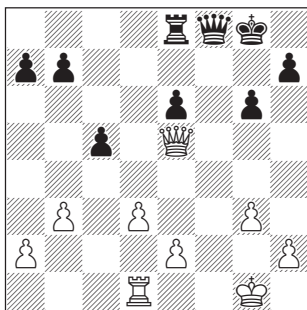
Han må ikke få lov at lukke diagonalen med d4. Den flinke gamle mand, der serverer te og kaffe, synes jeg skal give Hartston en remis.

19... Sxd5 20. Lxd5! Lxf6!

Efter 20... Lxd5 21. Txf4 var det ikke blevet noget langt parti.

21. Txf4 Lxb2 22. Dxb2† Kg8 23. Lxe6 fxe6 24. Txf8† Dxf8 25. De5 Te8

Stean har stadig en svag e-bonde, og desuden besvær med at dække b7. Ude på pissoiret siger en tidligere leder af turneringen til mig, at han synes, jeg skal være rar ved Hartston.

Hvid står klart bedst, pga. sin dominerende dronningplacering og den svage sorte e-bonde. Men hvordan komme videre? Jeg tvivler på, at 26. Tf1 De7 27. Tf6 fulgt af nogle fiduser med bønderne på kongefløjen vinder. Men jeg har også en anden idé parat, og den synes jeg stadig godt om:

26. Tf1! De7 27. Tc1 b6 28. b4!

Ikke 28. d4? Td8! Nu fører 28... cxb4 29. Tc7 Df8 30. Txa7 Dc5† 31. Dxc5† bxc5 32. Tc7 Ta8 33. Txc5 Txa2 34. Kf2 fulgt af Tb5 til et slutspil, hvor det sorte tårn står skidt, hvis det skal dække b-bonden. Det kan jeg vinde!

28... Tc8

Nu er 29. d4 c4 30. d5 c3 ikke overbevisende.

29. Tc4! Dd7!?

Overraskede mig, men er vel den eneste chance. Der truede d4 med bondegevinst, og alle trusler på f-linien klares med Tf4 i rette øjeblik.

30. bxc5 Dd5 31. Df6?!

En vanskelig beslutning. 31. Dxd5 exd5 32. Ta4 bxc5 33. Txa7 c4 er ikke tiltalende, i hvert fald kan Sort få 34. dxc4 dxc4 35. Tb7 c3 35. Tb1 Ta8 36. Tc1 Txa2, og selv om han taber c-bonden, kan han holde remis som i radiopartiet Julius Nielsen - Zandor Nilsson, 1949. Men 31. Te4!? Dxc5 32. Dxc5 Txc5 33. Txe6 Ta5, kan Hvid vinde det? (Det tror jeg nu, men under partiet var denne fortsættelse mig for uklar).

31... bxc5

31... Txc5? 32. Td4 Tc1† 33. Kf2 Df5† 34. Dxf5 gxf5 35. Td8† er ikke nogen nem gevinst for Hvid, med 32. Tf4! er meget stærkt.

32. De7 De5!

Den forbandede telefon ringer af og til, men mest når Hartston tænker.

33. Th4 Tc7 34. De8† Kg7 35. Tf4 Dd6 36. Db8 h5 37. Tf8?

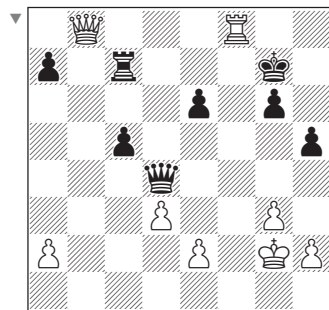
Hvid står stadig bedst, men dette er galt. Jeg har nu 8 minutter, Hartston 13. Han bruger 8 minutter her.

37... Dd4†??

37... c4! holder remis, f.eks. 38. Tg8† Kh6 39. De8 Dc5†! fulgt af skak på f5 eller c6. Tekstrækket taber.

38. Kg2

Bifald! Det var Stean, der opgav.

38... Tf7(?)

Chanceløst, men der er ikke noget godt. En vigtig pointe er 38... De5 39. e4!, en anden 38... Dd5† 39. e4 Dxd3 40. Tg8†, Kf6 41. Df8† Tf7 42. e5†! (hvilket jeg havde forudberregnet, men nu havde glemt igen! Jeg havde dog nok kunnet finde ud af det, med tre minutter til to træk).

39. Txf7† Kxf7 40. Dxa7† Kg8 41. Da8† Kh7 42. Db7†! Kg8

Det hemmelige træk.

43. De4 Df6 44. a4 g5 45. a5 h4 46. a6, Sort opgav.

Jeg glemte at skrive åbningens navn ved partiet Hort - Westerinen:

Queen's Hotel Gambit Declined ...

Hvis man gerne vil være med i en stormesterturnering, skal man bare rejse til Hastings og vinde Challengers' Tournament. Det gjorde f.eks. Rajkovic sidste år. Det er en glimrende chance for en ærgerrig ung spiller. Denne gang blev den udnyttet af Rellstab, der ifølge turneringsbulletinen kun er 68.

Så vidt vides døde ingen af lungebetændelse under dette års turnering, vejret var usædvanlig mildt.

Af Lars Schandorff
– stormester
og danmarksmester 1988

DM i Esbjerg 1997 – strategisk angrebsspil ...

På sporet af Bent Larsen

Det var en smuk dag. Gik nede ved åen og ledte efter Bent Larsens hus. Fandt det aldrig, men det gjorde ikke så meget. Vidste jo, han havde været der.

Læste alt, hvad han havde skrevet. Lånte gamle skakblade og bøger på biblioteket. Lærte at spille på den måde.

Larsen begyndte at spille skak i Holstebro. Det gjorde jeg også. Han forlod byen. Det gjorde jeg også.

‘Det må være den jyske muld’, sagde han med et smil, da jeg spurgte, hvordan det kunne være, at så mange stærke spillere kom netop derfra. I mellemtiden var Heine også dukket op.

Mødte Larsen for første gang ved DM i Aalborg 1989. Fik et symmetrisk slutspil med tårn og springer til hver. Var nærmest lidt bedre for mig. Blev fuldstændigt udspillet. Forstår det stadig ikke helt.

Fik revanche to år senere ved DM i Lyngby. Igen et slutspil. Jeg havde to løbere mod to springere. Stillingen var totalt lukket, så det burde blive remis. Det vandt jeg. Forstår det stadig ikke helt.

Larsen er entertainer. Han er altid på. Hans kone Laura bemærkede, fra de landede i Kastrup og til de lettede igen to uger senere, talte han uafbrudt.

DM i Esbjerg 1997. Landsholds-klassen boede isoleret langt uden for byen på et pensionat. Det var ikke godt. Der var myrer på mit værelse. Dem har jeg haft det svært med siden Manila. Larsen holdt hof hver dag under morgenmaden. I timer. Det var umuligt at løsrive sig. Man nåede knap nok at forberede sig til partierne. Spurgte, hvad man skulle gøre, når forholdene var så dårlige. ‘Take the money and run!’, kom det prompte.

Larsen er sprogets mester. Han har et lækkert dansk.

Havde interviewet ham til avisen på Hotel Royal. Trængte til en smøg. Larsen sagde: ‘Rygning er uæstetisk’. Har tænkt meget over det. Ved ikke, om han har ret, men i hvert fald en ny vinkel.

Bent Larsen bor i Argentina. Derfor møder man ham ikke, hvis man tager ind til byen. Det er ærgerligt, for ellers kunne man have spurgt ham om et eller andet eller hørt anekdoter om Petro, Portisch og Fischer. Men det betyder på den anden side ikke så meget. Ved jo, at han har været her.

Larsen live

Bent Larsen har vundet et hav af gode partier, hvoraf mange er de rene klassikere. Han har selv kommenteret dem eminent. Det er historie.

Da Larsen kom tilbage og deltog i DM 89 og flere gange op igennem 90'erne var det derimod pludselig virkelighed. Min generation skulle møde legenden – og vi var klar.

Larsen formåede ikke at erobre titlen. Han kom tæt på. Slog os alle – men ikke i samme turnering. Sådan skulle det være.

Men det var en fornøjelse at se ham live. For eksempel i Esbjerg 1997. Gevinst over både Curt Hansen og Peter Heine Nielsen. Respekt. Her er partiet mod sidstnævnte. Desværre kommenterede Larsen det ikke i Skakbladet. Så må jeg jo selv. Det skal vises.

7. runde

 Peter Heine Nielsen
Danmark (2525)

 Bent Larsen
Danmark (2520)

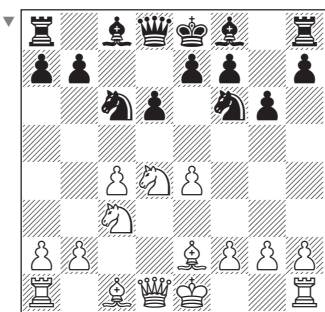
Siciliansk / B36

1. d4 Sf6 2. c4 c5!

Bent Larsen har altid været en god psykolog. Han ved, Peter Heine ikke er vild med Benoni-strukturen efter d4-d5.

3. Sf3 cxd4 4. Sxd4 Sc6 5. Sc3 d6 6. e4
Konsekvent, men Larsen ville sikkert selv have spillet 6. g3 med en typisk Engelsk stilling.

6... g6 7. Le2

Maroczy-varianten i Siciliansk. Her har Larsen været en af de store pionerer på den sorte side. Det inspirerede Heine, som selv dyrkede opstillingen. Men nu sidder han så pludselig på den forkerte side af brættet og oven i købet imod det store forbillede. Som sagt: Larsen er en god psykolog.

7... Sxd4 8. Dxd4 Lg7 9. Le3 0-0 10. Dd2 Ld7!?

Et godt praktisk træk. Hovedvarianten er Le6 fulgt af Da5 og Tfc8 med nogenlunde balanceret spil.

Peter Heine Nielsen kom i stormvejr mod Bent Larsen ved DM i Esbjerg 1997.

11. 0-0 a5 12. b3

Her er der nok plads til forbedringer. Måske bare 12. Tad1.

12... Lc6 13. f3 Sd7

En typisk manøvre. Den skal til c5.

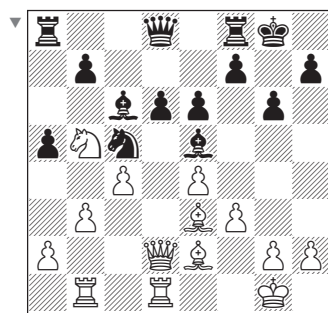
14. Tab1 Sc5 15. Tfc1

Kendt som den optimale tårnplacering i Maroczy. Det er nok tvivlsomt, om det også gælder for den konkrete stilling.

15... e6

Sort må skaffe sig noget modspil, men det skaber selvfølgelig også svækkelser.

16. Sb5 Le5 17. Td1!?

Hvid belejrer straks den svage sorte d-bonde, men Sort griber initiativet med et simpelt svar. Bedre havde været 17. Lg5.

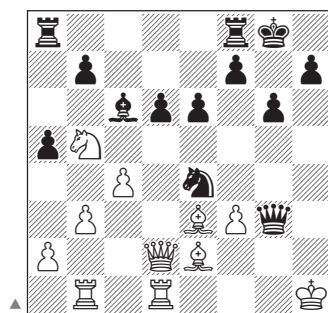
17... Dh4!

Ubehageligt for Hvid. På g3 kan Sort slå med mindst remis, men alternativet h3 er heller ikke rart: 18. h3 Lxb5 19. cxb5 Dg3, og dronningen trænger ind på de sorte felter.

18. g3 Lxg3 19. hxg3 Dxc3 20. Kh1

F-linjen var ikke sikker, se blot 20. Kf1 Sxe4 21. fxe4 f5!

20...Sxe4!

Selvfølgelig ikke nogen evig skak.

21. Dd3

21. fxe4 Lxe4† fører til mat.

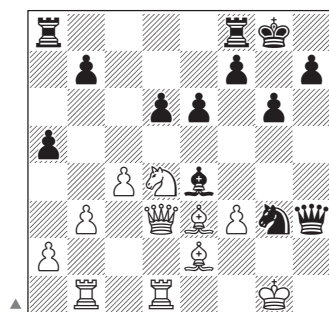
21... Dh3†

Det er svært at beslutte sig i sådan en stilling. Mange træk ser lovende ud. Bedst var strengt taget det simple 21... Sf6. Springerer kan jo også gå til g4. Det vinder bare. 21... f5, der holder springeren på e4, er forfærdisk. Det spillede er dog også fint.

22. Kg1 Sg3 23. Sd4?!

23. Kf2 var eneste chance, men så er Fritz vild med det rolige 23... e5 24. Sc3 f5 med stærkt initiativ.

23... Le4!

For anden gang ofrer Sort en officer på det felt.

24. fxe4

Og nu er Hvid nærmest nødt til at tage den. På 24. Dd2 kan Sort slå på b1, men 24... e5 ser endnu mere knusende ud.

24... Dh1† 25. Kf2 Sxe4†

Pointen. Det vinder dronningen.

26. Dxe4 Dxe4

Sorts hær af bønder er selvfølgelig afgørende, men i partiet når Larsen slet ikke at bruge dem for alvor. Det er nok at trænge ind og lave ravage med de tunge officerer.

27. Lf3 Dh4† 28. Kg2 a4 29. b4 Tac8

30. Tbc1 d5 31. cxd5 exd5 32. Tc5 De7

33. Lf2 b6 34. Tb5 Tc4 35. Kf1 Dd6 36.

Txd5 Dxb4 37. Td7 Da3 38. Ld5 Dh3†

0-1

Moderne skakforståelse

Af Peter Heine Nielsen

Skakopfattelsen ændrer sig. Ikke bare hos den enkelte spiller i takt med, at han bliver stærkere og gør erfaringer med flere stillingstyper, men også generelt i skakhistorien. Det, der er sandt i én periode og som endda menes bevist med partier, kan vise sig forkert i den følgende. Modbevist med nye partier, som igen – naturligvis – må afvente nye tiders historiske dom.

I det små bidrager alle skakmestre med justeringer af åbningsvarianter og konkrete nyheder, der omvurderer et hjørne af åbningsteorien. Men det er kun skakhistoriens store, som har bidraget til udviklingen af den generelle strategiske forståelse.

Bent Larsen på en måde foregreb nutidens spillemåde ved at stræbe efter stillinger i voldsom ubalance, hvor rene klassiske principper ikke rækker til en korrekt stillingsvurdering. I dag er billedet meget komplekst, og opgøret med misforståede forestillinger om harmoni og 'sunde' strukturer, er fortsat ind i computeralderen, med accepten af, at alting er spilbart, medmindre det stranded på en konkret variant.

Blandt mange fremragende partieksempler har jeg udvalgt fem, der hver for sig illustrerer elementer i Larsens nytænkning. Fælles for dem er modet til at stole på sin egen vurdering og i praksis bevise styrken i kreativ, udgømatisk skak.

Peter Heine Nielsen er stormester, fem gange danmarksmester og sekundant for VM Viswanathan Anand.

Dynamisk spil

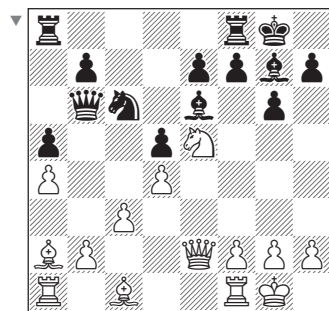
I det første eksempel afgiver Larsen sin stærke løber, svækker kongestillingen og påtager sig en isoleret dobbeltbonde. Altsammen ting, der kunne få enhver klassisk dannet skakspiller til at ryste på hovedet. Men efter afbytningen har Larsen en aktiv springer mod en stiv løber, der ikke kan udnytte optisk svage felter i kongestillingen, og dobbeltbonden er slet ikke svag men støtter de sorte officerers centralisering.

Palma de Mallorca 1967:

Aljechins forsvar / B04

1. e4 Sf6 2. e5 Sd5 3. Sf3 d6 4. d4 dxe5 5. Sxe5 g6 6. Lc4 Le6 7. Lb3 Lg7 8. 0-0 0-0 9. De2 a5 10. Sc3 c6 11. Sxd5 cxd5 12. a4 Sc6 13. c3 Db6 14. La2

14... Lxe5!!

Et fantastisk træk. Sort afgiver sin stærke løber og svækker samtidig de

sorte felter rundt om sin egen konge. Ulemperne er tydelige for enhver, fordelene derimod skal man se dybt i stillingen for at få øje på.

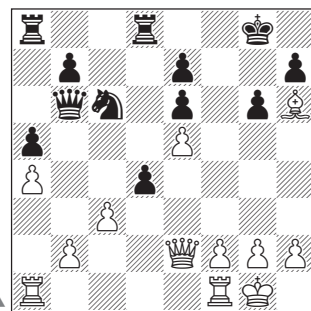
15. dxe5 d4!!

Pointen, men stadig ved første øjekast tvivlsomt. Sort får nu også en dobbeltbonde med yderligere svækkelse af kongestillingen til følge.

16. Lh6

Tvinger Sorts tårn væk, så han ikke engang får glæde af den åbne f-linie.

16... Tfd8 17. Lxe6 fxe6

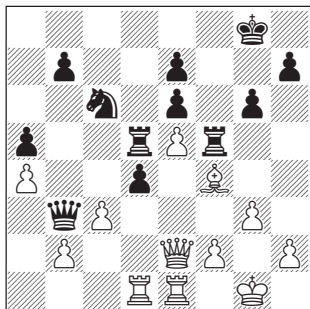
Det er Larsens vurdering af denne stilling, der imponerer. De førnævnte minusser i den sorte stilling mere end opvejes af plusser. Springeren på c6 er vigtig. Den står centralt, angriber bonden på e5 og understøtter Sorts aktivitet i centrum. Og den er stabil, da feltet c6 er urørligt. Ligesom h6, men hvor Hvids løber angriber tom luft rundt om Sorts konge, fordi Hvid ikke kan bringe flere brikker med i angrebet, koordinerer Sorts tunge officerer godt med den stærke springer. Snart er der et tårn på d5, der straks aftvinger en reaktion på den truede e5-bonde. Diagramstillingen

er faktisk Hvids maksimum, herfra er der et lang retræte.

18. Tfe1 Td5! 19. Lf4 Tf8!

Sort indtager nu f-linien med tempo. Hvids 16. træk afsløres som overfladisk.

20. g3 Tf5 21. Tad1 Db3

Et godt billede på Sorts strategiske triumf. Alle hans brikker står på optimale felter, Hvids derimod har kun defensive funktioner. Larsen indkasserer nu de svage bønder.

22. h4 Dxa4 23. De4 Db3 24. cxd4 Dxb2 25. Tb1 Dxd4 26. Txb7 Tdx5 27. Db1 Txe1† 28. Dxe1 Dd5 29. Dc1 Sd4 30. Tb8† Tf8 31. Txf8† Kxf8 32. Lh6† Ke8 33. Dc8† Dd8 34. Dc4 Sf5 35. Lf4 Kf7 36. Le5 Dd1† 37. Kh2 Dd2 38. Dc5 a4 39. Lc3 Dc2 40. Kg1 Dd1† 41. Kh2 Dd5 42. Db4 Df3 43. Kg1 a3 0-1

Åbningsnyheder

Larsen har naturligvis også bidraget til åbningsteorien, og er en af de meget få, der endda har fået knyttet sit navn til et førstetræk, Larsen-åbningen 1. b3. Igennem *Solide åbninger* populariserede han især London-systemet og Caro-Kann i Danmark, og senere igennem egne partier blev 4... Lf5 i Caro-Kann fulgt af kort rokade en dansk specialitet, som mange tog på repertoire. En af hans ideer skiller sig dog efter min opfattelse ud, og både Anand og Kasparov har noteret sig, at Larsen stort set på egen hånd udviklede det, der i dag er hovedvarianten i meraner-forsvaret. I kandidatturneringen 1971 lancerede Larsen sin nyhed, der beviste, at nøglestillingen, som dengang ansås for fordelagtig for Hvid, tværtimod var bedst for Sort.

Kandidatmatch, Las Palmas 1971:

6. parti **Wolfgang Uhlmann**
Østtyskland (2580)
 Bent Larsen
Danmark (2660)

Meranervarianten / D47

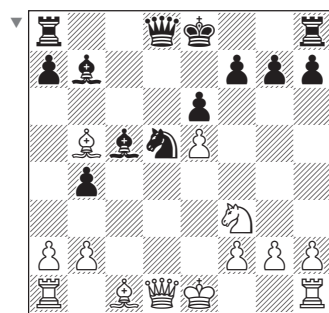
1. c4 Sf6 2. Sc3 e6 3. Sf3 d5 4. d4 c6 5. e3 Sbd7 6. Ld3 dxc4 7. Lxc4 b5 8. Ld3 Lb7!

Efter min opfattelse Larsens mest betydelige bidrag til åbningsteorien. Trækket var han naturligvis ikke den første til at spille, men vurderingen af stillingen efter træk 14 er afgørende for, at 8... Lb7 gik fra at være en usund sidevariant til nu at blive alment accepteret som Sorts bedste træk.

9. e4 b4 10. Sa4 c5 11. e5 Sd5 12. Sxc5 Sxc5!

I kandidatmatchen mod Borislav Ivkov i 1965 spillede Larsen 12... Lxc5 13. dxc5, og nu 13... a6 i 4. parti, og derefter 13... Sxc5 14. Lb5† Kf8 i 6. parti (begge partier burde være endt remis, men Ivkov bukkede i det første).

13. dxc5 Lxc5 14. Lb5†?

Nævnt i Botvinniks berømte notesbog som klar hvid fordel, da Sort nu mister rokaderetten. Hvilket afspejler den generelle holdning, dengang partiet blev spillet. Man vurderede rokaderetten som væsentligere end Sorts stærke springer på d5.

14... Ke7!

Den egentlige nyhed. Tidligere var Kf8 forsøgt, men Larsens træk er mere ambitiøst.

15. 0-0 Db6

At denne stilling er behagelig for

Foto: tr.

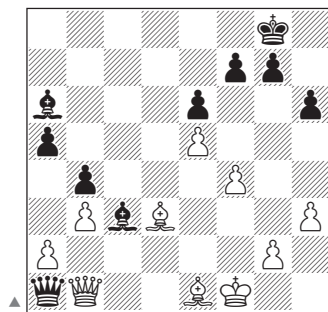
Bent Larsen: "Tro ikke på teoretikerne!"

Sort, er der nu konsensus om. Ingen har kunnet rehabilitere Hvids spil. Igen er det vurderingen af begge siders trumfer, der er afgørende. Hvids påstand er, at Sorts mistede rokaderet er en væsentlig faktor, der kan udnyttes til et direkte angreb. Sort påstår, at tabet af rokaderetten ikke er så vigtig som den stærke springer på d5. Kongen kan stå fint i centrum, eller Sort kan rokere kunstigt som i partiet. Hvids initiativ er kortvarigt, Sorts trumfer er blivende.

16. Ld3 h6! 17. De2 Thd8 18. Ld2 Kf8 19. Tac1 Tac8

Metodisk har Larsen udført sin plan, og det er nu oplagt, at Hvid reelt intet initiativ havde, men at Sorts trumfer derimod var – og er – reelle.

20. Tc2 a5 21. Tfc1 Kg8 22. h3 Se7 23. Se1 Ld4 24. Txc8 Txc8 25. Txc8† Sxc8 26. b3 Se7 27. Sf3 Lc5 28. Le1 Sf5 29. Kf1 Dc6 30. Lb5 Dc7 31. Ld3 Sd4 32. Sxd4 Lxd4 33. f4 Dc1 34. Dd2 Da1 35. Dc2 Lc3 36. Db1 La6

37. opgivet.

Randbønderne

Bent Larsen har ofte talt og skrevet om randbøndernes betydning, og i en lang række partier har hans randbønder på forunderlig måde fået indflydelse på begivenheder i centrum og helt over på den anden fløj. Hans virtuose brug af randbønderne har øget forståelsen af stillingerne som et organisk hele. Nimzowitsch havde sit udødelige træktvangsparti, og det følgende må være Larsens udødelige randbondeparti.

Vinkovci 1970:

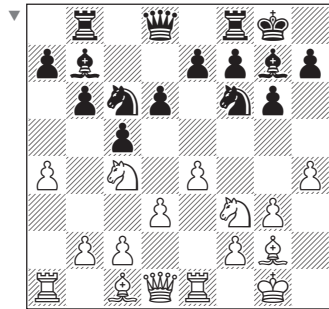
12. runde
 Bent Larsen
 Danmark
 Svetozar Gligoric
 Jugoslavien

Siciliansk / A05

1. g3 g6 2. Lg2 Lg7 3. e4 c5 4. Sf3 Sc6 5. 0-0 Sf6 6. d3 0-0 7. Te1 d6 8. Sbd2 Tb8 9. a4 b6 10. Sc4 Lb7

Hvid står sundt og fornuftigt – men det gør Sort også! Et naturligt træk kunne f.eks være 11. e5, der nemt kunne lede til afbytninger og remis. Larsen vil naturligvis gerne spille på gevinst, men hvordan? Sort er snart klar til fremstødet d6-d5 med en behagelig stilling.

11. h4!

Nu kan 11... d5 besvares med 12. exd5 Sxd5 13. h5, hvilket føles lidt ukomfortabelt for Sort. Noget direkte angreb får Hvid ikke, men et generende pres, der gør at Sorts ellers harmoniske stilling ikke føles helt bekvem.

11... Dc7 12. Ld2 Tbd8 13. Dc1 d5 14. Lf4 Dc8 15. exd5 Sxd5 16. Lh6 Tfe8?!
 Jeg tror, at 16... f6! er væsentligt stær-

kere. Ideen er at kontrollere de sorte felter på kongefløjen og følge op med 17... e5. Jeg diskuterede senere denne stilling med Larsen og gav ham min vurdering. 'Ja, og jeg har da heller aldrig påstået andet', lød svaret! Hvilket for mig ganske godt illustrerer Larsens grundopfattelse af skak som en både strategisk og psykologisk kamp: Objektiv fordel er ikke det afgørende for at vinde et skakparti, det er derimod en kompleks stilling med svære beslutninger for begge parter. Og troen på egen spillestyrke.

17. Lxg7 Kxg7 18. h5 Sf6?!

Formentlig et skridt i den forkerte retning. Springeren stod fint på d5, væsentligere var det igen at få spillet f6 fulgt af e5. Sorts står da udmærket.

19. h6† Kg8 20. Df4

Truer det afgørende 21. Txe7.

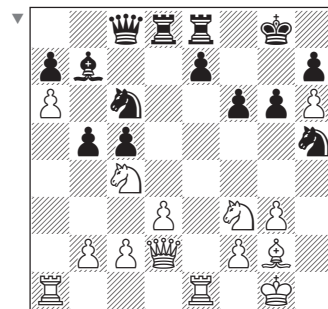
20... Sh5 21. Dd2 f6

Sort er lige ved at stå bedst. Hvis han når at konsolidere sig i centrum med e5 og måske et profylaktisk træk som La8, er det ikke nemt for Hvid at finde en brugbar plan.

22. a5! b5

22... Dc7 var formentligt bedre. I så fald spiller Hvid naturligvis ikke sin bonde til a6, da trykket mod Sorts struktur på dronningfløjen totalt ville forsvinde. Derimod opretholdes trykket med: 23. axb6 axb6 24. Dc3! med ideen 25. Db3, der kigger på den sorte konge, såvel som den svage bonde på b6.

23. a6!

En unik stilling. Begge Hvids randbønder er marcheret frem, mens Sort

har bekymret sig om kontrollen af centrum. En væsentlig pointe med Hvids træk er, at Sort ikke selv når at spille a6, da dette ville give ham en stabil bondestruktur på dronningfløjen.

23... La8

23... Lxa6 24. Sa5 giver Hvid fremragende kompensation for bonden, da Sorts brikker ikke kan koordineres fornuftigt. Det betyder, at Hvid i ro og mag kan angribe Sorts svage bønder på dronningfløjen, mens Sort er ud af stand til at omgruppere med det nødvendige Lb7 og a6.

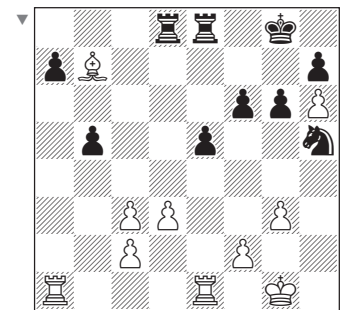
24. Sa5 e5 25. Dc3 Sd4 26. Sb7!

Randbondens store indsats! Det er ellers svært præcist at sætte ord på, hvorfor Hvids bønder på h6 og a6 er så betydningsfulde. Man kan fremhæve, at bonden på h6 tvinger Sort til at bruge en vis energi på at hindre Hvids dronning i at bryde igennem til g7 (et realistisk motiv, da Hvid truede 21. Txe7!), hvilket deplacerede den sorte springer på h5. Den anden randbonde på a6 er langt væk fra Sorts konge, men den medvirker ved at fremprovokere b5 og hindrede Sort i at konsolidere sin struktur. Men ud over at genere Sort, kan de altså også, som 26. Sb7! understreger, sikre væsentlige støttepunkter dybt inde i fjendens lejr. Bonden på c5 er undermineret, og hans stilling kollapser.

26... Lxb7

Ellers faldt c5.

27. axb7 Dxb7 28. Sxd4 cxd4 29. Lxb7 dxc3 30. bxc3

Slutspillet er vundet.

30... Te7 31. Txa7 Kf8 32. Tb1 f5 33.

DM 1994 i Aalborg – Bent Larsen vinder over Klaus Berg med strategisk dybt spil.

Txb5 Sf6 34. Ta8 Txa8 35. Lxa8 Sg4 36. Tb8† Kf7 37. Ld5† Kf6 38. c4 e4 39. Tf8† Ke5 40. dxe4 fxe4 41. Lxe4 Sxh6 42. Ld3 Sf7 43. Tg8 Sd6 44. Ta8 Sb7 45. Ta7 Kd6 46. f3 Sc5 47. Txe7 Kxe7 48. Kf2 Kf6 49. Ke3 h5 50. Kd4 Se6† 51. Kd5 g5 52. Kd6 h4 53. gxh4 gxh4 54. Lf1 Sg5 55. c5 Sf7† 56. Kd5 Ke7 57. f4 Sh6 58. Lh3 Sg8 59. c6 Sf6† 60. Ke5 Se8 61. f5

Et parti, der gjorde et stort indtryk. Hvad gjorde Sort egentlig galt? Han udviklede sig sundt og harmonisk, kontrollerede centrum og lavede ingen grove taktiske fejl. Pludselig stod han uhjælpeligt strategisk til tab. Årsagen var, at Hvids randbønder havde undermineret hans stilling. Accepten af randbøndernes betydning i skak, har Larsen sin store del af æren for. 1-0

Ulige farvede løbere

Ulige farvede løberes ry som remisfaktor er på mange måder uberettiget, men Larsen har medvirket til at nuancere billedet. En vigtig erkendelse er, at sammen med andre brikker får 'spil på på en bestemt farve' en ekstra dimension, når kun den ene spiller har glæde af sin løber. Larsens sejr over Karpov, som kan ses side 26 her i bladet, er nok det mest berømte eksempel, men det følgende parti illustrerer temaet mindst lige så godt. Beslutningen i 22. træk er formentlig faldet ham let, men ville for

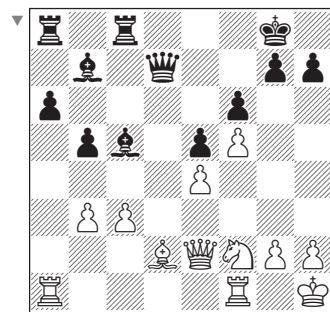
mange andre være en umulighed, hvis de opflasket med advarsler om de ulige farvedes remisfare.

London 1989:

13. runde
 ♔ **Daniel King**
 (2500)
 ♚ **Bent Larsen**
 (2580)

Siciliansk / B30

1. e4 c5 2. Sf3 Sc6 3. Lb5 e6 4. 0-0 Sge7 5. Sc3 Sd4 6. Sxd4 cxd4 7. Se2 a6 8. La4 Sc6 9. d3 Lc5 10. f4 d5 11. Kh1 b5 12. Lb3 dxe4 13. dxe4 Sa5 14. f5 Sxb3 15. axb3 e5 16. Sg1 f6 17. Ld2 Dd7 18. Sh3 Lb7 19. Sf2 0-0 20. De2 Tfc8 21. c4 dxc3 22. bxc3

Hvid er blevet positionelt udspillet, og Sort står bedst på mange måder. Alligevel er Larsens beslutning instruktiv. En ofte misforstået skakregel er de ulige farvede løberes remisfaktorens. Larsen har skrevet me-

get om temaet og pointeret, at det gode ved stillinger med ulige farvede løbere er, at når de er vundet, er modstanderen ofte totalt uden chancer.

22... Lxf2!

Sikrer ulige farvede løbere og fjerner den brik, der garderer den svage bonde på e4. Sæt Hvids bonde tilbage på f3 og han står rimeligt, men så havde Sort ikke slået på f2. I diagramstillingen er e4 svag, og Hvid har inten modspil.

23. Txf2 a5!

Sikrer Sort en fri bonde i a-linien.

24. Tff1 Td8!

Stille og roligt. Sort vil bytte dronninger.

25. Ta2 a4 26. bxa4 Txa4!

Flere afbytninger.

27. Txa4 bxa4 28. Lc1 Dd3!

Har Sort ikke gjort alting forkert? I klart bedre stilling afviklede han til ulige farvede løbere og byttede droner efter brikker af? Hvid opgav. 0-1

Påvirkningen

Larsens dybe strategiske ideer er ikke altid umiddelbart forståelige og bliver ikke nødvendigvis værdsat i nuet. Jeg var selv blandt deltagerne ved DM i 1994 hvor følgende parti blev spillet, og skepsis var absolut min første indskydelse. Den holdt i flere år, men senere ændrede jeg gradvist opfattelse, og 8 år senere fik jeg endelig mulighed for selv at prøve Larsens træk, som jeg nu var overbevist om gendrev Sorts spil.

DM 1994 i Aalborg:

6. runde
 ♔ **Bent Larsen**
 Danmark (2560)
 ♚ **Klaus Berg**
 Danmark (2451)

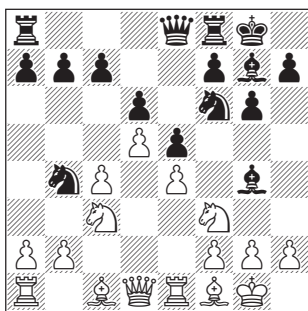
Kongeindisk / E94

1. Sf3 Sf6 2. c4 g6 3. Sc3 Lg7 4. e4 d6 5. d4 0-0 6. Le2 e5 7. 0-0 Sa6

Jeg erindrer, da Larsen kommenterede under Copenhagen Chess Festival i 1996, at han hjerteligt hilste på Igor Glek i kommentatorrummet og kaldte ham Mr. Na6! I respekt for, at russeren havde fundet på dette kreative træk og gjort det til en po-

pulær sidevariant i kongeindisk.

8. Te1 De8 9. Lf1 Lg4 10. d5 Sb4

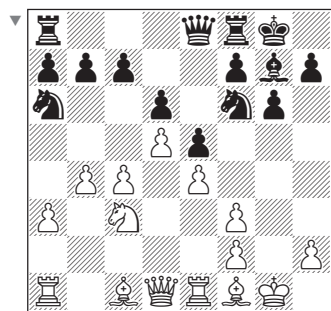

En kendt teoristilling. På dette tidspunkt fortsatte partierne normalt med 11. Le2 a5 med en typisk kongeindisk struktur, hvor Sort, i hvert fald for en stund, holder Hvid tilbage på dronningfløjen.

11. a3!?

Formodentlig en inspiration ved brættet. Trækket er typisk Larsen. Der er dybe strategiske motiver bag, og igen er han ikke bange for at give modstanderen trumfer på hånden. Det er kendetegnende for Larsens selvtillid, at han ikke er bange for at spille atypiske stillinger, fordi mulighederne for at udspille modstanderen er større. Jeg deltog selv i turneringen, og der skal ikke herske tvivl om, at jeg ikke havde meget til overs for Hvids koncept. Hvids bondestilling på kongefløjen ruineres jo totalt, og Sort har endda den oplagte plan med Sh5 og fuld kontrol over feltet f4. Senere snakkede jeg med Klaus Berg om partiet, og vi forsikrede hinanden om, at Sort naturligvis havde stået bedst.

11... Lxf3 12. gxf3 Sa6 13. b4

Det er nemt at argumentere for, at Sort står positionelt til gevinst på kongefløjen. Men det er vigtigt samtidig at gøre sig klart, at det modsatte er tilfældet på dronningfløjen. Det er umuligt for Sort at konsolidere sig dér, så det mest fornuftige er at holde sammen på dronningfløjen, så godt han kan, mens han sætter et modangreb ind på den anden fløj, hvor han jo står bedst. Men bortset fra, at Hvids bondestilling visuelt er forfærdelig, er det svært at se konkrete muligheder for et sort matangreb. Bonden på h2 er eneste svaghed, men at få dronningen til h4 og tårnet til h6 virker ikke realistisk. Derimod ligger springermanøveren til f4 lige for, men som Larsen forklarede på en træningssamling for juniorerne, er det slående, hvor lidt en springer på f4 kan udrette imod en løber på f1. Hvids kongefløj er bestemt ikke køn, men den er overraskende sikker. Indtagelse at det 'flotte' felt f4 er det eneste opnåelige. Hvid derimod har en helt konkret plan om at gennemføre c5 understøttet af først Le3, med umiddelbart konkrete trusler imod den uheldige sorte konstellation på dronningfløjen.

13... De7

De la Riva spillede 13...Sd7 mod mig ved OL 2002 og efter 14. Le3 f5 15. Tc1 Tf7 16. Sa4 Sb6 17. Sb2 Sd7 18. c5 dxc5 19. bxc5 f4 20. c6 fxe3 21. cxb7! burde jeg have vundet.

14. Le3 Sd7 15. Tc1 f5 16. exf5!?

En beslutning der overraskede mig, og som jeg ikke rigtig troede på. Og 16. Sa4 i stil med mit parti mod De La Riva er bestemt også interessant. Men Larsens træk har stor dybde. Ganske vist kan Sort med 16... Txf5 få pres i f-linien mod Hvids svage dobbeltbonde, men det mere end opvejes af en Hvid løber på h3, og en springer på e4. Så Sort må slå med g-bonden.

16... gxf5 17. f4!

Dels er det naturligvis rart at komme af med den svage dobbeltbonde, men vigtigere er det, at Hvid får muligheder for at bryde ind i e-linien, såvel som at svækkelsen på f5 fast-

lægges. Og 17... e4 duer ikke, da Sort efter 18. Sb5 dels skal forholde sig til den materielle trussel imod a7, og den positionelle trussel 19. Sd4 med angreb mod bonden på f5 og det svage felt e6.

17... exf4 18. Lxf4 Se5 19. Te3!

Med ideer som 20. c5 dxc5 21. De2 med binding i e-linien. I nogle varianter kan tårnet også gå mod kongefløjen.

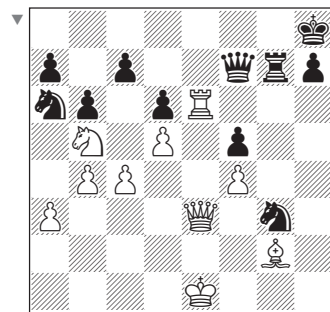
19... Dh4 20. Lg3 Dh6 21. f4 Sg4 22. Te6 Tf6 23. Te2!

Hvid lod Sort overføre tårnet til kongefløjen med tempo, men e-linien er væsentligere.

23... Tg6 24. Lg2 Sf6 25. Dd3 Sh5 26. Tf1 Kh8 27. Sb5

Truer afgørende med at omplacere springeren til d4. Berg må satse alt på et modangreb.

27... Tg8 28. Te6 Lf6 29. Tf3 Dg7 30. Kf1 Lh4 31. Txb6 Dxb6 32. Dd4 Tg7 33. Te3 Lxb3 34. Te6 Df7 35. hxb3 Sxb3 36. Ke1 b6 37. De3

37... Sb8

Smertensbarnet, den springer som på a6 har været ude af spil gennem de sidste 25 træk, forsøges nu hjemkaldt til forsvaret – men det er for sent.

38. Te8 Tg8 39. Txb6 Dxb6 40. Sxc7 Sd7 41. Dc3 Dg7 42. Dxb6 Kxb6 43. Se8 Kg6 44. Kf2 Sh5 45. Kf3 b5 46. cxb5 Sb6 47. Sxd6 Sxd6 48. Sc8 Shxf4 49. Lf1 Se6 50. Sxa7 Sd4 T f5. Kf2 Kf6 52. Sc6 Sc2 53. a4 Kc6 54. a5 Scxb4 55. Sxb4 Sxb4 56. a6 Sd5 57. Lc4 1-0

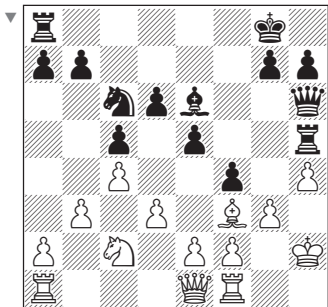
Bent Larsen har lært os altid at stille spørgsmål til etablerede sandheder og at se positivt på mulighederne i stillingen i stedet for kun at frygte ulemperne.

Tag stilling

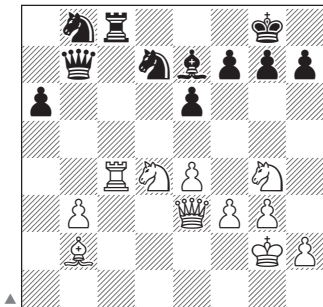
v/ Bent Kølvig

1. Sort trækker!

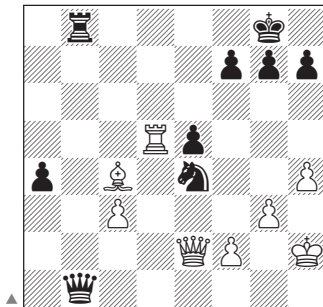
Ofre tårnet?

2. Hvid trækker!

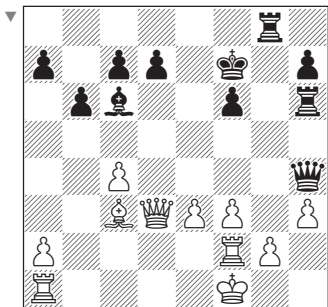
Tårnafbytning?

3. Hvid trækker!

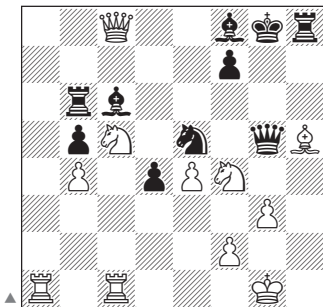
Nemt vundet?

4. Sort trækker!

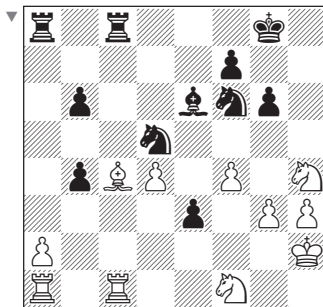
Hvor skal slaget slås?

5. Hvid trækker!

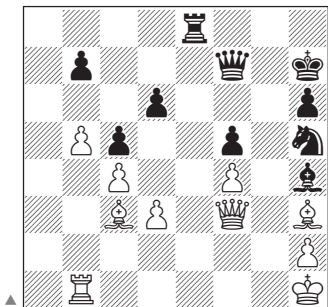
Indviklet?

6. Sort trækker!

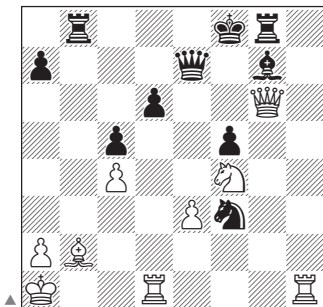
Hvad med fribonden?

7. Hvid trækker!

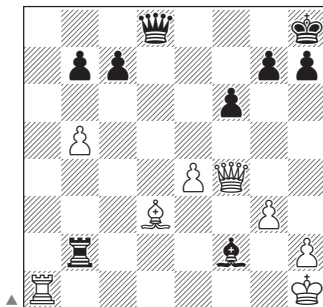
Løberparret!

8. Hvid trækker!

Nemt?

9. Hvid trækker!

Bondeminus!

Man skal ikke opfylde sin fars drøm

Bent Larsen interviewet af Peter Heine Nielsen

Hvad er skak i grunden? Sport, kunst eller videnskab?

Ja, det er jo lidt forskelligt. Bare se de unge, nogen gange er det ren boksning, men jeg mener da også, at det somme tider ligner kunst. Og selvfølgelig så kan det behandles videnskabeligt, men det tror jeg nu er det mindste af det, og det er ikke det, der i første omgang lokker folk til at spille skak.

Til det der med, om skak er kunst, sport eller videnskab plejer jeg også at sige, at skak ganske enkelt er et spil. Men det er også lidt indviklet, for spil som matador ligner det ikke, og enhver sammenligning med fodbold hører jo op i det øjeblik, man forlanger, at der skal være 11 mand på banen.

Men skak er kunst?

Ja, når et parti lykkes, så kan det godt kaldes et kunstværk. Men en del partier, de mislykkes jo, og det må man se på, om man så vinder eller taber, så der er masser af partier, der ikke er kunst.

Og sport, hvis du af og til er kunstner, er du vel altid sportsmand?

Ja, jeg er for det meste sportsmand. Der har været enkelte gange, hvor – af forskellige grunde – jeg ikke har været rigtig i form, sportsligt set. Men i almindelighed, så er jeg en sportsmand i aktion, når jeg spiller skak. Hvis man ved ordet sportsmand ser fysisk træning, må jeg sige, nej, det er slet ikke mig. I skoletiden spillede jeg fodbold, det kunne jeg

godt lide, også lidt håndbold på Ålborg Katedralskole, men det var ikke rigtig mig. Og så er der sportsgrene, jeg slet ikke finder spændende heller at se på, boksning og automobilvæddeløb f.eks.

Og også videnskab?

Under forberedelserne kan arbejdet godt være videnskabeligt, men jeg tror nok, at Polugajevskij ofrede mere tid på Polugajevskij-varianten

i siciliansk end jeg nogen sinde har ofret på nogen bestemt analyse. I et halvt år stod den stilling altid på brættet i spisestuen, og det synes jeg er lidt overdrevet. Jeg har normalt haft flere åbninger på bedding. Det er dog nok tænkeligt, at vi har ofret omtrent lige meget tid på analyse, sådan alt i alt. Især under forberedelse til matcher, hvor man kan se frem til f.eks. ti partier mod den samme modstander, er arbejdet præget af viden-

Foto: Peter Heine Nielsen.

Bent Larsen: – Jeg har aldrig været nødt til at spille lynpartier for at kunne få morgenmad.

skabelig systematik. Før min match mod Ivkov i 1965 havde han studeret 200 partier med Birds Åbning, men jeg spillede i stedet nogle kedelige englændere.

Titlen på Gligorics partisamling 'I play against pieces' antyder en rent videnskabelig tilgang. Hvordan er et skakparti for dig? Sidder du over for 16 brikker, eller sidder du over for et menneske?

Ja, det er nok lidt forskelligt, men den dér med bare at spille på brikkerne, nej. Sommetider har jeg måske taget for store chancer, og det er altså et forsøg på at være psykolog. Og så har jeg har altså altid haft et meget godt øje til modstanderens ur.

Psykologi betyder først og fremmest at man på en eller anden måde vil overraske. Hübner siger jo, at psykologi ikke findes i skak, og vi er fuldstændig enige, bortset fra at jeg siger, at psykologi findes. Det meste af det er meget primitivt og den største psykologiske faktor, det bedste psykologiske trick, det er overraskelse.

Da jeg engang sagde, at det vel var vigtigt at sætte en svagere modstander under pres, svarede du, at det altid var vigtigt at etablere pres – uanset modstanderen.

Ja, men det er svært at føre noget bevis. Når skak bliver indviklet, så bliver det jo meget indviklet, og så ved man næsten ikke, hvad man er ude i. Men jeg lagde da mærke til Jusupovs påstand om, at det er en blanding af gode og dårlige træk, der giver det bedste resultat, for hvis man hele tiden finder det bedste, så finder modstanderen jo nok også det bedste. Man mindes en mand som Capablanca, som med sindsro gik ind på temmelig store simplificeringer, fordi han regnede med, at det i den sidste ende nok skulle gå, som det skulle gå. Men han fik dog også en ret stor remisprocent. Men det er ikke så enkelt at finde ud af, hvordan man bedst klarer sig. Først og fremmest skal man være i god form. Men også det er noget u håndgribe-

ligt noget, for det er jo ikke lykkedes for nogen skaktræner at få nogen i topform til noget bestemt tidspunkt. Det er jo frygteligt svært, hvis den vigtige turnering kommer sidst på året, og så er man i topform i begyndelsen af året, og bagefter så går det nedad, og ingen kan forklare hvorfor.

Er der hos nogen af topspillerne i dag ting fra dig selv, du kan genkende?

Det er der vel nok i nogen grad. Short f.eks., han befinder sig jo nu på et tidspunkt, hvor han er klar til at tage hvad som helst af risici, fordi det ikke er så alvorligt længere. Det er navnlig vigtigt ikke at være bange for at tabe, og sådan har Short det nu.

At tage en risiko betyder vel, at man accepterer ikke at stå objektivt bedst hele tiden?

Hele tiden at have fordel er slet ikke nødvendigt for at vinde et skakparti. Vi kunne jo citere Donner, der sagde, at det er mærkeligt – der er mange mennesker, der ikke ved det – og det gælder navnlig, når man har sort, så står man sikkert lidt i underkanten, at det er meget nemmere at vinde den slags stillinger end en fuldstændig lige stilling. Det har Donner sagt for mange år siden, og det er meget vise ord.

Men i al almindelighed så nægter jeg jo at have spillet åbninger, som jeg var sikker på, jeg kendte drivelsen af. Der var godt nok et parti, hvor jeg var sikker på, at mit kvalitetsoffer ikke var korrekt, men vi spillede sådan en åben turnering, og næste dag skulle jeg tidligt op – der skulle jeg spille to partier – og så var det altså fristende at gå efter en lidt hurtig gevinst. Jeg har meget sjældent gjort sådan noget, og der er jo f.eks. ham der Taylor, der skriver om Birds åbning og sådan noget, og han så det parti jeg havde spillet, og han var meget imponeret af det.

Når f.eks. Kramnik planlægger sit åbningsrepertoire med sort, er målet at opnå udligning. Hvilke kriterier vælger du åbningsvarianter efter?

Udligning det kan være noget udmærket noget, men det kan også være noget kedeligt noget. Karpov havde det lidt ligesom Kramnik, men det hændte dog, han spillede på gevinst med det samme.

Magnus Carlsens første skakbog var vist 'Find planen' Ser man træk fra din egen stil i hans tilgang til turneringsskak?

Jeg ser ikke nogen store modsætninger, men om jeg ser en stil... Jeg er ikke sikker på, at hans stil er defineret endnu. Jeg mener bl.a. ligesom Curt Hansen har sagt og skrevet, at endnu har Carlsen ikke fundet ud af, hvordan han skal spille mod d4. Men den slags sker jo forskelligt fra spiller til spiller, Uhlmann spillede f.eks. konsekvent fransk 1... e6 mod 1. e4 siden han var 13 år gammel, og det er altså for lidt overraskende efter min smag.

Er der åbninger, du aldrig selv har spillet?

Jeg har ikke spillet ret mange ortodokse dronninggambitter i mit liv – men jeg har da spillet nogen. Jeg har også vundet dem med sort. Det er solidt, men man skal have nogen varianter, som alligevel til sidst overrasker lidt. Der er f.eks. en variant, jeg har kigget på flere gange. I Rubinsteinvarianten med slag på e5 og f4 har Taimanovs bog en fejl. Han gendriver Da5 med f5, og det er ikke rigtigt. Men det siger jeg naturligvis ikke til nogen!

Det vigtigste, når man analyserer åbninger, er ikke det, der er rigtigt i bøgerne, men det der er forkert. I nogle af Informatorerne havde visse spillere kommenteret 60 eller 80 partier, og så kunne der jo ikke blive så meget tid til hvert parti.

Hvordan udvikler man sin skakforståelse?

Der er visse ting, som jeg ikke troede på, da jeg var f.eks. 21 år, og som jeg var kommet til at tro lidt mere på, da jeg var 35 eller sådan noget. Jeg kan nævne et tilfælde, hvor et parti fik mig til at tænke meget. Og det var et parti af Portisch

med et hvidt minoritetsangreb på dronningfløjen, hvor Sort slår Hvids b-bonde med sin a-bonde, og Hvid må slå tilbage med en officer. Sort havde den smukke bondekæde b7-c6-d5, men alligevel stod hans brikker så dårligt, at Portisch ikke gav ham en chance.

Men generelt mener jeg ikke, at min skakforståelse har ændret sig særlig meget siden jeg var 21.

Og det tror jeg faktisk gælder for de fleste spillere, hvilket jo både er godt og skidt.

Er der særlige kendetegn i din skakopfattelse, randbøndernes betydning f.eks.?

Ja, og så er der stillinger med isoleret d-bonde. Det er noget af det værste, jeg ved, men jeg ved selvfølgelig også, at der er varianter, hvor den giver et stærkt angreb, og kan jeg få sådan én med et mertempo, så tager jeg den selvfølgelig. Men jeg vil meget hellere spille mod den isolerede d-bonde end selv havde den. For mig er den vurdering objektiv og korrekt. Der er en turnering på Mallorca, hvor jeg spiller den samme variant mod Gheorghiu og Gligoric, og det synes mig da i underkanten kun at score 1½ point, Gligoric kun nemlig remis.

Og så er der løberparret. Det man sagde om åbne stillinger er noget gammelt vrøvl, løberparret kommer til sin ret i halvåbne stillinger, hvor man forbereder et bondefremstød. Selvfølgelig er der nogle stormende angrebspartier, hvor man har hængende bønder og ofrer den ene eller dem begge, og så har man et mægtigt angreb med løberparret. Navnlig da han var ung, overvurderede Fischer løberparret meget. Jeg havde engang to springere mod hans løbere og hver tre bønder på samme fløj. Han ville ikke have remis, og vi fortsatte 30 træk endnu, hvor min stilling blev bedre og bedre, indtil han lige akkurat fik den halve.

Er der principper i skak, eller er det hele et spørgsmål om konkret beregning?

I teorien kan alt beregnes, men det kan det jo ikke i praksis. Om man under et turneringsparti tænker i principper og mønstre, eller om man forsøger at beregne alle de konkrete varianter, er forskelligt. Det afhænger af stillingen, men også af, hvordan man er i form eller ikke i form. Og selvfølgelig af betænkningstiden. I gamle dag med 40 træk i 2½ time, hvis man da har gjort de første 16 træk på 10 minutter, har man jo mulighed for 3-4 gange i fortsættelsen at tænke alvorligt, hvor det nok også er rigtigt, at man ikke bør tænke mere end 20 minutter over et enkelt træk. Men har man brugt mere tid i åbningen har man jo mindre til resten, og nogen gange har jeg været irriteret på mig selv, fordi jeg har brugt for meget tid til et bestemt træk. Men det mest interessante er vel, hvad man gør med kortere betænkningstid, og da må man nok stole på sin logiske sans, undgå de grove fejl og tage, det man synes ser godt ud. Når man ikke har tid, skal man altså ikke gå efter det stærkeste træk. Men det er forskelligt fra spiller til spiller. Korchnoi f.eks. forsøger altid at regne alting igennem. I mange tilfælde har man naturligvis en plan, og selv i et 20 minutters parti kan man faktisk nå at se ganske meget strategisk. Det vigtigste er at forstå, hvad slags stilling, man har, og hvis der er fare for, at man skal bruge tid senere, må man se at rubbe sig.

Hvordan ser du på skakkens vilkår i din storhedstid sammenlignet med i dag?

Nogen siger, at computerne har haft en skadelig indflydelse, men det ved jeg ikke. Men en vis betydning har de da, for i dag kan man jo være sikker på, at modstanderen også kender det dér parti, som blev spillet for en uge siden i en eller anden turnering langt væk. Botvinnik havde gjort Karpov sur med sin kritik af hans åbningsspil, men Karpov svarede, at hvis man i Botvinniks tid fandt et nyt træk, kunne man jo bruge det i et helt år, før det begyndte at blive kendt.

Nyhederne kom ud via skaktidskrifterne, og i april 1952 begyndte jeg at abonnere på Euwes Nyhedsblade, som i øvrigt ikke var særlig godt, og jeg havde slet ikke alle de internationale skakblade. Hollandsk kunne jo læses, og senere fik Tuxen den udmærkede idé at lave en lille ordbog med – tror jeg – 200 hollandske ord. Så kunne folk læse hollandske skakbøger. Det ligner jo tysk, så om 200 ord havde været ok til en russisk skak-ordbog, ved jeg ikke. Senere lærte jeg russisk på Hærens Sprogskole, men dengang, da jeg var 17 år, betød russiske skakkilder ikke noget for mig. Det var heller ikke den russiske skaklitteratur, der var årsagen til, at jeg tog russisk i hæren, men jeg foretrak sprogskolens, fordi jeg ikke havde lyst til at være artillerimand ude på Amager.

Hvordan studerede du skak?

For det første skal siges, at jeg så at sige aldrig trænede med andre. Lidt lynskak med Palle Ravn for at prøve åbningsideer af, men ellers ikke. Jeg læste en del og analyserede. Foruden nyhedsbladene studerede jeg gode, velkommenterede partisamlinger. Keres f.eks. vistnok fra 1958. Eller Capablanca-bogen af Euwe og Prins, den er heller ikke dårlig.

Det er godt at se mange partier af den samme spiller. Tænk på Eric Brøndum, som plejede at være en vild tyr, men så studerede Petrosjan-partier og forud for et københavns mesterskab annoncerede, at han ville vinde den – i Petrosjan-stil. Og det gjorde han! Bagefter var han atter en vild tyr, men her var han altså Petrosjan. Lige i øjeblikket interesserer jeg mig selv for en mester, der hedder Dus-Chotimirsky, som er født i 1879, og er ganske imponerende.

Professionel skakspiller?

Begrebet eksisterede nærmest ikke. Da jeg var 13 år spillede jeg en simultan i Tvis, som jeg fik betaling for. Men det der med professionel skakspiller, det kom sådan gradvist,

Foto: tr.

Bent Larsen ville ikke være politiker, men politikeren, udenrigsminister Niels Helveg Petersen er en ivrig skakspiller.

og det nemmeste er at sige, at jeg aldrig har truffet den beslutning. Men i hvert fald først efter militærtjenesten. Da ville jeg ikke længere være ingeniør, men jeg spekulerede da på noget cand.mag.-væsen og på den måde få noget nytte ud af hærens sprogskole, sådan som f.eks. Jørn Sloth gjorde det.

Men lysten var ikke stor, og fra omkring 1963 holdt jeg vel op med at tænke i de baner – og det havde ikke noget med mine skakresultater at gøre.

Ved OL i 1956, da jeg blev stormester, spillede jeg bare alle mine partier, mindst remis med stormestrene og sejre over de øvrige, og det kom egentlig lidt bag på mig, da Barcza en dag fortalte mig, at jeg havde bedre score end verdensmesteren Botvinnik. I de følgende år eksperimenterede jeg meget for at blive stærkere, og det er tankevækkende, at to af mine bedste partier nogensinde blev spillet i Beverwijk 1959, hvor jeg sluttede på negativ score.

Taler vi 'civil' karriere, havde det været naturligt at tænke på politik. Min far var engageret i politik, for Venstre, men desværre var han ikke landmand, så han fik ikke nogen af de gode kredse, og derfor blev han aldrig valgt ind i Folketinget, trods Knud Christensens anbefaling. Min

far havde været formand for partiet Venstre i illegaliteten, så hvis tyskerne havde stormet partikontorerne på Christiansborg, hvad de mærkeligt nok ikke gjorde, havde min far skullet indtræde som leder af partiet. Men jeg husker, at min far engang i 1968 ringede til mig: 'Hvordan har du det, hvordan går det, osv.', men meget hurtigt kommer han frem til, at 'Hartling var her i aftes', og 'det var vældig interessant, både ved mødet og i den snak, vi havde bagefter', og så får han sagt, at det jo er lige før valgkampagnen, og om jeg... Men dér siger jeg altså nej. 'Hvis jeg stemmer, så stemmer jeg ikke på Venstre!' Og så snakkede vi ikke mere om det.

Siden har jeg af Det Radikale Venstre fået tilbudt opstilling i Dragør-kredsen med løfte om en sikker kreds i det efterfølgende valg, men jeg havde tidligt bestemt mig til ikke at gå ind i politik, først og fremmest fordi man ikke skal opfylde sin fars drøm.

Du er jo født i Danmark, havde du haft bedre muligheder for at udvikle dig som skakmester i f.eks. USSR?

Det er ikke så enkelt, for den sovjetiske stormester Polugajevskij klagede f.eks. over, at han ikke havde adgang til de mange vestlige skaktidsskrifter, så han vidste mindre om sine modstandere end hans vesteuropæiske konkurrenter gjorde. Vi troede jo allesammen, at det var så godt derovre, man kunne bare gå hen i Centralskakklubben og så snakke skak med alle de andre stormestre, men Polugajevskij syntes ikke, at der blev gjort nok for de sovjetiske mestre. De fik deres månedlige check, men det kunne direkte være en sovepude. Petrosjan, som ilang tid var redaktør af '64', blev kritiseret for ikke at skrive ret meget. Man kunne let blive lidt doven. Men Petrosjan havde mistet sin far som 12-årig, og for at hjælpe ham gav man ham faderens job som tjener i officerskasinoet. Det ligner jo nok det man siger med, at Lasker hadede skak, nok en sandhed med modifikation, men da

han kom til Berlin, efter at broderen Bertholdt havde beskrevet det så rosenrødt, måtte han sommetider spille nogle lynpartier for at kunne få morgenmad. Det har jeg altså aldrig måtte gøre – for at få morgenmad.

Spasskij har skrevet, at det for ham var en dårlig business at blive verdensmester, dels gav titlen en masse uvenner, dels var man tilbageholdende med at give ham den lønforhøjelse, han som VM var berettiget til, og som Botvinnik og Petrosjan havde fået.

Når man sammenligner med andres vilkår, kan man godt være misundelig for én ting, mens man på andre punkter tænker, at man sandelig nødtigt ville være barn i Sovjetunionen.

Findes der en særlig dansk eller norsk skakkultur?

Der er nogle teorier om, at det er bedst med køligt klima. Og at de mest intelligente børn bliver undfanget i februar. Her kommer jeg ikke med, jeg er jo født i marts, men for Magnus Carlsen kunne det godt passe. I Danmark betød Nimzowitsch temmelig meget for folk, der er 25-30 år ældre end jeg. Jens og Harald Enevoldsen sagde, at det var ting, de nok havde på fornemmelsen, men at det var første gang, de hørte det formuleret. Nimzowitsch skabte noget sprog. Hvis man med skakkultur også tænker på turneringsmiljøet, var det i Danmark lidt småt. Vi arrangerede ikke mange turneringer og havde derfor ikke rigtig noget at bytte med, når der skulle findes spillere til turneringer i udlandet. Mens det er usikkert, om det havde været en skaklig fordel for mig at være opvokset i et østland, er der ingen tvivl om, at det havde været nemmere for mig, om jeg havde boet i Holland. Allerede i 1953 havde jeg nok en skakforståelse som en stormester, men jeg lavede for mange fejl. Det var svært for mig at få modstand herhjemme. Før OL i 1956 arrangeredes en træningsturnering, som jeg vandt med 8 point foran Eigil Pedersen og en østtysker på 5 point.

Bent Larsen: - Det vigtigste er at forstå, hvad slags stilling, man har

Men skakkultur er noget underligt noget. Jeg har læst et sted, at i en norsk by omkring 1918, dér var den store borgerlige forening skakklubben! Det store nytårsbal, det var skakklubben med 300 festklædte mennesker. Der blev ikke spillet mange internationale turneringer, men der var sandelig en skakkultur.

For mange skakspillere er det meget slemt at tabe, hvordan har du efter et nederlag?

Det spørgsmål, om det at tabe et skakparti, det er ligesom at dø, det blev jeg stillet over for i Reykjavik 1972 af en italiener, der var magister eller sådan noget, og arbejdede på en afhandling om homo ludens, det legende menneske.

Jeg smilede venligt til ham og sagde, at sådan var det i hvert fald ikke for mig, men at han skulle stille spørgsmålet til Petrosjan eller Parma. For mig er det at tabe et skakparti ikke andet, end at det er dumt og ærgerligt, og at så må man prøve at vinde dagen efter. Hvilket i øvrigt er imod den sovjetiske skakskole, for ifølge den skal man forsøge at få sig et par fredelige remiser til at komme sig med, hvis man har tabt. På Mallorca 1969 tabte jeg de to første partier, men vandt alligevel turneringen foran Petrosjan og Korchnoi, som jeg slog i 7. runde.

Du har altid arbejdet alene?

Dels havde jeg det udmærket på den måde, dels havde jeg i Danmark ikke rigtig nogen at arbejde sammen med. Der var folk, der mente, at jeg skulle have Jens Enevoldsen som sekundant, men det tror jeg ærlig talt havde været meget forstyrrende. Under en af de første matcher var han til stede, og der opstod et dramatisk optrin, hvor jeg siger, at vi i hvert fald ikke skal snakke om skak. 'Hvad skal vi så snakke om?' 'For eksempel om vejret!' I ganske få tilfælde har sekundanter fungeret godt, jeg tror at Spasskij i et stykke tid fungerede godt sammen med Bondarevskij, og at Karpovs samarbejde med Furman var godt, men i de fleste tilfælde har de berømmelige sovjetiske sekundanter ikke været til megen nytte.

Men hvordan så med dine kolleger i turneringerne?

Jeg kom godt ud af det med de fleste og vil da regne adskillige for mine venner eller gode bekendte. Miles, Timman og Ulf for at nævne nogle. Uvenner... jeg ved ikke rigtig, vi behøver vel ikke komme ind på et tilfælde som Matulovic - han var jo sindssyg. Men i almindelighed er der et udmærket forhold mellem topspillerne, f.eks. spillede vi ofte bridge i ledige stunder.

Hvordan var arbejdsrytmen under en turnering?

Man skulle ikke ringe til mig om morgenen. Jeg arbejdede sent, og så er jeg født på en planet, hvor døgnnet har mere end 24 timer. Hvis jeg er gået i seng kl. 24 den ene dag, er det meget tænkeligt, at jeg den næste dag kl. 24 er frisk og slet ikke kan se nogen grund til at sove. Og så bliver det en halv eller en hel time senere, men når det når derhen, at jeg går i seng klokken fire, så prøver jeg at bremse det lidt. Portisch havde noget af det samme. Han syntes, at Las Palmas var en virkelig fin turnering, og var vældig tilfreds med hotellet, og det skyldtes i høj grad, at kl. 11.30 kunne han stadig få sin morgenmad serveret på terrassen.

Der er folk, der har fortalt mig, at efter et turneringsparti, så kan de ikke sove, sådan har jeg det ikke. Tværtimod sover jeg lidt ekstra lige efter en turnering.

Du har også selv været sekundant, kan man læse i din ny bog?

Ja, da Fischer var i kandidatturneringen som 16-årig, men jeg har også fået andre tilbud, fra Korchnoi i 1981, hvor jeg sagde pænt nej tak. Det kom aldrig til realitetsdrøftelser, men bagefter måtte Kavalek forklare Korchnoi, at jeg skam ikke var kommunist. Jeg har altid snarere været antikommunist, men vil nødig defineres som anti noget som helst.

Det endte med, at Korchnoi sagde: 'Okay, så kalder vi ham folkesocialist!'

Du har i snart mange år boet i udlandet, først Gran Canaria og nu Argentina?

Jeg har kun ét pas, og det er dansk, og jeg kan godt lide det danske sprog. Hvis Argentina møder Danmark i fodbold så er jeg selvfølgelig på danskers side, men hvis Argentina møder Brasilien, så prøver jeg at være på argentinsk side.

Men jeg følger faktisk ikke så meget med i, hvad der sker i Danmark. Tidligere ville jeg have sagt, at jeg går ikke på ambassaden og læser aviser, men i dag kan man jo læse danske aviser på sin computer, men det gør jeg altså heller ikke.

Hvad har skakken givet dig og dit liv?

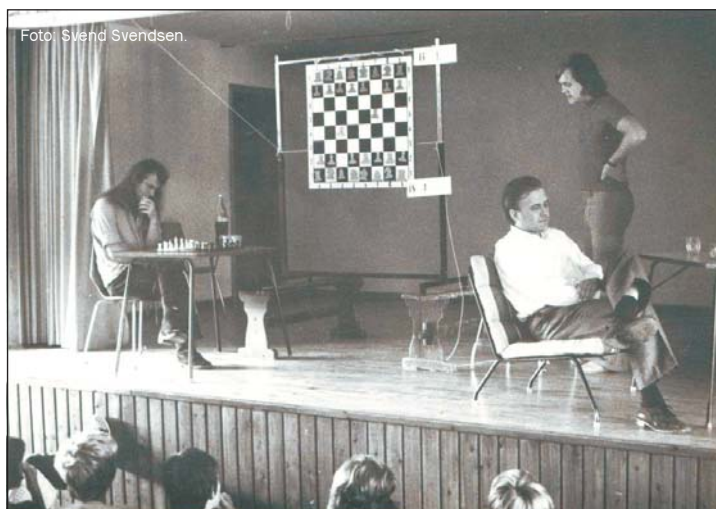
Da jeg havde vundet interzoneturneringen i Amsterdam, kom Lasse Budtz i telefonen og startede med at spørge mig: 'Bent Larsen, er De lykkelig?' Jeg tænkte, han er en stor idiot. Jeg ved ikke, om han spillede skak eller ej, men ærlig talt, så synes jeg, det lød lidt idiotisk. Til dem, der måtte mene, at det er meget at have brugt hele sit voksne liv på skak, har Edward Lasker allerede givet svaret: 'Fra man fødes til man dør, skal man spille en masse tid!'

Bent Larsen på skaklejr

Af Thorbjørn Rosenlund

Sig 'skoleskak', og der svares 'skaklejr'. Sig 'skaklejr', og der svares 'Bent Larsen!'. For de mange hundrede drenge og piger, som gennem årene har tilbragt en uge på skoleskakkens sommerlejre, var højdepunktet altid Bent Larsens besøg.

Mens andre kendisser, skuespillere og sportsstjerner somme tider klarer sine møder med den beundrende ungdom alene på renommeet, mødte Larsen altid med lyst og energi til at være på, uanset hvilket program, der var lagt for ham. Stormesterens dag i sommerlandet kunne f.eks. se sådan ud: Indkvartering,

Bent Larsen spiller blindt mod Bo Jacobsen, som har bræt og brikker til hjælp.

foredrag for lederaspiranter efterfulgt af ursimultan (blandt lederaspiranterne var der meget stærke spillere), foredrag eller krydsild med alle elever, opvisningsparti blindt mod den stærkeste instruktør, fodbold, mere teoriundervisning – og om af-

tenen simultan mod alle lejrens hundrede elever. I pauserne midtpunkt for udspørgen, og ud på aftenen, når eleverne er gået til ro, så lynskak med 1½ minut mod 5 på lærerværelset. Lidt natmad giver mulighed for at høre endnu mere skak fra den store verden, men så er alle også godt møre. Undtagen Larsen. På en af lejrene deltog jeg selv som instruktør, og da vi havde sagt godnat til Larsen og dødtrætte var gået til køjs, kunne jeg gennem væggen til naboværelset høre den veloplagede lyd af Larsens skrivemaskine. Hvorfor ikke bruge sommernatten til at skrive lidt på sin næste skakbog?

Foto: Svend Svendsen.

Træningstøjet er skiftet, men angrebsvijen den samme på fodboldbanen som på skakbrættet.

Kære Larsen!

Sjældent hænder det, at én person har afgørende betydning for en organisation – som han aldrig selv har indløst medlemskab til! Din tilgang til livet både på og uden for brættet har været til stor inspiration for mangen en skakgeneration, der har trådt sine barnesko i skoleskakken. Du har altid turdet være dig selv og gå dine egne veje, og du er aldrig forfaldet til at forsvare den etablerede orden – end ikke når du selv havde indstiftet den! – og når andre vendte dem ryggen, brød du igennem (med) nye åbninger. Det er i samme ånd, at skoleskakken nu om dage drister sig ud på nye eventyr, men spillet og dets magi består, og på trods af nymodens computere, internet og metervis af nyudgivelser, er skoleskakspillerens kanon fortsat ubestridt 'Vi spiller skak'-serien, der insisterer på at forblive evig ung og vedkommende – præcis som sin forfatter, der hermed ønskes hjerteligt til lykke!

Med venlig hilsen

Jakob Rathlev

På vegne af Dansk Skoleskak

BENT LARSEN

1. oktober 1947

PÅ DENNE DAG blev jeg medlem af Dansk Skak Union. Det var samtidig på denne dato, medlemstallet nåede op over 10.000. Samme magiske tal blev opnået i Kong Steens regeringsperiode, men da var befolkningsgrundlaget 30% bredere, og der fandtes ikke noget arbejdskakforbund.

Holstebro Skakklub, grundlagt 1907, havde efter 40 års virksomhed fået den idé at tiltrække de unge med en særlig juniorafdeling. Den blev ledet af den unge gartner H.P. Hansen, der senere blev entreprenør og byrådsmedlem. En turnering blev gennemført med 16 deltagere. Vi spillede to partier på en aften. Jeg vandt 29 partier og tabte et, til Jørgen From. Det var ham, der omkring d. 28/12 1941 lærte mig spillet.

Muligvis var min patruljefører i FDF med til at give de gamle gubber ideen med en juniorafdeling. Man vovede sig nemlig i befrielsesåret 45 op på Blæhrs Konditori, så vidt jeg husker en mandag. Men ellers var det en fredag, klubben havde nemlig to spilleaftener. Den 14-årige blev venligt modtaget, men han kom ikke igen. Han kunne nemlig ikke tåle røgen. Senere flyttede han til Als, hvor han blev klubmedlem og

mesterspiller. Dem var der ikke særlig mange af i Sønderjylland dengang, det var jo før Curt Hansens tid. Men var der mindre tobaksrøgdernede, eller var Henning blevet mere garvet? – Vi må lige nævne, at vi blev nummer 4 i landspatruljekonkurrencen 1950. I virkeligheden blev vi nr. 2, men det regnede under hele 24-timers øvelsen, og dengsebørnene gjorde sig fortjent til en masse strafpoint. Ikke Væringerne fra Holstebro, vi var hjemme på Sletten til tiden. Jeg har aldrig kunnet

lide organisatorer, der ikke holder fast ved de regler, de selv har lavet. (Enhver lighed med Campomanes' annullering af marathon-matchen Karpov - Kasparov er fuldstændig bevidst.)

Jørgen From færdedes senere meget lidt i skakkredse. Mange år senere udtalte han i et interview, at skakken havde været nær ved at ødelægge hans forældres ægteskab. Jeg havde ellers troet, at Martin From, der var invalidepensionist, netop gennem skakken 'var noget'. Han

Uvelkomne gæster er rykket ind på skolen i Danmarksgade, og som en af følgerne blev den knap 7-årige elev Bent Larsen syg af at blive stuvet af vejen i ny lokaler – og begyndte at spille skak. Til højre ses FDF'eren Bents væringsskjold.

Holstebro Skakklub rejseklædte på banegården i 1949 før afrejse til den norske venskabsklub Sarpsborg. Klubbens stærkeste spiller er den unge herre i korte bukser, Bent Larsen.

spillede i 1. klasse i klubben. I øvrigt er alle disse From'er i familie, Sigfred From, Severin From (opfinderen af 1. f4 e5!?) og alle de andre.

I januar 42 lå jeg i sengen det meste af tiden. Overgangen fra Tilsted Skole med 80 elever til Holstebro med 1500, der var presset sammen i den nye afdeling, der var beregnet til 600 – de ubudne gæster havde beslåglagt den gamle afdeling på den anden side af Danmarksgade – denne overgang var svær at tage, så jeg blev smittet med næsten alt undtagen skarlagensfeber. Jørgen kom og lånte mig et skakspil, og det viste sig, at begge mine forældre havde spillet, da de var børn.

Den første skakbog

Et eller to år senere fandt jeg en skakbog! Måske efterladt af husets tidligere ejer. Det var Andreas Nissens 'Kan De spille skak?' fra 1924. Nissen var ikke en af landets stærkeste spillere, men hans begejstring for romantikere som Anderssen og Marshall var smittende, Kongegambitten er mægtig som en storm, stod der. Nissen håandede de moderne levebrøds mestre, der ikke turde spille den. Jeg spillede derefter Kongegambit fra jeg var 8 til jeg var 17. Da

gik jeg over til det, Tartakower i Skakbladet havde kaldt Ultrakatalansk, Barczas System.

Skakbladet læste jeg på bibliotekets læsesal, og de indbundne årgange tilbage til 1938 lånte jeg. Alle partier blev spillet igennem to gange. Biblioteket havde også Bjørn Nielsens, Jens Enevoldsens og Alfred Christensens bøger, samt minsanden en Bilguer fra 1916.

I april 1947 fik jeg af Reinholdt Nielsen lov at starte i en gruppe i k-skak, vel at mærke i 3. klasse. Der fandtes også en 4., men jeg mente at være til 3. Det var jeg også, jeg vandt alle partier. Men da jeg bagefter stillede op i 2. klasse, var koncentrationen ikke den samme, jeg tabte to partier på grove fejl. Nærskakken havde fået tag i mig. K-skakken er for langsom, og desuden er det lidt underligt, at man ikke ser modstanderen. Der var faktisk en omtrent jævnaldrende Bent Larsen i Hellerup, og han spillede også k-skak. Jeg traf ham engang, i Trondheim. Men for få år siden fik jeg et brev fra en mand i Esbjerg, der spillede 15. bræt i en match mod Canada. Hans modstander havde berettet, at han spillede k-skak med mig, da han boede i Sovjet, før jeg blev stormester.

Det havde han altså gået og troet i over 40 år, men det var selvfølgelig Hellerup'eren. Så vidt jeg forstod, havde russeren tabt.

Andersens kiosk i Sankt Jørgensgade var et sted, alle skakinteresserede i byen kendte. Og lige i nærheden boede Erik Skov, som jeg spillede en del med. Også med naboen, den rare malermester Nielsen. Han var en udmærket spiller i 2. klasse i klubben, men hans åbningsrepertoire var hullet. Det var næsten bedst at have Sort mod ham, for han spillede hver gang 1. e4 e5 2. Sf3 Sf6 3. Lc4 Sxe4 4. Sxe5 d5, og så stod Sort godt. Endnu før jeg kom i klub, begyndte jeg altså på åbnings-teoretiske snedigheder. Jeg mindes ikke, om jeg fandt ud af varianten selv, eller om jeg kiggede i Bilguer.

29 af 30 var et overbevisende resultat, men under skrivningen er jeg kommet i tvivl: Var det kun 27 af 28? Det var noget med en deltager, der ikke fuldførte turneringen. I alle tilfælde, jeg blev inviteret til afslutningen på efterårsturneringen oppe i de voksnes klub, og her blev jeg midt i det hele sat til at spille med Chr. H. Jensen, klubbens fjerdestærkeste spiller. Jeg fik et slutspil med tårn og randbonde mod tårn, som jeg

godt vidste var remis. Men i forårs-turneringen blev jeg nu alligevel anbragt i 4. klasse. Mit første parti var mod klubbens eneste kvindelige medlem, og det startede 1. e4 e5 2. f4 Ld6. Dette træk er endnu ikke blevet accepteret af autoriteterne. Det er derimod 1. e4 e5 2. f4 Df6, som Norup fandt på i samme turnering.

Trebondegambitten

Men i den årlige match mod Herning fik jeg for første gang i mit liv lejlighed til at spille Trebondegambitten! 1. e4 e5 2. f4 exf4 3. Sf3 Le7 4. Lc4 Lh4† 5. g3?! fxg3 6. 0-0. Bjørn Nielsen bragte partiet i sin skakspalte i Herning Folkeblad. Jeg har avisudklippet, på den anden side står der om dobbeltmordet på Peter Bangs Vej. Jeg samlede faktisk ud-klip indtil 1952, og min mor indtil 1956. Men min mening om dette at samle, den er faktisk en smule skeptisk. Selv den utrættelige skaksamler B.B. Jensen blev en smule træt i de sidste år, det blev jo for meget for den lille toværelser i Brønshøj. Men det værste er, når en samling skal være komplet! Den kendte filatelist Anatoly Karпов har vistnok Holland komplet...

Jeg vandt en sommerturnering med Kongegambit som obligatorisk åbning, og en omstrukturering af klubbens turneringer blev brugt til at lade mig hoppe 3. klasse over. I 2. klasse blev jeg dog kun nummer to, for jeg tabte en Kongegambit til H.P. Hansen. Men andenpladsen gav jo også oprykning.

Til Ålborg

Herefter vandt jeg to klubmesterskaber, og i slutningen af marts 1950 flyttede vi til Ålborg, hvor far var blevet postkontrollør. Og hvor jeg dagen efter skulle starte i Påsketurneringen.

Allerede i København 49 havde jeg med klubformand Andersens erklæring angående min spillestyrke spillet i 1. klasse, men kun scoret 4½ af 7. Nu var jeg i mellemtiden blevet så kendt, at jeg 'burde' have været god for de 5½, der var kravet for at blive mesterspiller. De 5 var en fryg-

telig fiasko. I Odense 51 scorede jeg 7, og året efter vandt jeg mesterklassen og rykkede op i landsholdsklassen. Men tilbage til Ålborg, hvor jeg om eftermiddagen dryssede om ad Møllegade for at se på mesterklassen, der startede en dag før os andre. Jeg kom til at overvære en efteranalyse af partiet mellem Henriksen fra Holeby og Asger Rosenstand Hansen, senere ambassadør flere steder, i 1967 således i Tunis. Det var hans 'udødelige' parti med tre officersofre. Da man kom til det sted, hvor offerregnen begyndte, sagde Henriksen, at han havde godt nok regnet med noget i den retning! Det sagde Asger ikke noget til, og jeg heller ikke. Men jeg kunne ikke lade være med at tænke, at Hvid vel kunne have gjort et eller andet, der forhindrede dette angreb.

Det forebyggende, det profylaktiske, noget af det vigtigste i Nimzowitsch' 'System', det er netop ikke for enhver. Og her skal vi også have Thorvald Jensen fra Frederikshavn med: – Ja, her i vinter har jeg studeret Nimzowitsch, og det er sandelig møj interessant. Men så kommer man til Påsketurnering, og folk de stormer løs med bønderne. Og sig mig nu, hvordan blokerer eller hæmmer man fire bønder?

En overdrivelse

I sæsonen 1951-52 vandt jeg klub-, by- og amtsmesterskabet med maksimumpoint. Det siger legenden. Men det er ikke helt rigtigt. I den ærværdige Ålborg Skakforening, vistnok provinsens ældste, fra 1879, kan det tænkes, at man har protokoller og skemaer. Jeg så et turneringsskema for nogle år siden, og der var to eller tre remiser i de 15 runder. Bl.a. er der tvivl om et hængeparti mod en mand, der flyttede fra byen.

Men i mellemtiden havde jeg, i 1951, været til det første junior-VM i Birmingham. I betragtning af min manglende internationale erfaring var resultatet tilfredsstillende, en delt fjerdeplads. Ivkov var storfavorit og vandt. I partiet mod ham kunne jeg ikke finde ud af, om et officersoffer var korrekt. Det var det ikke, han

Bent Larsens partier ved junior-VM 1953 i København blev fulgt af et entusiastisk hjemmepublikum.

kunne nemlig give damen for tårn og to lette. Men det var en slags tilfredsstillelse, at jeg i hvert fald ikke havde været bange.

Faktisk var Dansk Skak Union en lille smule uretfærdig mod de tre københavnske mesterspillere i forbindelse med udtagelsen til Birmingham! De tre skulle nemlig først spille en lille turnering, og så skulle jeg spille en match på to partier med vinderen. Det blev Jørgen Hågen Hansen, og ham slog jeg så 2-0. Men hverken han eller Jens Hågen eller Bent Sørensen beklagede sig, så vidt jeg er orienteret. Mine 7 af 7 i Påsketurneringen blev vistnok anført som et argument, men Bent Sørensen havde scoret 6½...

Men hvad nu, hvis Jørgen Hågen havde vundet? Det er nærmest rystende at forestille sig. Var han så slet ikke blevet aktuar og senere forsikringsdirektør. Og var jeg endt som civilingeniør?

To år senere spillede junior-VM i København og blev vundet af Panno på bedre korrektion end Darga. Jeg delte placeringerne 5-8. Jeg blev altså aldrig juniorverdensmester. I 51 var det umuligt, men ikke i 53. Jeg spillede imidlertid skidt, lige efter første årsprøve på Polyteknisk Læreanstalt. Min måde at studere på var i høj grad baseret på en stærk eksamensspurt. Som bekendt vandt Curt Hansen både EM og VM for juniorer, men det var jo langt senere.

Jeg må jo nøjes med at være en slags uofficiel Nordensmester for juniorer, endda to gange. Ved nytår 51-52 og 52-53 arrangerede Skakklubben Jarl i Trondheim disse turneringer, og jeg vandt klart begge gange. Fridrik Olafsson var desværre ikke med.

Men lad os springe tilbage til Holstebro-tiden. Det var en god klub, trods røgen og det beskedne antal kvindelige medlemmer. Der var folk, der havde været med fra starten 40 år tidligere, og blandingen af aldersgrupper er efter min mening noget positivt ved skakken. Om bogtrykker Johansen havde været med fra selve starten, er jeg ikke sikker på, men hans mærkelige knækkede lillefinger stammede fra en ekspedition til Lapland i 1912.

Unionen og Forbundet

Et problem, man ikke havde i Holstebro, var arbejdskak. Der fandtes ikke på det tidspunkt nogen arbejderklub. Der var til gengæld en i Struer, hvor der slet ikke var nogen unionsklub. Men heller ikke senere, i Ålborg, mærkede jeg noget til modsætningerne. Der var mange dobbeltmedlemmer, og man samarbejdede om forskellige ting gennem noget, der – så vidt jeg husker – hed Ålborg Skakring.

Bagefter, i København, var tonen en anden. Der blev skudt med skarpt fra begge sider, og i nogle år havde forbundet haft flere medlemmer end Unionen. Engang i Odense fortalte en ældre fisker noget om, hvordan det havde været for en ung fisker i århundredets begyndelse at vove sig ind i skakklubben i Strib. Det var byens spidser i fint tøj. Tolderen, pastoren, lægen og så videre. Det er jo også fra den tid, AS 1904 stammer.

Men da man omkring 1930 fik den store ballade omkring Skakbladets trykkeudgifter og som følge deraf stiftelsen af Forbundet, var skismaet da logisk? Var det en følge af verdenskrisen og arbejdsløsheden? Det er jeg ikke rigtig sikker på. Jeg tror nærmest, Forbundets tilblivelse skyldes en række tilfældigheder og misforståelser. Hvis Unionen havde haft en heltidssekretær eller en 'Executive Director' eller hvad sådan en person nu kan hedde, så var Forbundet sandsynligvis aldrig blevet en realitet. Om det havde været bedre eller dårligere for skakken, det er jeg da heller ikke sikker på. Billedet sløres bl.a. af den unge buntmagerlærling Egil Johansen, der sammen med Toft cyklede rundt omkring på Sjælland og stiftede nye klubber.

Men hvad mener jeg egentlig med bedre for skakken? Eller ligefrem

'skaksagen', som er blevet holdt frem i så mange taler? Den slags udtryk provokerer mig altid på en skør måde, jeg bliver nærmest skeptisk. Men jeg kan da godt gå med til, at alle børn skal have en chance for at kende vort ædle spil. De bliver ikke allesammen bidt af en gal skakspiller, og det er vel godt det samme. Men de skal altså have muligheden. Men obligatorisk skakundervisning i skolerne? Der er jeg igen usikker, trods østtyske og hollandske eksperimenter, der siger, det forbedrer evnen til at tænke og studere metodisk.

Simultaner

Lad mig lige indflette et par bemærkninger om simultanopvisninger. Det hører nemlig også til i Holstebro. I februar 1949 spillede jeg min første simultan, i Tvis, 8 km væk. Jeg spillede mod 13, og scorede 12 point. Den enlige sejrherre var en ung landvæsenselev ved navn Hougård. Det parti kan jeg ikke rigtig huske, men partiet mod formanden begyndte sådan: 1. e4 e4 2. f4 exf4 3. Sf3 d5 4. exd5 Dxd5(?) 5. Sc3 De6+? 6. Kf2 Lc5+? 7. d4 Lb6?? 8. Lb5† med dronningevinst.

Senere har jeg spillet et hav af simultaner i mange lande. En særlig plads i historien indtager en forestil-

Simultan mod skoleelever i 1968 – ofte havde Bent Larsen mere end 100 modstandere ad gangen i sine opvisninger.

ling i Hals, en søndag i 1951. Først skulle jeg nemlig til frokost hos formanden, der var fisker. Jeg havde fra 7-års alderen et problem med at spise fisk, men de stegte ål, som formanden selv havde fanget den morgen, dem kunne jeg godt lide!

Der var også en simultan i Glostrup, vistnok i begyndelsen af 1963. Der kom et glimt i TV-avisen, og næste morgen var konstablerne i Høvelte meget imponerede. Nemlig af hastigheden! Indslaget var selvfølgelig filmet lige i starten, hvor jeg måske kun tog 2 sekunder pr. træk. Senere ville 7 sekunder have været normalt, med nogle tænkepauser på f.eks. 20 sekunder eller mere. Men at skak kan være et meget hurtigt spil, det er måske lidt mere kendt i vore dage, hvor nogle vistnok foretrækker 3 sekunders lyn på computeren.

Simultanerne var i hvert fald store begivenheder, nogle gange. Eksempelvis i Vineyard, der ligger midt i staten New Jersey. Skakforbundet anede ikke, at der fandtes skakspillere i denne by på 45.000 indbyggere, men der var over 40 deltagere i simutanen.

Det var dog ikke noget mod Trenton, der faktisk er hovedstad i staten. Den klub kendte skakforbundet heller ikke, men jeg spillede mod 121 (+100 = 15 -6, på 8½ time). Året var 1972, og jeg var i Trenton igen tre måneder senere. Men da spillede jeg kun med 96.

Eller Uldecona, den sydligste by i Katalonien, før man kører ind i Valencia. Mit besøg var en mægtig begivenhed, men jeg vidste desværre ikke, hvad jeg skulle stille op med stedets specialitet. Det var nogle meget hårde sukkerkager, og jeg gemte den store kasse i flere år, uden at finde aftagere.

Der var også et sted i det østligste Holland, nær ved grænsen til Tyskland. Dér optrådte jeg sammen med Hübner, og det er en af de få gange, jeg har talt hollandsk. De mennesker kunne godt snakke tysk, men det ville de ikke! De var meget begejstrede for vore nederlandske færdigheder.

F.K. Villumsen – formand for DSU 1941-1954.

G.A.K. Nielsen – 'konsulen' laurbærkransede Larsen.

Simultaner er gode shows! Jeg ved godt, det bliver påstået, at de er mindre attraktive end tidligere, for nogle af de bedste amatører foretrækker at få bank af berømthederne i 1. runde af en Open. Men jeg er ikke rigtig sikker. Den mest almindelige form for utilfredshed med rundelægningen i en Open er, i hvert fald ifølge mine erfaringer, at man har fået for stærk modstand! Der var for resten også en uforglemmelig aften i Grenå. Jeg ankom med færgen fra Hundested ved 19-tiden og blev afhentet af Sidenius, der havde været hovedkredsformand i mange år. Bortset fra det var han medstifter af Forenede Danske Motorejere. Hans kone var med i bilen, og allerede da vi kørte ud fra parkeringspladsen blev jeg klar over hendes enorme betydning: Den gamle sagfører var natteblind! Om fru'en havde kørekort, ved jeg ikke, men hendes direktiver bragte os alle tre ned til hotellet.

Men hvem har hørt om verdensrekorden i simultanskak? Ja, i Odense! Hort havde spillet 550 i Reykjavik. (Dr. Baker spillede 1000 i San Francisco 1938, men er Koltanowski en pålidelig kilde?) Og så var en af Eriksen-brødrene i gang med at planlægge en forestilling med 600 fynboer – men jeg sagde nej tak! For det første anser jeg simultaner med mere end 140 for vanvid, og for det andet ville de 600 have taget over et døgn. Det kunne jeg godt have holdt til, dengang, men hvad med modstanderne? Skulle man lade nye folk afløse efter 12 timer? Det hele ville have ødelagt skakken på Fyn for mange år! Jeg ville have fået hono-

rar, og reklamechefen for det store shoppingcenter ville sikkert have været stolt, men rundt omkring på øen ville forældre være mærket, og det ville have været svært for børnene at få lov at gå til skoleskak. Man ville mindes Johannes Christiansens artikler om skak og sindssyge og måske Diderots advarsler til Philidor. Men der drejede det sig selvfølgelig om blindskak.

Balladerne

Men vi skal vel se at komme lidt videre? Jeg kvier mig, for i kronologisk orden kommer vi nu til alle balladerne. Den første var den frygtelige skandale omkring KM 1953. Jeg kom intetanende til København den 1. februar, efter at have været i Trondheim og derefter hjemme i Ålborg. Men i København var Jens og Harald Enevoldsen, Julius Nielsen og Tage Sørensen blevet sat i karantæne, der havde nemlig trukket sig ud af KM i protest mod behandlingen af John Tornerup. Der var fem forudberettigede fra KM året før, og på en delt femteplads var Norman-Hansen og Tornerup havnet. KSU-formand Pejdal inviterede så Norman-Hansen, der sagde nej tak. Men hvorfor inviterede han så ikke Tornerup? Det mentes, det skyldtes, at Tornerup havde en skakspalte i Land og Folk. Han var kommunist! Han spillede også i Forbundets påske-turneringer, dog bevarede han sin mestertitel i Unionen ved at deltage hvert fjerde år. I 1951 havde han været med i opløbet i kampen om de to pladser i landsholdsklassen. Han havde også andre gode resultater.

Jeg stillede lammefromt op i turneringen, der blev vundet af Hjalmar Mortensen. Jeg ved ikke rigtig, hvorfor jeg ikke tilsluttede mig protesten. Kommunist kunne man dårligt have kaldt mig, men kommunistpartiet var lovligt og repræsenteret i Folketinget. I marts døde i øvrigt Stalin, hvis det betyder noget i sammenhængen.

Nu optræder en mekanik, der er set både før og senere: Har man bøvl med KSU, er man sandsynligvis på fin fod med DSU. Og omvendt! Pejdal fik i påsken besked på at gøre en slut på de fire karantæner. På KSU's generalforamling i maj var der mange vrede ord, men Pejdal blev ikke smidt ud. Jeg husker bedst, at han i stedet for et ultimatum ville sige 'ultimativt krav'.

Han gjorde sig dog snart helt umulig, og KSU måtte have hjælp af kongens foged for at få forskellige arkivalier, som han opbevarede i sin mors hus. Derefter blev der tavshed omkring hans person i skakkredse, men han dukkede op i cykelsporten, hvor hans karriere kulminerede, da han under Nordensmesterskaberne i Finland satte Palle Lykke i karantæne.

Gammel skik

I Horsens spillede DM 1953, det var jo Unionens 50 års jubilæum. Til festmiddagen var der blandt de inviterede fine folk som Niels Høegs enke og Thomas, der jo havde været hovedkredsformand i København,

Christian Poulsen med pibe.

inden Forbundet blev til. Men under turneringen var der en del ballade, blandt andet i forbindelse med hængepartiet mellem Eigil Pedersen og Korning. Korning ville nemlig til delegeretmøde, det havde han været hvert år i mange år. Eigil protesterede, men turneringsleder Winge var på Kornings parti. De to kunne navnlig ikke tilgive Eigil, at han havde forladt Århus Skakforening og var gået i Nordre!

Detaljerne begynder at stå lidt uskarpt, men konsulen (G.A.K. Nielsen) var vist ikke glad for sagernes tilstand. Han havde jo været unionsformand, da man fejrede olympiadehelte fra London 1927. Hans stil var ligesom lidt forældet, men jeg har da været med til at tømme punchebowlen efter en match mellem Århus og København, hvor jeg ikke engang kan huske matchens resultat. Men jeg vandt over en vanskelig modstander, den unge mediciner Åge Ingerslev. – Og i 1957, da jeg ikke var med i Påsketurneringen, blev jeg minsandt laurbærkranset af konsulen med afslutningsfesten.

Der skete noget andet i Horsens. Fra afslutningsfesten sendte man for sidste gang telegram til monarken. Måske mente nogle, at det også var noget, der hørte en svunden tid til. Men onde tunger sagde, at unionsformanden gennem tretten år, overtrafikkontrollør F.K. Villumsen, var skuffet over, at han ikke fik ridderkorset. Det kan umuligt passe, for hans ridderkors var sikkert nok. Han havde ansvaret for, at DSB's mange godsvogne, der var spredt ud over Europa, kom hjem til kongeriget igen.

Skak-studier

For min skaklige udvikling skete der i øvrigt noget andet, der fik meget stor betydning. Skakbladets redaktør Villads Junker var et par uger i Zürich for at se på Kandidatturneringen, en marathon med 15 mand, dobbeltrundt. Jeg studerede partierne og udvalgte og kommenterede. Det var det, der gjorde mig til stormester! Ikke straks, for lærdommen skal have tid til at sætte sig, teknik-

ken skal også med. Men forståelsen! I slutningen af 1953 var jeg sådan omtrent stormester...

I 1953 var der som nævnt junior-VM i København. Umiddelbart inden spillede jeg 'de åbne skakhjerner match' mod Jens Enevoldsen, arrangeret af Ekstra Bladet, og straks efter var der Nordisk mesterskab i Esbjerg. Det vandt Fridrik klart. Jonas var på plads og skrev forskellige mindeværdige artikler i Ekstra Bladet. Navnlig om Chr. Poulsen, der sad som en sioux-indianer og røg på sin pibe. Asken dryssede ned på brættet, men en gang imellem viftede han lidt af den væk og nikkede genkendende til en bonde. Han havde vist også historien om Chr. Poulsens køb af biografbillet til 21-forestillingen. Han mente, at partiet mod mig ikke ville blive af de lange. I påsken havde han vundet i 26 træk, og nu tabte han i 26 træk.

Midt i det hele var der kommet en invitation til mig, via Dansk Skak Union. Det er sådan cirka den eneste gang i hele karrieren, jeg har oplevet noget sådant. Indtil Roskilde 1978 var det jo meget få internationale turneringer, der spillede i Danmark, og Dansk Skak Union kunne derfor ikke tilbyde byttehandler. Men i 1953 havde altså Hastings fået øje på mig og indbød mig til at deltage i Premier Reserves. Det fristede mig dog ikke. Jeg ventede til 1956, da jeg vandt Premier sammen med Gligoric.

I 1954 vandt jeg DM og var meget utilfreds med, at DSU sendte Eigil Pedersen til zoneturneringen i Marianske Lazne. Man mente sig forpligtet til at sende deltagerens navn inden d. 15. marts. Andre lande lavede om på deres repræsentanter indtil sidste øjeblik.

I øvrigt gik F.K. Villumsen af som formand og blev efterfulgt af den rare revisor Pless, der havde været en populær mand under Nordensmesterskabet i Esbjerg. Men han ragede aldeles omgående uklar med hovedbestyrelsen. Det var noget med, at han rejste til København uden HB's tilladelse, til et møde om radioskak og tipsmidler. At tale med folk fra

Forbundet sådan uden videre, det duede ikke! I 55 kom så Tuxen til.

I 1954 vandt jeg i øvrigt både KM – ret svagt besat – og DM i Århus. Det begyndte med et halvt point af de første tre runder. Men derefter vandt jeg seks i træk. (I KM scorede jeg 9 af 9!) Anekdoten er, at Verner Nielsen, Kupferstich og jeg ikke havde reserveret køjeplads på Århusbåden, og da vi stillede op i køen, var der kun 1. klasse. Der var dyrt for bananmanden, men Verner og jeg ofrede pengene. Gæt nu, hvem der var den eneste af os, der vandt i 1. runde! Dette har selvfølgelig ikke meget med Unionen at gøre, men Kupferstich blev tre måneder senere et problem for DSU. Og for en gangs skyld er det muligt at sætte sig ind i ledernes tænke måde: Han var nemlig kvalificeret til skakolympiaden i Buenos Aires. Men så opdagede man, at han ikke var dansk statsborger! Han var som lille barn kommet til landet, men havde aldrig fået statsborgerskabet i orden!

Efter de dengang gældende regler for skakolympiaderne kunne han derfor ikke spille for Danmark. Men man enedes om, at det ville nok ikke blive opdaget. Man ville ikke frage manden den store rejseoplevelse. Så blev imidlertid Argentina aflyst og van Steenis stablede på rekordtid en olympiade på benene i Amsterdam. Men til Holland kan man altid komme, og så blev Kupfer sat af holdet!! Han rejste nu derned alligevel. Sammen med holdkaptajn Verner Nielsen var han god til at finde de små steder, hvor geneveren kun kostede 35 cent. – Jeg scorede 70% på førstebrættet og blev international mester. Men Palle Nielsen scorede en procent mere!

Skakpolitik

I 1955 delte jeg KM med Palle Ravn. Ved DM scorede jeg 10 point af 11. Men da var der ballade igen! Eikrem, der boede hos mine forældre, var imponeret af, så hurtigt man i Danmark fik overstået delegeretmødet. Og det var endda inden DM i lynskak var opfundet. Men først var der jo hovedbestyrelsesmøde, og der var no-

get andet, han slet ikke forstod. Det drejede sig om Skakbladet. Man kunne nemlig ikke få gjort den stædige Fynsmester Axel Nielsen begribeligt, at de andre annoncører blev sure, når han havde sin egen annonce på forsiden. Der var stillet forslag om, at jeg skulle være redaktør. Det så ud til, at det var ved at blive vedtaget – men så trak Schultz fra KSU forslaget tilbage! Derefter holdt Axel yderligere i fire år, men i 59 var det selveste forretningsudvalget, der havde overtalt mig. Det vandt dog overhovedet ingen tilslutning i HB!! På det tidspunkt havde jeg det ellers fint med DSU, for jeg var sammen med mine bestyrelseskammerater i Skakklubben Nimzowitsch blevet sat i karantæne i KSU. Vi havde nemlig ikke lyst til at spille KM og lave vores egen træningsturnering. I den spillede Frode Terkelsen så stærkt, at han blev inviteret til DM, da nr. 25 på styrkelisten sendte afbud. Men Schultz blev rasende. I påsken fik han så besked af DSU om at få den sag standset. Men på KSU's generalforsamling sidst i maj var det på et hængende hår (en enkelt stemme) at 'vi' vandt, og Schultz gik af. Da var jeg i Zürich til en turnering, men et par uger før var der generalforsamling i KS, og den er et kært minde. Schultz var medlem og meldte sig ud samme aften. Folk som ingeniør Mortensen roste mig til skyerne. Mortensen var en af pionererne fra Lyngby Radio, men jeg er ikke sikker på, om han havde været med helt fra starten i 1912. Næsten altid havde han en cigarstump i munden, og hans normale ansigtsudtryk var med et lunt smil. – Jeg er ikke sikker på, om der er andre medlemmer fra dengang tilbage i klubben, men jeg har ingen planer om at spille for nogen anden dansk klub i divisionsturneringen. – KSU fik altså ny bestyrelse, under Bing. Jeg så mig nødsaget til at acceptere næstformandsposten.

Jeg havde jo ellers i det store og hele besluttet mig til at lade være med at gå ind i organisatorisk arbejde. Dog var det udmærket at sidde i spilleudvalget, der faktisk kom til

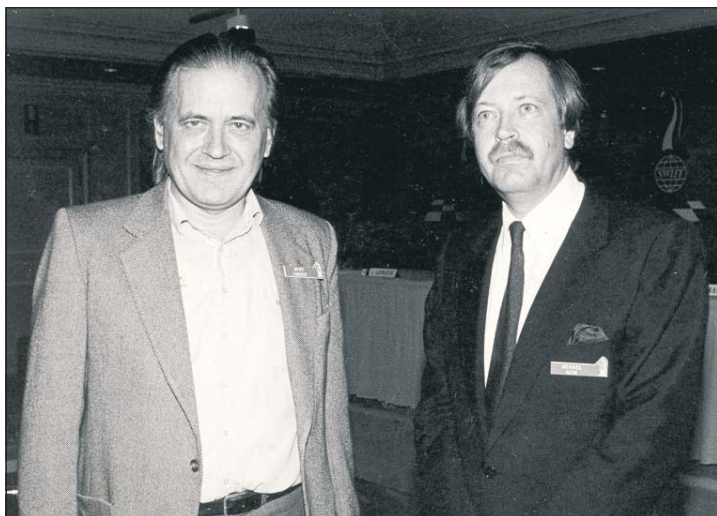
verden som følge af en bemærkning, jeg indflettede i min tale i Odense 1957. Men i starten fungerede det tungt, pr. post. Det blev meget bedre, da det blev Th. Hahr, Jørgen Hågen og mig. Det var et rent Gentofte-føretagende, og de fleste af møderne fandt sted hos Jørgen Hågen. Haahr var 'pennefører'. Desuden måtte jeg i en del år påtage mig bedømmelsen af de ikke færdigspillede partier fra divisionsturneringen. Det var ret træls, men dog slutspilstræning. En sjælden gang var pengene dog let tjent, som et hængeparti mellem Risikov og Randers: Der havde været et eller andet problem under matchen, og selv om stillingen var teoretisk remis, og man havde et par dage til at trække partiet tilbage, så kunne der ikke være tale om det! (Hukommelsessvigt: jeg ved ikke længere, om det var H.C. Nielsen eller en Randers-mand, der var stædig.)

Internationalt

Men jeg havde meget tidligt besluttet, at jeg ikke ville være FIDE-præsident! I hvert fald før 1966. Men to morgener i Havana bekræftede og styrkede beslutningen. Jeg måtte nemlig optræde som stedfortrædende dansk delegeret til FIDE's kongres. Egentlig var Jens Enevoldsen udpeget, men han fik et elendigt hængeparti mod franskmændene Zinser, som han bagefter måtte slide til remis i cirka 100 træk. I mellemtiden var jeg altså til kongres.

Det år var Rogard der ikke. Det var sådan en uvane, han havde, når kongresserne lå uden for Europa. Men han havde et par måneder før sendt en skrivelse rundt til alle medlemslandene. FIDE's situation var vanskelig, og han foreslog en kontingentforhøjelse og en full-time sekretær.

Den ene efter den anden af de tilstedeværende rejste sig og foreslog, at man udskød spørgsmålet til næste år. Man havde ikke haft tid til at studere forslaget. Så rejste jeg mig og sagde, at i Dansk Skak Union havde vi haft rigeligt med tid, og vi støttede forslaget. Det samme gjorde Goudsmit fra Holland samt den de-

Bent Larsen ville ikke være FIDE-præsident – her er han fotograferet sammen med en, der gerne ville, hollænderen Bessel Kok, som i 2006 stillede op mod Iljumshinov, men tabte trods bred støtte fra vestlige lande og fra topspillerne.

legerede fra Monaco. Ikke engang manden fra Venezuela sagde noget, han var ellers anset for en mulig efterfølger for svenskeren. ‘Vi’ tabte altså afstemningen med 51-3, men hollænderen sagde, at det var et af den salgs mindretal, der på få år ville blive til et flertal. Det fik han desværre ikke at se, han døde et par år senere.

Men det er godt at have den slags beslutninger parat! Så bliver man ikke taget på sengen, og heller ikke ved morgenmaden. I Næstved 1985 forsøgte Short og Nunn at overtale mig, men jeg havde ikke haft nogen grund til at ombestemme mig. I slutningen af marts året efter var det Kasparov, der ringede. Forbindelsen blev afbrudt, men han ringede straks op igen. Han sagde blandt andet, at Lincoln Lucena, hans brasilianske kandidat, ville tabe valget til Campomanes. Nå, og hvad så? Var det ikke lovlig sent, han opdagede det? Efter 45 minutter opgav han. I de sidste år har Dansk Skak Union nogle gange markeret standpunkter, der ikke passede Campomanes og Iljumshinov. Steen Juul var et kort øjeblik sekretær i European Chess Union, men hans civile arbejde tillod ham ikke altid at rejse til møderne. Norge, der undertiden var endnu mere krigs-

lysten, opstillede en mand til valget mod Iljumshinov. Det kneb dog med tilslutningen, og så blev kalmykken genvalgt uden modkandidater, men Singapore-manden og nordmanden blev gjort til vicepræsidenter.

I Rogards tid var Canada et godt eksempel på, at det er vigtigt at være gode venner med præsidenten. Canada var nemlig en selvstændig zone! Med 600 medlemmer! Den canadiske skakpræsident var en behagelig mand, og han gjorde sandsynligvis forretninger med Folke Rogard. Først langt senere blev de nordiske lande en selvstændig zone, og arrangementet af zoneturneringerne blev et stort problem.

I øvrigt stod Danmark meget højt på en liste, FIDE lavede. Det drejede sig om antallet af medlemmer i skakforbundet pr. million indbyggere. Sovjet og Østtyskland toppede den, men vi var sådan noget som nummer 7.

Aljechin-monument

I øvrigt kan jeg godkende et Tuxen-standpunkt fra FIDE-kongressen i Göteborg 1955. Sovjet var pludselig blevet ivrig efter at inkludere Aljechin i den ‘sovjetiske skak-skole’, der efter en mine yndlingspåstande aldrig eksisterede. Der

skulle så rejses et monument på en kirkegård i Paris, og russerne ville vist betale halvdelen af udgifterne. FIDE skulle ryste op med den anden halvdel. Folke Rogard ville gerne have en enstemmig beslutning, men det lod sig ikke gøre. Til slut gik van Steenis og Tuxen dog med til at være fraværende under afstemningen mod at deres fravær omhyggeligt blev ført til protokols. Jeg mindes, at Harald Enevoldsen og jeg traf på Pirc, der var noget oprevet. Han ville vistnok have haft Jugoslavien til at stå sammen med Holland og Danmark.

Nogle måneder senere var Reilly fra Irland i Paris, hvor enken nu også var gået heden. Reilly fandt manuskriptet til de famøse antijødiske artikler, med Aljechins håndskrift. (Den aktuelle anledning til at indføje dette er, at jeg under skrivningen blev ringet op af en russisk kulturattaché, man planlagde en fejring af Aljechins 110-års dag. Jeg forklarede ham, hvorfor jeg ikke ville være til stede. – Men nu er det jo et andet land, sagde han. Ja, sagde jeg, men den samme Aljechin!)

Men naturligvis er der mennesker, der ændrer sig. Et udpræget tilfælde var Ole Schøller Larsen, der efter fire år i Frankrig vendte hjem som diplomat! Det havde han ikke været i sin grønne ungdom i FS, alle uoverensstemmelser mellem KSU og DSU havde dengang en løsning af aller-simpleste art: Københavns udtræden! Men efter hjemkomsten blev han næstformand i KSU, og det blev sådan, at han skulle deltage i DSU’s hovedbestyrelsesmøder. Formanden Jørgen Hågen var nemlig på et møde kommet til at sige ‘likviditet’, et meget grimt ord. Budgettet for det kommende år balancerede ganske vist, men i juli ville kassen være tom, man kunne ikke betale Skakbladets trykning. Kjær Larsen var normalt en mand i balance, men ved denne lejlighed blev han så harm, at han ville klare sagen med et hypoteklån i sit hus! Kjær Larsens første store drift var jo i øvrigt, at han fik skabt divisionsturneringen. Indtil da havde man provinsklubmesterskabet og det københavnske holdmesterskab. Her

var der også en mand, der ændrede standpunkt, nemlig Lyngby-Kristensen. Denne turneringsleder og hjemmevernsmajor var mod de store 15-mands hold, gik ind for 10 eller 8. Men senere, da Lyngby Skakklub var vokset stærkt, slog han om og foreslog 25 mand.

Amatørismen

I divisionsturneringen har man i de sidste år set en ny modsætning, der ikke er af geografisk art. Professionalisme mod amatørisme! Ingen kan vel have noget imod, at nogle stærke spillere tjener nogle håndører på deres hobby. Ellers flytter de bare til Tyskland. Og der er da nogle, der spiller i flere lande. Men problemerne opstår, når sponsorerne hopper fra, eller de såkaldt sportslige resultater udebliver. Hvilken direktør vil forstå en fjerdeplads, når hans hold er det dyreste?

I Danmark led for nogle år siden bestræbelserne for at blive optaget i DIF skibbrud. Jeg anså disse bestræbelser for naive. Men de var muligvis påvirkede af Campomanes' forsøg på at få skakken med til olympiaderne. De 'rigtige'. Iljumshinov ønsker det samme, men skakken er ikke blevet konkurrencesport ved OL. Tendensen er nu den modsatte, færre sportsgrene, færre konkurrencer! Men ved skakolympiaden i Bled fastholdt man dopingkontrollen. Det påstås, at man kunne komme i farezonen ved at drikke mere end tre kopper kaffe. Den berømte overturingsleder Ghijssen fremhævede dog, at selv om nogle syndere skulle blive afsløret, ville de dog ikke blive straffet!! De små skakbureaukrater finder virkelig altid noget af systemet. I Tyskland protesterede Jusupov og Hübner ved ikke at spille. Speelman og Baburin protesterede kraftigt, men spillede.

Og hermed er vi i nærheden af spørgsmålet: hvorfor holdt jeg efter 1970 op med at spille olympiader. Såre simpelt: jeg anser skak for et individuelt spil, det er meget svært at gøre det til en holdsport. Når FIDE så gør det, skal samme FIDE lade være med at gøre holdtanken til grin.

Men det var lige nøjagtig, hvad man gjorde, ved at Elo-rate resultaterne. Derfor! I 1982 protesterede Karpov mod det samme, men FIDE-kongressen tog ikke spørgsmålet på dagsordenen. I Dubai 1986 blev det efter 3. runde meddelt, at hvis man ikke ville have sine resultater ratet, skulle man bare skrive sig på en liste. Hvordan det er i dag, aner jeg ikke. I 1991 svarede jeg på et brev fra Steen Juul, at jeg ikke længere boykottede.

Hukommelsen

1. oktober 1947... Det er længe siden, men senere kom Lars Schandorff og Peter Heine samme vej. Curt Hansen kommer som bekendt fra Bylderup-Bov, Lars Bo og Danielsen fra Nykøbing F. og Sune Berg fra Helsingør. For ikke længe siden fik man så Carsten Høi, der påstås at være født i hovedstaden. Det er lidt mærkeligt. Århus-født har stadig ikke opnået stormestertitlen. Men jeg mener også at have konstateret på stedet, at de interessanteste mennesker var fra Thy (med Salling) og Sønderjylland.

Hukommelsen... Min er vist udmærket, men jeg sagde for cirka 30 år siden: Den er et udmærket redskab, også til at glemme med. Borges har sagt det samme, men jeg ved ikke hvornår.

Jeg sagde det til Børge Borgå, og stedet var Tranum. Jeg ved ikke, om det var det år, hvor jeg spillede simultan med 112. De yngste, på 8-9 år, lavede en uhyggelig larm med gaffler og skeer. Iblandt dem sad Klaus Berg og forsøgte at koncentrere sig. Men på det modsatte hjørne sad der en alvorlig ung mand, der spillede Kongeindisk som en stormester! Han vandt. Det var Torben Sørensen.

Vi kan også lige nævne en simultan, som Thorbjørn gav mod ni instruktørelver. Jeg dryssede forbi, og en stakkel, der havde en bonde for lidt i et tårnslutspil, skulle lige til at bytte tårne. Jeg skred ind! En runde til! Du må ikke lægge dig ned godvilligt! Da Thorbjørn kom tilbage, undgik han tårnafbytning, hvilket kostede bonde nummer to. Men der

var masser af modspil! Han holdt remis!! Nogle år senere vandt han en ungmasterturnering i Schweiz. Ochsner.

Men Borgå havde fundet sig en ny kone, og han sagde, at man skal altså føre dagbog. Jeg var nærmest ikke enig. Joh, nu for kort tid siden havde han berettet om Martin A. Hansens besøg på Duborg-skolen, men så kom han pludselig i tvivl. Var det den første eller den anden vinter efter krigen? Jeg mente ikke, det var så vigtigt. Men så kunne jeg ikke dy mig: – Det var den første, det må have været i februar 1946! Hvor jeg vidste det fra? Jeg havde hørt den berømte forfatter fortælle om sin rejse til Sydslesvig, i en børneudsendelse i radioen.

Informationsbombardementet var knap så intensivt dengang. Krige og naturkatastrofer og mord og sygdomme og personlige tragedier nåede frem via radio og aviser, men i mindre doser og med færre billeder. For at disse tilfældige greb i min hjerne ikke skal komme til at ligne et bombardement, skal jeg nu til at slutte, og det vil jeg gøre med et kønt billede. En tyrkisk dreng på ni år, et meget smukt barn. Året er 1965, og stedet er Holsteinsgade Skole i København. Månedene er jeg ikke sikker på, men ugedagen er torsdag. Jeg spillede vist mod 45, men husker kun denne lille fyr. Han talte ikke dansk! Man forklarede mig bagefter, at han var startet i skolen om mandagen. På en opslagstavle havde han set en tegning af et skakbræt. Hvad betød tirsdag? Det var i morgen, fik klassekammeraterne forklaret ham, ved at pege på et ur. Kunne han komme til skak i morgen. Jaja! Men så fik han øje på noget andet. Bent Larsen! Ham kendte han! Hvad for en dag var torsdag? Kunne han være med? Jaja!

– Han må være cirka 54, meget sandsynligt bosat i Danmark. Meget sandsynligt spiller han stadig skak. Måske læser han dette her. Sammen med ham vil jeg hermed ønske alt godt for dansk skak.

Tag stilling!

Løsnings til fødselsdagsøvelserne side 41.

Spredte træk fra en lang succesfuld karriere med bræt og brikker!

1. Octavio Troianescu

Bent Larsen

Zoneturnering, Wageningen 1957. (1. c4 f5 2. Sf3 Sf6 3. g3 d6 4. Lg2 e5 5. d3 Le7 6. 0-0 0-0 7. b3 c5 8. Sc3 Sc6 9. Lg5 Le6 10. Se1 Sg4 11. Lxe7 Dxe7 12. Sd5 Dd7 13. Sc2 f4 14. Dd2 Df7 15. h3 Sf6 16. Sxf6† Dxf6 17. Kh2 Dh6 18. Dd1 Lg4 19. De1 Tf5 20. h4 Th5 21. Ld5† Le6 22. Lf3)

Med en delt tredjeplads i zone-turneringen efter Laszlo Szabo og Fridrik Olafsson kvalificerede vor nybagte stormester sig til sin første interzoneturnering, den i Portoroz 1958, dog først efter en spændende omkamp med hollænderen Jan Hein Donner.

I stillingen mod Troianescu opvartede han med et dristigt tårnoffer: **22... Txx4†!! 23. gxh4 Dxx4† 24. Kg1 Lh3!** Så havde Hvid et par fritræk, inden det andet sorte tårn kunne komme med. Men det viste sig ikke at være nok. Et forsøg som 25. Dd2 Tf8 26. Ld5† Kh8 27. Se1 Sd4! var næppe tilstrækkeligt, men sikkert det mindste onde.

25. e3?! Tf8! 26. De2. Her var en mulighed 26. Ld5† Kh8 27. exf4 Txf4 28. f3 Dg5† 29. Kf2 Dg2† 30. Ke3 Sd4!, hvorefter matten ville være i syne. **26... Tf6 27. Ld5† Kf8.** Men med udsigt til 28. Se1 Dg5† 29. Lg2 f3! valgte rumæneren at opgive. **0-1.**

2. Bent Larsen

Aleksandar Matanovic

Zagreb 1965. (1. c4 Sf6 2. g3 e6 3. Lg2 d5 4. Sf3 Le7 5. 0-0 0-0 6. d4 Sbd7 7. Sbd2 c6 8. b3 b6 9. Lb2 Lb7 10. Tc1 Tc8 11. e3 dxc4 12. Sxc4 c5 13. De2 cxd4 14. Sxd4 Lxg2 15. Kxg2 Sc5 16. Tfd1 Dd5† 17. f3 Tfd8 18. e4 Db7 19. Se5 Lf8 20. Tc2 Te8 21. Tdc1 Sfd7 22. Sg4

Sa6 23. a3 Sab8 24. Tc4 a6 25. Dc2 Txc4 26. Dxc4 b5 27. Dc3 b4 28. axb4 Lxb4 29. De3 Le7 30. Tc4 Tc8)

I tresserne var Larsen rykket op blandt de førende internationale stormestre. Og dette parti var i høj grad med til at sætte ham i respekt. I stillingen skete der: **31. Sxe6!**, som vinder en bonde, da Sorts bedste svar er 33... f6. Pointen er naturligvis 33... fxe6? 34. Dc3! med kvalitet og bonde til Hvid.

Men den jugoslaviske stjernespiller, som også færdedes ganske hjemmenvant i kombinatoriske trækkerier, havde forberedt mellemtrækket **31... Txc4?**, der tilsyneladende gendriver det hvide initiativ. Men derved udløste han den egentlige pragt blomst **32. Sh6†!!**, der ville medføre mat på g7, også efter 32... gxh6 33. Dxx6. Sort gav op. I rette øjeblik, tak for det. **1-0.**

3. Bent Larsen

Laszlo Szabo

29. Højovnsturnering, Beverwijk 1967. (1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sc3 Lb4 4. Dc2 d5 5. cxd5 Dxd5 6. Sf3 c5 7. Ld2 Lxc3 8. Lxc3 cxd4 9. Sxd4 e5 10. Sf5 Lxf5 11. Dxf5 Sc6 12. e3 0-0 13. Le2 De4 14. Dh3 Sd4 15. Ld1 Sd5 16. 0-0 Sxc3 17. bxc3 Se6 18. Lf3 Dc4 19. Lxb7 Tab8 20. Df3 Tfd8 21. Tfd1 Txd1† 22. Txd1 Dxa2 23. h4 Da4 24. Le4 a5 25. g3 Sc5 26. Ld5 De8 27. e4 a4 28. De2 Db5 29. Lc4 Db6 30. Td5 Db1† 31. Kh2 Sxe4)

Szabo forventede vel bare 32. Txe5 Sd6! med lige udsigter. For på det truende **32. Ld3!** havde han sat sin lid til svaret **32... Sxc3** med modtrussel. Og efter **33. Dxe5** skulle damen så bare redde sig selv samt tårnet og hesten.

Men på et tidspunkt heromkring må det være gået op for den sympatiske ungare, at han var gået i en af Larsens mange snedige fælder. Den

Svetozar Gligoric, Jugoslaviens stærkeste spiller i en lang årrække.

bageste rækkes svaghed koster ofte dyrt. Det samme sker, når en brik skal dække flere steder: overbelastning!

Kongefløjen er også i farezonen, hvilket ses af varianten 33... Db7 34. Td7! Db2 (34... Dc8 35. Lxh7†!) 35. Df5. Og hvad enten damen går b2 eller b4, kommer det chokerende tårntræk til b5: 33... Db4 34. Tb5!! Txb5 35. De8† Df8 36. Lxh7† Kxh7 37. Dxf8 etc.

Dette havde dog været lidt bedre end det spillede **33... Db2 34. Tb5!!** Samme flutte variation af motivet 'mat i bunden'. Som en ekstra finesse kan Sorts dame her oven i købet flytte sig med skak. **34... Dxf2† 35. Kh3 Tf8.** Mattruslen koster springeren. Der fulgte: **36. Dxc3 g6 37. Lc4 Dg1 38. Df3 Dc1 39. Tc5 Kg7 40. Tc7 Kh6 41. g4 f6 42. g5†!**, og Larsens modstander opgav. **1-0.**

4. Svetozar Gligoric

Bent Larsen

5. Capablanca mindeturnering, Santiago de Cuba 1967. (1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sc3 Lb4 4. e3 b6 5. Ld3 Lb7 6. Sf3 Se4 7. 0-0 f5 8. Lxe4 fxe4 9. Sd2 Lxc3 10. bxc3 0-0 11. Dg4 Tf5 12. d5 Tg5 13. Df4 exd5 14. cxd5 Lxd5 15. c4 Lc6 16. Sxe4 Tg6 17. Lb2 Sa6 18. f3 Sb4 19. Lc3 Sd3 20.

Df5 Dh4 21. Sf6† gxf6 22. Dxd3 Th6 23. h3 Kf7 24. Tf2 Tg8 25. Kf1)

Cubanernes traditionelle turnering til minde om deres navnkundige nationalhelte blev en af Bent Larsens største triumfer. Den var uhyre stærkt besat; men Bent vandt i overlegen stil uden tabspartier med flotte 15 point af 19, halvandet point foran Mark Tajmanov og to foran Vassilij Smyslov.

Turneringen blev spillet i hovedstaden Havana. Men runden med dette parti mod Gligoric foregik i den gamle kulturby Santiago. Og her kom et lynnedslag på brættet med **25... Txx2!!** Ikke alene et fantastisk afgørende træk, men faktisk det eneste gode træk i stillingen, som Larsen selv gjorde opmærksom på! På 25... Thg6 har Hvid paraden 26. Dd4.

26. Txx2 Dxx3. Af Sorts tre trusser, 27... Lxf3, 27... Dxf3 og 27... Tg6, kan Hvid kun parere de to. **27. e4.** Det er af væsentlig betydning, at Dh3 dækker d7 i varianten 27. Kg1 Lxf3. **27... Tg6.** Og da der efter 27... Tg6 28. De2 kunne følge 28... Dh1†, opgav Hvid her. **0-1.**

5. Bent Larsen

Borislav Ivkov

Palma de Mallorca 1967. (1. c4 c5 2. Sc3 Sc6 3. Sf3 Sf6 4. g3 g6 5. Lg2 Lg7 6. 0-0 0-0 7. a3 a6 8. Tb1 Tb8 9. b4 cxb4 10. axb4 b5 11. cxb5 axb5 12. d4 d5 13. Lf4 Tb6 14. Db3 e6 15. Tfc1 Lb7 16. e3 h6 17. Le5 Kh7 18. Lf1 Sxe5 19. Sxe5 Se4 20. Dd1 Sd6 21. Sd3 h5 22. Sc5 h4 23. Ld3 hxg3 24. hxg3 Th8 25. Ta1 Lc6 26. Dg4 De7 27. Se2 Sc4 28. Sf4 e5 29. Lxg6† Kg8 30. dxe5 Sxe5 31. Dc8† Lf8 32. Lh5 d4 33. e4 Dg5)

Den fjerde turneringssejr i træk! Palma 1967 blev også en triumf-turnering for Bent Larsen, der – efterhånden ikke overraskende – vandt foran velanskrevne navne som Mikhail Botvinnik og Vassilij Smyslov. Ikke så underligt, at vi herhjemme var stolte. Og at man i udlandet frygtede ‘The Great Dane’.

Her var det juniorverdensmesteren fra 1951, der blev Larsens bytte. I diagramstillingen er det ret nemt at se, at 34. Lxf7†? Sxf7 35. Sce6 Dh6 med sort mattRussel ikke går. Så må man finde noget bedre.

Tilsyneladende er førstetrækket 34. Dc7! ret ondt. Men faktisk ville det give Sort nogle modchancer på diagonalen: 34... Txx5! 35. Sxx5 Dxx5 36. Dxb6 Lxc5, og Hvid må gå ind i 37. Dxc6! Sxc6 38. Txc5 med remisagtigt spil.

Bent Larsens fornemme løsnung på problemet var **34. Sce6! fxe6 35. Dxe6† Kh7 36. Ta7† Lg7 37. Tc5!** En ny udgave af det kendte ‘stille træk’, der efter en serie skakker eller andre tvangstræk i al ro mobiliserer en ny angriber.

37... Le8. Larsen var forståeligt nok selv glad for den fikse mulighed 37... Tb7 38. Txb7 Lxb7 39. Lg6†! Dxxg6 (39... Kh6 40. Dh3†!) 40. Sxxg6 Sxxg6 41. Th5† Lh6 42. Df7 mat. **38. Txe5 Dxf4 39. Txxg7† Kxxg7 40. De7† Df7 41. Tg5†,** og Sort opgav. En af Larsens bedst kendte afslutninger. **1-0.**

6. Pal C. Benkö

Bent Larsen

Palma de Mallorca 1968. (1. c4 g6 2. g3 Lg7 3. Lg2 d6 4. Sc3 Sf6 5. Sf3 0-0 6. 0-0 c6 7. d3 a6 8. b3 Sbd7 9. Lb2 Te8 10. b4 e5 11. Sd2 h5 12. e3 Sf8 13. h3 Le6 14. Kh2 d5 15. cxd5 cxd5 16. Sa4 Dd6 17. Sc5 Lc8 18. Sf3 b6 19. Sb3 h4 20. Sxxh4 Dxxb4 21. f4 e4 22. Le5 a5 23. dxe4 dxe4 24. Dd4 Sd7 25. Dxb4 axb4 26. Ld4 Sd5 27. Tfc1 Lxd4 28. exd4 S7f6 29. Lf1 Le6 30. Lc4 Tec8 31. Sd2 e3 32. Sf1)

13 point af 17 mulige burde – som Bent Larsen selv påpegede – være nok til en førsteplads. Det blev det ikke her i 1968, for Victor Korchnoi lavede et af sine bedste resultater og scorede 14. Så Larsen måtte for en gangs skyld nøjes med andenpladsen – sammen med Boris Spasskij.

‘Det skulle jo ske før eller senere – at jeg ikke blev nr. 1 i en turne-

ring’, skrev Larsen i Skakbladet. En sådan udtalelse kunne måske falde en eller anden for brystet. Men så skulle vedkommende nok lige kaste et blik på listen over Larsens turneringsresultater!

Her var det den ellers så seje ungare, der blev udsat for kvalitetsofferet **32... Txxc4!! 33. Txxc4 e2.** At 33...b3! også er et vindertræk, ser man formentlig straks, f.eks. 34. f5 (34. a3 Txxa3!; eller 34. a4 b5!) 34... b5! 35. Tc6 Txxa2† 36. Txxa2 bxa2 37. Tc1 b4! 38. fxe6 b3 etc. **34. Sd2 Txxa2 35. Txxa2 e1D 36. Sdf3 Df1. 0-1.**

7. Bent Larsen

Oscar Panno

Palma de Mallorca 1969. (1. g3 g6 2. Lg2 Lg7 3. Sc3 e5 4. d3 Sc6 5. f4 d6 6. Sf3 Sge7 7. 0-0 0-0 8. e4 h6 9. Le3 Sd4 10. Dd2 Kh7 11. Tae1 Le6 12. Sh4 exf4 13. gxf4 Sec6 14. Sf3 Sxf3† 15. Txf3 f5 16. Kh1 Df6 17. Sd5 Df7 18. c4 Tae8 19. Df2 a6 20. b3 Sb8 21. Lc1 c6 22. Se3 Sd7 23. exf5 Lxf5 24. Sxf5 gxf5 25. Txe8 Txe8 26. Lh3 Sc5 27. b4 Se6 28. Le3 Lc3 29. Tg3 Df6 30. a3 Te7 31. Tg1 Sg7 32. Lb6 De6 33. Dc2 Lf6 34. Dg2 Df7 35. a4 Te8 36. Df3 Ld8 37. Lf2 Sh5 38. Ld4 Tg8 39. Tb1 Lh4 40. b5 axb5 41. axb5 c5 42. Lc3 Te8)

Tilbage på ferieøen igen. Og tilbage på førstepladsen! Foran – i rækkefølge – Petrosjan, Korchnoi, Hort og Spasskij! Afslutningen på dette spændende parti mod juniorverdensmesteren fra København 1953 fik specialpræmie.

I stillingen ser de sorte brikker noget ukoordinerede ud, og Hvid kan vinde ved indtrængen på vestfronten, f.eks. 43. Ta1 Ld8 44. Ta7 Te7 45. Ta8 Te8 46. b6 Sg7 47. Tb8 Lxb6 48. Dxb7 Lc7 49. Txe8 Sxe8 50. Dc8 med tydelig fordel.

Larsen havde dog en bedre idé: **43. Tg1!** med delvis lammelse af de sorte tropper og den direkte trussel om at ‘ofre’ damen på Sh5! **43... Tg8.** Efter 43... Te7 anførte Larsen i

Skakbladet 'en morsom variant': 44. b6! Td7 45. Dg2! Træktvang! 45... Td8 46. De2! Igen truslen på h5. 46... Td7 47. De8!! Voila!

I partiet gik det lidt nemmere: **44. Lxf5†!** Og da der nu tvangsmæssigt ville følge 44... Dxf5 45. Dxb7†, opgav Panno. **1-0.**

8. Bent Larsen

Lubomir Kavalek

Grand Prix de Lugano 1970. (1. b3 c5 2. Lb2 Sc6 3. c4 e5 4. g3 d6 5. Lg2 Sge7 6. e3 g6 7. Se2 Lg7 8. Sbc3 0-0 9. d3 Le6 10. Sd5 Dd7 11. h4 f5 12. Dd2 Tae8 13. h5 b5 14. hxg6 hxg6 15. Sec3 bxc4 16. dxc4 e4 17. 0-0-0 Se5 18. Sf4 Td8 19. Kb1 Lf7 20. g4 Sxg4 21. f3 exf3 22. Lxf3 Se5 23. Dh2 Lxc4 24. bxc4 Sxf3 25. Dh7† Kf7 26. Scd5 Tg8 27. Sxe7 Tb8 28. Ka1 Dxe7 29. Dxc6† Kf8)

Under turneringen i Schweiz kunne Larsen fejre sin 35-års fødselsdag. Og senere fejre endnu en for-

nem førsteplads. På skakbrættet bilerede han med slutkombien **30. Se6†! Dxe6.** Pas på! Den er ikke helt hjemme endnu. På 31. Dxe6? kommer jo 31... Lxb2†! Derfor: **31. Lxg7†! Ke7 32. Lf8†! Tbx8 33. Th7†,** og Sort opgav. 33... Tf7 34. Txf7† Dxf7 35. Dxd6† Ke8 36. Dd8 mat. **1-0.**

9. Bent Larsen

Mikhail Botvinnik

Leiden 1970. (1. c4 e5 2. Sc3 Sc6 3. a3 Sf6 4. Sf3 d5 5. cxd5 Sxd5 6. d3 Le7 7. e3 0-0 8. Le2 Le6 9. Ld2 f6 10. b4 Sxc3 11. Lxc3 Ld6 12. 0-0 Dd7 13. Dc2 a6 14. Tfd1 Df7 15. Tab1 Tfd8 16. a4 Se7 17. e4 Sc6 18. g3 Lf8 19. b5 axb5 20. axb5 Sd4 21. Lxd4 exd4 22. Sd2 Ta2 23. Tb2 Ta3 24. Sc4 Tc3 25. Dd2 Lc5 26. Lf1 Kh8 27. Tbb1 De7 28. Df4 Lxc4 29. dxc4 d3 30. Td2 Txc4 31. Txd3 Tc2 32. Tf3 Tdd2 33. Ta1 Dd8 34. Kh1 Lxf2 35. Td3 Txd3 36. Lxd3 Tb2)

I anledning af Leidsch Schaakgenootschaps 75 års jubilæum arrangerede hollænderne en firmersturnering, hvor deres bedste mand mødte tre udenlandske topspillere i kamp over fire partier mod hver af de øvrige. Her var det Jan Hein Donner, der var kommet i selskab med Spasskij, Botvinnik og naturligtvis Larsen. Det gav 24 partier i alt. Men skuffende nok var remisprocenten over 70. De folk taber ikke gerne.

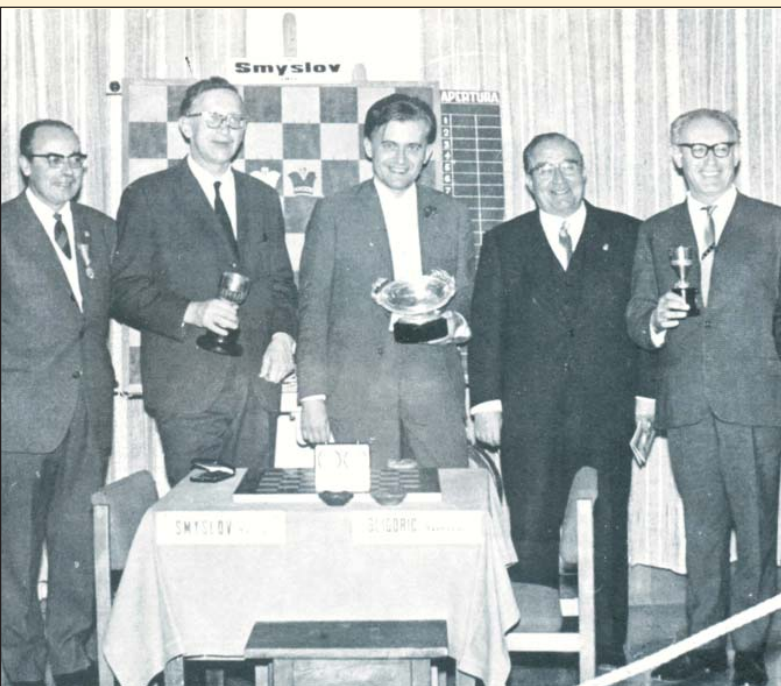
Den nye verdensmester vandt knebent den ret lige turnering, men Bent vil nok helst huske, at han var den eneste, der kunne vinde over den gamle verdensmester Botvinnik, oven i købet to gange!

I dette parti fik han lejlighed til det afgørende dameoffer **37. Dxc7!**, som formodentlig i (gensidig) tidnød må have ramt Botvinnik hårdt. **37... Dg8 38. Dxb7.** I farten var der ikke tid til at se, at 38. Lc4! først var stærkere. **38... Ta2 39. Tc1.** Og her var der slutmanøvren 39. Txa2! Dxa2 40. b6 Dg8 41. Dc6 med løbergevinst (Lxb6). **39... Ta8 40. Tc7 Tb8.** Så kom tidkontrollen ved de fyrre træk. Men bare rolig. Stillingen er stadig vundet!

41. Dd5 Lb6 42. Tc6. 42. Dxc8† Kxc8 43. Lc4† Kh8 44. Td7 vandt også, men i en sådan situation er det som regel bedst at lavere. Efter **42... Df8** kunne Hvid f.eks. allerede her afvikle til dameslutspil med 43. e5! fxe5 44. Th6! gxh6 45. Dxe5† Dg7 46. Dxb8† Dg8 47. Dxb6 Dd5† 48. Kgl1 Dxd3 49. Df6 etc.

Men man kan jo også vente! **43. Df5 Dg8 44. Kg2 Ld4 45. Dd5 Lb6 46. h4! Df8 47. e5!** Nu! – Og eksverdensmesteren opgav. Lidt tidligt, men der kunne følge 47... fxe5 48. De4 Dg8 (48... Df2† 49. Kh3, og den hvide monark er helt tryk) 49. Th6 gxh6 50. Dxe5† Dg7 51. Dxb8† Dg8 52. Dxb6 Dd5† 53. Kh2 Dxd3 54. Df6† Kg8 og nu det smukke 55. Db2!! **1-0.**

Tak for oplevelser og belæring. Til lykke med fødselsdagen!

Vinderne af Palma de Mallorca 1967 – med pokaler er det Smyslov, USSR, Bent Larsen, Danmark, og Botvinnik, USSR.

At fortælle om skak

– Bent Larsens forfatterskab

Af Claes Løfgren

Kan nogen fortælle om skak som Bent Larsen? Enhver der har overværet et af hans mange foredrag rundt om i landets klubber, hørt ham i Palle Arleths radioprogrammer i 1970'erne eller måske været tilskuer til en analyse efter et turneringsparti er klar over, at her er en uudtømmelig kilde til viden om spillet og alle dets facetter. Larsen har blik for både det seriøse og det morsomme – for ham er der ingen modsætning mellem at undervise og at underholde, og han serverer gerne en paradoksal og måske lidt provokerende pointe, der et øjeblik vender den etablerede sandhed på hovedet. Og denne tilgang finder vi også i hans bøger og artikler.

Ønsket om at underkaste det vedtagne et kritisk blik træder frem allerede i den nybyggede stormesters første bog *Åbningsspillet i skak* fra 1957. Larsen lægger vægt på, at det for begyndere og knap så stærke spillere er vigtigere at forstå principperne for fornuftigt åbnings spil end at lære en masse vanskelige varianter udenad – og to af afsnittene hedder karakteristisk nok 'Stormestrene kommer også galt af sted!' og 'Tro ikke på teoretikerne!' Overdreven ærefrygt for autoriteter ligger ikke til Larsen. Som udtryk for denne holdning kan man også se hans forsøg på at puste nyt liv i et par 'museumsåbninger' med nogle små hæfter om den åbne variant i spansk (1966) og Philidors forsvar (1971.)

Åbningsbogen udkom i yderligere fire udgaver frem til 1984 samt på nabosprogene norsk og svensk, og undervejs måtte Larsen modvilligt

korrigerer nogle af sine varianter, der ikke modstod tidens tand. Men stadig fastholder han, at mange spillere bruger alt for meget tid på indlæring af åbnings teori, fremfor at studere gode partier med gode kommentarer.

Og her kommer mesterværket *50 udvalgte partier 1948-1969* helt selvfølgelig ind i billedet! 40 år efter virker partierne stadig friske, spændende, propfyldte af ideer, og kommentarerne er den helt rigtige cocktail af selvbiografi, psykologiske overvejelser, humor og varianter, der lader læseren forstå begivenhederne uden at drukne ham i forviklingernes hav.

En fryd er det stadig at gennemspille f.eks. de to gevinst mod verdensmesteren Petrosjan fra Santa Monica 1966: Et kort, heftigt angrebsparti med dronningoffer – og en tålmodig, positionel udmanøvrering. Så smukt og så varieret kan skak være! Intet under at denne fremragende partisamling har fundet vej til hovedsprogene og nu også er på vej i en ny dansk udgave.

Som skattet gæst på skoleskakens Tranum-lejre var Larsen med til at forme nye generationer af spillere, og han har da også betænkt underviserne med adskilligt materiale. Især serien *Bent Larsens skak-skole* i 7 bind har vundet stor udbredelse, også i udlandet. Larsen taler aldrig ned til sin elev, men betragter ham som et selvstændigt tænkende væsen, der skal ledes på sporet af skakkens skønhed og dybde. Hans ærinde er først og fremmest at viderebringe glæden ved skak på en fæn-

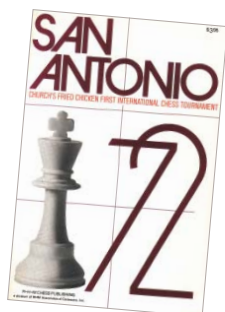
gende måde. I forordet til den norske udgave af Larsens åbningsbog har André Bjerke sagt det helt præcist: 'Larsen finder altid den korteste vej mellem to oaser: den muntert slyngede linje!'

Beskrivelser af store begivenheder kan vi også glæde os over: VM-matcherne 1972 og 1978 – den sidste desværre kun på engelsk. Larsen har med glimt i øjet udtalt, at han helst skriver om turneringer, han har vundet – og så kunne vi jo have fået mange flere turneringsbøger! Men af sådanne er det da blevet til værker om Manila 1973 og Buenos Aires 1979, den sidste langt foran bl.a. Spasskij og Petrosjan – og så har han dog gjort en undtagelse med bogen om San Antonio 1972 ... Men måske er Larsens allerstørste præstation den overvældende mængde af artikler, som han gennem årene har forsynet Skakbladet og andre tidsskrifter og aviser i ind- og udland med.

Og ud af det hele lyser Larsens grundholdning: Glæden ved spillet er hovedsagen!

Bent Larsen – med en skakbog...

Lærebøger

Lærebog i skak. – København: Samleren, 1965. – 117 s.

- 2. udgave. – København: Samleren, 1975. – 117 s.

- 3. udgave. – København: Samleren, 1983. – 116 s.

Lærebok i sjakk. – Oslo: Dreyer, 1977. – 120 s.

Åbningsspil

Åbningsspillet i skak. – København: Rasmus Naver, 1957. – 136 s.

- 2. udgave. – København: Samleren, 1965. – 134 s.

- 3. udgave. – København: Samleren, 1968. – 134 s.

- 4. udgave. – København: Samleren, 1974. – 138 s.

- 5. udgave. – København: Samleren, 1984. – 144 s.

Öppningsspelet i schack. – Stockholm: Prisma, 1967. – 142 s.

- 2. udgave. – Stockholm: Prisma, 1973. – 142 s.

Åpningsspillet i sjakk. – Oslo: Dreyer, 1978. – 128 s.

Hvad skal sort spille? : den åbne variant i spansk. – København: Skakhus-forlaget, 1966. – 73 s.

Was soll Schwarz spielen? : Die offene Variante in der Spanischen Partie. – København: Skakhus-forlaget, 1967. – 34 s.

Teoría y práctica en los juegos abiertos. – Buenos Aires: Di Luca & Ivaldi, 1970. – 47 s.

Di Luca & Ivaldi, 1970. – 47 s.

Why not the Philidor Defense? – Dallas: Chess Digest, 1971. – 34 s.

Zoom 001 : zero hour for operative opening models / Bent Larsen og Steffen Zeuthen. – København: Dansk Skakforlag/ Skakhuset, 1979. – 364 s.

Biografier/partisamlinger

Drømmen om at blive verdensmester : Bent Larsen om sig selv. – i: Christiansen, Johs.: Skakspilleren II, 1967, s. 7-55.

- ajourført udg. i: Novrup, Svend: Bogen om skak 2, 1981, s. 5-64.

50 udvalgte partier 1948-69. – København: Samleren, 1969. – 199 s.

- 2. oplag. – København: Samleren, 1980. – 199 s.

Larsen's selected games of chess. – London: Bell&Sons, 1970. – 181 s.

Larsen's selected games of chess. – New York: McKay, 1970. – 181 s.

Bent Larsen – master of counter-attack : Larsen's selected games of chess, 1948-69. – London: Batsford, 1992. – 181 s.

Bent Larsen's best games of chess. – London: Hardinge Simpole, 2003. – 200 s.

Ich spiele auf Sieg. – Zürich: Kühnle-Woods, 1971. – 254 s.

Alle Figuren greifen an. – Stuttgart: SchachDepot, 2009. – 328 s.

50 izbrannykh partij. – Moskva: Fizkultura i sport, 1972. – 223 s.

Mes 50 meilleurs parties d'echecs. – Paris: Payot, 1972. – 325 s.

- 2. udg. – Paris: Payot, 1992. – 325 s.

Yo juego para ganar. – Barcelona: Bruguera, 1974. – 239 s.

Todas las piezas atacan. – Sta. Eulalia de Morcin: Editorial Chessy, 2006. – 282 s.

Undervisning

Bent Larsens skakskole. – København: Samleren, 1975-1982. – 7 bind.

1: Find kombinationen. – 1975. – 48 s.

- 2. oplag, 1982.

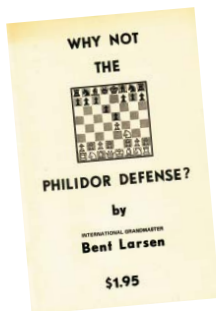
2: Find planen. – 1975. – 64 s.

3: Find mestertrækkene. – 1976. – 48 s.

4: Praktiske slutspil. – 1976. – 48 s.

5: Solide åbninger. – 1980. – 51 s.

- 2. oplag, 1982.

6: Skarpe åbninger.
– 1985. – 50 s.

7: Flere mestertræk.
– 1985. – 57 s.

Prismas schackskole.
– Stockholm: Prisma,
1977. – 4 bind.

- 1: Du kan kombinera! – 48 s.
- 2: Du måste ha en plan! – 48 s.
- 3: Testa din spelstyrka. – 47 s.
- 4: Taktik och teknik i slutspelet.
– 47 s.

Bent Larsens sjakkskole.
– Oslo: Dreyer, 1979-86.
– 6 bind.

- 1: Finn kombinasjonen! – 1979.
- 2: Finn planen! – 1979.
- 3: Finn mestertrekkene! – 1979.
- 4: Praktiske sluttpil! – 1979.
- 5: Solide åpninger. – 1981.
- 6: Skarpe åpninger. – 1986.

Vi spiller skak / Bent Larsen,
Bjarne Tønnies og Jørn Lorenzen.
– Karlslunde: Dansk Skole Skak,
1978-82. – 10 bind.

1. – 1978. – 26 s.
2. – 1978. – 28 s.
3. – 1979. – 30 s.
4. – 1979. – 30 s.
5. – 1980. – 32 s.
6. – 1980. – 32 s.
7. – 1981. – 32 s.
8. – 1981. – 32 s.
9. – 1982. – 32 s.
10. – 1982. – 32 s.

Vit telva. – Tórshavn: Føroya
lærarafelag, 1990-94. – 10 bind.

1. – 1990. – 32 s.
2. – 1990. – 32 s.
3. – 1990. – 32 s.
4. – 1990. – 32 s.
5. – 1990. – 32 s.
6. – 1994. – 32 s.
7. – 1994. – 32 s.
8. – 1994. – 32 s.
9. – 1994. – 32 s.
10. – 1994. – 32 s.

Vi spiller mere skak.
– S.l.: Dansk Skole Skak,
1984. – 2 bind.

1. – 31 s.
2. – 31 s.

Bent Larsen's good move guide. –
Oxford: Oxford University Press,
1982.–136 s.
(oversættelse af skakskole 1-4.)

Les coups de maitre aux echecs. –
Paris: Payot, 1989. – 169 s.

- 2. udg. – Paris: Payot,
1999. – 169 s.
(oversættelse af Skakskole 1-4.)

Praktisk skak (Bent Larsens
skakskole.) – S.l.: Dansk Skak
Union, 2007. – 134 s.
(Ny udgave af skakskole 1, 2 & 4.)

Mestertræk (Bent Larsens
skakskole.) – S.l.: Dansk Skak
Union, 2007. – 156 s.
(Ny udgave af skakskole 3 & 7.)

Turneringer/matcher

XII. skakolympiade Moskva 1956
: de danske partier med kommentarer af stormester Bent Larsen.
– København: Skakhus-forlaget,
1956. – unumm.

Krylbo 1966 : Krylbo
Schackklubbs 50 års jubilæums-
turnering 17. – 21. maj 1966.
– København: Skakhus-forlaget,
1966. – unumm.

Spasskij-Fischer 72 :
verdensmesterskabet i skak
Reykjavik 1972. – Viborg: Dansk
Skak Union, 1973. – 90 sider.

San Antonio 72 : first
international chess tournament /
Bent Larsen & David Levy. –
New York: RHM Chess
Publishing, 1973. – 271 s.

Otte om kongen : da Larsen
scorede 83% i Manila! –
København: Ruder 7,
1974. – 134 s.

Karpov vs. Korchnoi : World
Chess Championship 1978. –
London: Unwin, 1978 – 143 s.

Karpov-Korchnoi. – Barcelona:
Bruguera, 1978. – 204 s.

3 points' forspring : Clarin-
turneringen 1979. – København:
Samleren, 1980. – 127 s.

Essays

Spiller De skak, hr. direktør?
– i: Hilsen til Jens Enevoldsen :
på 70-årsdagen 23. september
1977, 1977, s. 69-73.

Tanker om skak i Buenos Aires,
vinteren 1990 . – i: Aalborg
Katedralskole 450 år, 1990, s.
139-148.

Skaktidsskrifter

Danmark

Skakbladet : Kommenterede
partier og artikler 1950-2010

Sverige

Tidskrift för schack : Enkelte
kommenterede partier og artikler
1958-59

Schacknytt : Artikler 1974-84,
enkelte i 1988-89

Tyskland

Kaissiber : Artikler 1997-2010

USA

Chess Life & Review : Enkelte
artikler 1969-76

Spanien

Ajedrez Canario (1976 omdøbt til
Ajedrez 6000) : Artikler 1974-77

Argentina

Ajedrez el Estilo :
Artikler 1986-87

Jugoslavien

Informator

Øvrige udlænd

Enkeltartikler i:
British Chess Magazine (England)
Schaakbulletin (Holland)
New In Chess (Holland)

Europe Echecs (Frankrig)
Deutsche Schachblätter (BRD)
Chess Canada (Canada)
En Passant (Canada)
Skák (Island)
Chess Life (USA), m.fl.

Skakspalter

Danmark

Frederiksborg Amts Avis :
1967-92

Ekstra Bladet : 1976-2000

Søndagsavisen.dk : 2002

Sverige

Sydsvenskan :
enkelte artikler 1990

Søndags-Expressen : 1979-92

Spanske/argentinske

Clarín

Fødselsdagsprogram for Bent Larsen 2010

Reception og hurtigskak

Lørdag den 6. marts.

I anledning af Bent Larsens 75 års
fødselsdag inviterer Øbro, KSU og
DSU til en 6. runders hurtigturne-
ring med efterfølgende reception.
Spillested: Skakforeningen Øbro's
lokaler, Rosenvængets Allé 31,
2100 København Ø.

Betænkningstid: 25 minutter til
hele partiet.

Præmier: 5.000 / 3.000 / 2.000 kr.

Indskud 100 kr for alle deltagere.

Tilmeldingsfrist: 1. marts.

Deltagerantal max. 70.

Kl. 9.30 - 16.35: 1-6. runde.

16.45 - 18.45: Reception i anled-
ning af Bent Larsens fødselsdag –
alle er velkomne.

Opvisningsmatch

Den 2.-5. august.

I forbindelse med Politiken Cup på
Lo-Skolen i Helsingør møder Peter
Heine Nielsen den flerdobbelte
ruslandsmester Peter Svidler i en
hurtigskakmatch over seks partier
samt i to lynskakmatcher over ti
partier. Den 33-årige Svidler er
nr. 10 på verdensranglisten, Peter
Heine Nielsen aktuelt nr. 37.

Program:

30. juli: Simultan med Svidler.

2.-3. august: Hurtigskak.

4. august: Lynskak, Larsen-åbning.

5. august: Lynskak, fri åbninger.

6. august: Svidler deltager i Poli-
tiken Cups lynturnering.

Følg med via www.ksu.dk.

GM Bent Larsen 75

Den 11.-22. oktober.

Stormesterturnering med ti delta-
gere, heraf 3-4 danske stormestre
og 6-7 udenlandske stormestre fra
verdensranglistens top-50. Målet er
et gennemsnit over 2651.

De første runder spilles på Hotel
Niels Juel, Køge, og de sidste i
Teaterbygningen, Køge.

Køge Chess
Festival vil også
omfatte en åben
turnering,
Admiral Niels
Juels Chess
Cup, samt 21st
Nato Chess
Championships.

Bent Larsen i Skakbladet

Med Skakbladets særnummer har
Dansk Skak Union allerede indledt
fejringen af Bent Larsens 75 års
fødselsdag. Foruden skribenter og

fotografer vil redaktionen gerne
rette en tak til Jørn Erik Nielsen og
Jan Løfberg, som har stillet viden
og materiale til rådighed. Sammen

med Erik André Andersen arbejder
de på et værk om Bent Larsen i to
måske tre bind a hele 800 sider –
så der er mere at glæde sig til.

Dansk Skaksalg ønsker...
Bent Larsen
... et stort tillykke
med 75-årsdagen!

Mange af Bent Larsens gode og lærerige bøger har gennem tiderne fundet vej til de danske skakspillere via Dansk Skaksalg.

I forbindelse med Bents 75 års fødselsdag er det os derfor en stor glæde at kunne præsentere hans nyeste bog på dansk:

Alle Brikker Angriber! Bogen er i en lækker hardcover kvalitet og med indsat bogmærke. Bogen er første bind af en planlagt serie om Danmarks mest kendte stormester gennem tiderne og en af verdens allerstærkeste spillere i sin storhedstid. Desuden indeholder den et forord af Danmarks aktuelle topnavn, stormester Peter Heine Nielsen.

Bogen er en samling af Bent Larsens glanspartier, udvalgte artikler og en Larsensk skildring af Fischer fra nærmeste hold, et historisk indblik og en nødvendighed for alle os danske skakspillere, der stolt vedkender os slægtskabet med Larsen.

Alle Brikker Angriber!

Mere end 300 spændende sider til *kun 300,- kr.*

Glem heller ikke Bents *Mestertræk* og *Praktisk Skak*. Det er vedkommende og lærerig læsning for alle skakspillere, fra begyndere til stærke mesterspillere. Pris pr. bog *129,- kr.*

Endelig vil vi gerne gøre opmærksom på *Bent Larsens Skakskole* – en serie på 10 hæfter, støt stigende i sværhedsgrad.

Serien er helt uundværlig for dem, der underviser nybegyndere, og kan absolut også anbefales til alle dem, der blot ønsker at blive bedre skakspillere.

Prisen er kun *29,- kr.* pr. hæfte.
Tilbud: Alle 10 hæfter for *kun 260,- kr.*

Telefontid:
man-fre kl. 16-18

Dansk Skaksalg